

Sintaktička obilježja publicističkoga stila (na primjeru hrvatskih dnevnih listova)

Erdelji, Marina

Master's thesis / Diplomski rad

2017

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:137:681212>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-05-25**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

SVEUČILIŠTE JURJA DOBRILE U PULI

FILOZOFSKI FAKULTET

ODSJEK ZA KROATISTIKU

MARINA ERDELJI

Sintaktička obilježja publicističkoga stila

(na primjeru hrvatskih dnevnih listova)

Diplomski rad

Pula, 2017.

SVEUČILIŠTE JURJA DOBRILE U PULI

FILOZOFSKI FAKULTET

ODSJEK ZA KROATISTIKU

MARINA ERDELJI

Sintaktička obilježja publicističkoga stila

(na primjeru hrvatskih dnevnih listova)

Diplomski rad

JMBAG: 0303032695, redoviti student

Studijski smjer: Hrvatski jezik i književnost

Predmet: Sintaksa hrvatskoga standardnog jezika

Znanstveno područje: Humanističke znanosti

Znanstveno polje: Filologija

Znanstvena grana: Kroatistika

Mentorica: dr. sc. Helena Pavletić, doc.

Pula, 2017.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisana Marina Erdelji, kandidatkinja za magistru edukacije hrvatskoga jezika i književnosti ovime izjavljujem da je ovaj Diplomski rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Diplomskog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Studentica

U Puli, 19. rujna 2017. godine

IZJAVA

o korištenju autorskog djela

Ja, Marina Erdelji dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj diplomski rad pod nazivom *Sintaktička obilježja publicističkoga stila (na primjeru hrvatskih dnevnih listova)* koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu sa Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli, 19. rujna 2017.

Potpis

SADRŽAJ

1. Uvod	8
2. Sintaksa.....	10
3. Publicistički funkcionalni stil	10
4. Sintaktička obilježja u publicističkome stilu	12
4.1. Uprosječivanje sintakse	12
4.2. Raspodjela glagolskih vremena	15
4.3. Upravni i neupravni govor	18
4.3.1. Upravni govor	18
4.3.2. Neupravni govor.....	22
4.4. Nominalizacija	27
4.4.1. Kondenzacija.....	28
4.4.2. Dekompozicija predikata	30
4.4.3. Prepozicionalizacija.....	32
4.5. Sintaktički pleonazmi	33
4.5.1. Pleonastične sveze	35
4.5.2. Veznički pleonazmi	39
4.5.3. Pleonastični niz	41
4.5.4. Pleonastične rečenice	42
4.5.5. Kontekstni pleonazmi	43
4.6. Tekstno povezivanje	44
4.7. Novinski naslovi.....	48
5. Sintaktičke pogreške u publicističkome stilu.....	57
5.1. Prijedlozi	58
5.1.1. Prijedlog <i>glede</i>	58
5.1.2. Prijedlozi <i>između</i> i <i>među</i>	58
5.1.3. Prijedlozi <i>k(a)</i> i <i>kod</i>	58

5.1.4.	Prijedlog <i>kroz</i>	59
5.1.5.	Prijedlog <i>po</i>	59
5.1.6.	Prijedlog <i>(s) pomoću</i>	60
5.1.7.	Prijedlog <i>pred(a)</i>	60
5.1.8.	Prijedlog <i>preko</i>	61
5.1.9.	Prijedlog <i>putem</i>	61
5.1.10.	Prijedlozi <i>radi i zbog</i>	62
5.1.11.	Prijedlog <i>s(a)</i>	62
5.1.12.	Prijedlog <i>za</i> + infinitiv	63
5.1.13.	Prijedlozi u konstrukcijama s različitim padežima	63
5.2.	Veznici	64
5.2.1.	Veznik <i>*bez da > a da</i>	64
5.2.2.	Veznik <i>*bez obzira (što) > bez obzira na to što</i>	64
5.2.3.	Veznici <i>budući da i jer</i>	64
5.2.4.	Veznik <i>*da bi > da, a, ali, i</i>	65
5.2.5.	Veznički par <i>*kako... tako i > i... i</i>	65
5.2.6.	Veznik <i>*mada > iako, premda</i>	65
5.2.7.	Veznici <i>ni i niti</i>	65
5.2.8.	Veznik <i>*pošto > budući da, jer</i>	66
5.2.9.	Veznik <i>*(s) obzirom da > s obzirom na to da</i>	66
5.2.10.	Veznik <i>*ukoliko > ako</i>	67
5.3.	Sročnost	67
5.4.	Rekcija	69
5.5.	Ostale sintaktičke pogreške	71
5.5.1.	Broj <i>jedan</i>	71
5.5.2.	Čestica <i>li</i>	71
5.5.3.	<i>Gdje/u kojemu</i>	72

5.5.4.	<i>Koji/kojega</i>	72
5.5.5.	Konstrukcije s riječcom <i>ni</i>	72
5.5.6.	Konstrukcije superlativ + <i>ikad</i>	73
5.5.7.	Konstrukcija <i>sebe sama</i>	73
5.5.8.	Mjesto enklitike.....	73
5.5.9.	Nesklonjiva imenica + imenica.....	73
5.5.10.	Posvojni pridjev/posvojni genitiv.....	74
5.5.11.	Složene rečenice i zarez.....	74
5.5.12.	Anaforičko upućivanje.....	76
5.5.13.	Zarez uz konektore.....	77
6.	Zaključak.....	78
7.	Literatura.....	81
8.	Sažetak.....	84
9.	Summary.....	85

1. Uvod

Hrvatski standardni jezik zajednički je propisan jezik čija su temeljna obilježja: autonomnost, svjesna normiranost, višefunkcionalnost, stabilnost u prostoru i elastična stabilnost u vremenu.

Standardni jezik uređen je eksplicitnom normom, tj. pravilima (pravopisom i gramatikom) i popisom (normativnim rječnikom) jer oni određuju što mu pripada, a što ne. Dvojbe o tome pripada li mu što postoje tamo gdje postoji mogućnost odabira između jezičnih jedinica (postoje inačice). Tu se upliće norma jer ona jednoj inačici daje prednost pred drugom (jer je pravilnija, sustavnija ili proizvoljnija, domaća riječ ili pak ima dužu tradiciju i sl.) ili ih funkcionalno, uporabno raspodjeljuje (jedna se rabi u jednome funkcionalnomu stilu, druga u drugome; jedna je stilski obilježena, druga neobilježena i sl.). Da bi standardni jezik zadovoljio potrebe svojih funkcionalnih stilova, inačice su mu zapravo potrebne. One postoje na svim jezičnim razinama: pravopisnoj, naglasnoj, fonološkoj, morfološkoj, sintaktičkoj, semantičkoj i leksičkoj, a normiranjem na sintaktičkoj razini bavi se sintaksa, najkompleksnija lingvistička disciplina koja je okrenuta prema rečenici, a bavi se proučavanjem rečeničnoga ustrojstva i odnosima među rečeničnim jedinicama, odnosno pravilima prema kojima se riječi slažu u sintagme, rečenice i tekst.

Bit se funkcionalnih stilova hrvatskoga standardnog jezika može svesti na osnovnu Silićevu misao: „nije život onaj koji prati jezik, nego je jezik onaj koji prati život“ (Silić, 2006: 38). S obzirom na to da je život višefunkcionalan, težnja je i standardnoga jezika da bude višefunkcionalan, odnosno da funkcionira na onoliko načina koliko je potrebno društvu. Poseban je, dakle, zbog svoje uloge u društvu, a ne svojih unutarjezičnih značajaka. Tako na različite načine funkcionira u znanosti, administraciji, publicistici i novinarstvu, umjetničkoj književnosti i svakodnevnome razgovoru, pa se može reći da ostvaruje višestruke funkcije. Funkcionalnim je stilovima zajednički općeobvezatni neutralni standardni jezik, no svaki stil ima i nešto što ga čini posebnim, tj. zakonitosti (pravila) po kojima funkcionira, pa tako i funkcionalni stil koji susrećemo u medijima, točnije dnevnim listovima – publicistički stil. S obzirom na to da su razlike među stilovima vidljive na svim jezičnim razinama, od gramatičkih su razlika sintaktičke bez sumnje najbrojnije. Također razlikuju se i po stupnju individualne slobode, a poštivanje je norma standardnoga jezika u dnevnim listovima, odnosno obavijesnim žanrovima publicističkoga stila obvezatno.

U radu se opisuju sintaktička obilježja u publicističkome funkcionalnom stilu na primjeru hrvatskih dnevnih listova, točnije iz *24sata*, *Sportskih novosti*, *Jutarnjega lista* i *Večernjega lista*, odnosno ona sintaktička obilježja po kojima se publicistički funkcionalni stil razlikuje u odnosu na druge funkcionalne stilove standardnoga jezika. Dakle, analiza je obuhvatila dvanaest brojeva, odnosno tri broja *24sata*, tri broja *Sportskih novosti*, tri broja *Jutarnjega lista* i tri broja *Večernjega lista* od 1. ožujka do 3. ožujka 2017. te deset brojeva *24sata* od 1. ožujka do 10. ožujka 2015., i to: uprosječivanje sintakse, raspodjelu glagolskih vremena, upravni i neupravni govor, nominalizaciju, sintaktičke pleonazme, tekstno povezivanje te novinske naslove. Navedena će se obilježja objasniti s funkcionalnoga i normativnoga stajališta. Iako je to javni stil uvjetovan velikim brojem korisnika zbog čega je u njemu poštivanje norma standardnoga jezika obvezatno, stil je to i u kojemu se ta norma najlakše razara i postaje upitnom, stoga će se analizom navedenih dnevnih listova utvrditi u koliko se mjeri (ne) poštuje sintaktička norma hrvatskoga standardnog jezika, i to: prijedloga (*glede, između i među, k(a) i kod, kroz, po, pomoću, pred, preko, putem, radi i zbog, s(a), za* te prijedlozi u konstrukcijama s različitim padežima), veznika (*bez da, bez obzira na to što, budući da i jer, da bi, kako... tako i, mada, ni i niti, pošto, s obzirom na to da i ukoliko*), sročnosti, rekcije te ostalih sintaktičkih pogrešaka (broj *jedan*, čestica *li, gdje/u kojemu, koji/kojega*, konstrukcije s riječcom *ni*, konstrukcije superlativ + *ikad*, konstrukcija *sebe sama*, mjesto enklitike, nesklonjiva imenica + imenica, posvojni pridjev/posvojni genitiv, složene rečenice i zarez, anaforičko upućivanje i zarez uz konektore) uočenih u hrvatskim dnevnim listovima.

Cilj je ovoga rada istražiti i opisati sintaktička obilježja publicističkoga stila, odnosno ona sintaktička obilježja koja publicistički stil čine publicističkim stilom na primjerima iz hrvatskih dnevnih listova te ih objasniti s normativnoga i funkcionalnoga stajališta. Cilj je i prikazati u koliko se mjeri norma na sintaktičkoj razini u publicističkome stilu ne poštuje te na temelju normativnih priručnika ukazati na odstupanja i pravila koja se trebaju poštivati. U radu se navode primjeri sintaktičkih obilježja publicističkoga funkcionalnog stila i primjeri nepoštivanja sintaktičkih pravila hrvatskoga standardnog jezika koji su potvrđeni u analiziranome korpusu.

2. Sintaksa

Naziv *sintaksa* potječe od grčke riječi *syntaxis* što znači 'red, slaganje, uređivanje, razmještaj, namještanje' te označava „dio gramatike koji proučava rečenično ustrojstvo“ (Katičić, 2002: 21). Dakle, proučavaju se pravila po kojima se riječi nižući slažu u sintagme i rečenice te odnosi među tim jedinicama (riječima, sintagmama i rečenicama) koji mogu biti sintagmatski i paradigmatiski. Sintagmatski odnosi su odnosi koji se tiču razmještaja, odnosno kombinacije jezičnih jedinica, dok se paradigmatiski odnosi tiču odabira, odnosno selekcije među izabranim jedinicama i onima koje bi na tome mjestu mogle stajati. U prvome redu sintaksa se bavi sintagmatskim odnosima. Sva je sintaksa usmjerena prema rečenici, glavnoj sintaktičkoj jedinici kojoj je donja granica (odnosno najmanja jedinica kojom barata) riječ, a gornja granica (odnosno najveća jedinica kojom barata) diskurs. Na rečenicu se može gledati s različitih pozicija, i to kao sintaktičku jedinicu (čiji su osnovni dijelovi predikat, subjekt, objekt i priložne oznake), obavijesnu jedinicu (čije ustrojstvo čine tema i rema), sadržajnu jedinicu te s obzirom na priopćajnu svrhu. Rečenice mogu biti jednostavne i složene, no često samo jedna rečenica nije dovoljna da bi se prenijela obavijest, već se rečenice povezujući konektorima nadovezuju jedna na drugu u veću cjelinu, odnosno tekst te podliježu raznim preoblikama. Red riječi u rečenici pokazatelj je uključenosti rečenice u tekst, odnosno kontekst, a može biti stilski neobilježen (neutralan) i stilski obilježen (stilogen).

3. Publicistički funkcionalni stil

Standardni jezik definira se kao jezik višefunkcionalne javne komunikacije. S obzirom na to da vrši višestruke funkcije jer njime moramo i možemo moći sve reći, dijeli se na funkcionalne stilove. Postoje mnoge podjele funkcionalnih stilova, no pet je osnovnih: znanstveni, administrativni, publicistički, književnoumjetnički i razgovorni funkcionalni stil¹ koji se dalje dijele na podstilove i žanrove.

¹ Takva „školska“ podjela na pet funkcionalnih stilova nalazi se u *Jezik medija: publicistički funkcionalni stil* (2009) Hudeček i Mihaljević te u *Normativnost i višefunkcionalnost u hrvatskome standardnom jeziku* (2005) Frančić, Hudeček i Mihaljević. Iako ima mnoge nedostatke i s obzirom na to da ti stilovi ne tvore čiste kategorije te među njima dolazi do preklapanja, ne može joj se odreći sveobuhvatnost i operativost, stoga je u ovome radu s obzirom na temu kojom se bavimo dostatna. U Silićevoj knjizi *Funkcionalni stilovi hrvatskoga jezika* (2006) te *Gramatici hrvatskoga jezika* (2007) Silića i Pranjkovića donosi se također podjela na pet funkcionalnih stilova: znanstveni, administrativno-poslovni, novinarsko-publicistički, književnoumjetnički i razgovorni stil, dok je Katnić-Bakaršić u *Stilistici* (2001) temeljitija te u odnosu na hrvatske stilističare govori o znatno većem broju stilova: sakralnome, naučnome, administrativnome, razgovornome, književnoumjetničkome, žurnalističkome, publicističkome, reklamnome, stripovnome, retoričkome i esejističkome funkcionalnom stilu koje dijeli na podstilove.

Funkcionalni stil koji susrećemo u medijima naziva se publicističkim (ili novinarskim) funkcionalnim stilom. To je stil javnoga priopćavanja kojim se služe novinari i publicisti. Ostvaruje se u pisanome (jezik novina i interneta) i govornome mediju (jezik radija i televizije). Najsloženiji je funkcionalni stil hrvatskoga standardnog jezika jer vrši mnogo funkcija, a to su „informativna, propagandna, popularizatorska, prosvjetiteljska, agitativna, pedagoška i zabavna“ (Silić, 2006: 77). Zadaća mu je, dakle, da informira o suvremenim i aktualnim događanjima, promiče i širi učenja o društvu, kulturi, politici, vjeri i dr., radi na tome da pridobije ljude za kakvu djelatnost, da prosvješćuje, poučava, odgaja i zabavlja što tada zahtijeva i uporabu neutralnih i uporabu ekspresivnih jezičnih sredstava. Kao posljedica tih mnogobrojnih funkcija u okviru publicističkoga funkcionalnog stila ostvaruje se mnogo žanrova koji se okvirno dijele u dvije skupine. Prvoj skupini pripadaju žanrovi kojima je temeljna namjena obavještavati (vijest, komentar, kronika, prikaz, intervju, anketa i reportaža), dok drugoj skupini pripadaju žanrovi koji su bliski književnoumjetničkome funkcionalnom stilu, odnosno u kojima su prisutne, uz značajke publicističkoga stila, i značajke književnoumjetničkoga stila (kratka priča, kozerija, humoreska, esej, feljton, nekrolog, panaegirik, persiflaža, pamflet, parodija, groteska i lakrdija).² U te se dvije skupine publicistički funkcionalni stil ostvaruje različito. Tako neutralna jezična sredstva imaju prevlast u informativnim, popularizatorskim, prosvjetiteljskim i pedagoškim žanrovima, odnosno žanrovima iz prve skupine, a ekspresivna sredstva u propagandnim, agitativnim i zabavnim žanrovima, odnosno žanrovima iz druge skupine. Prema tome se može reći da se u svakome od tih žanrova razlikuje i jezik, stoga novinar treba svoje pisanje uskladiti s normama pojedinih žanrova, ali i upotrebljavati jezik koji je usklađen sa zahtjevima standardnojezičnih norma. Razlog tomu leži u činjenici da gotovo svi (čitatelji, slušatelji i gledatelji svih dobnih skupina i stupnja obrazovanja) prate njihov jezik, a on kao „najživlji“ funkcionalni stil, svakako stil u kojemu se najbolje pokazuje živost i aktualnost pojedinih jedinica, stil koji normu najbolje ovjerava i najlakše razara, stil u kojemu se najbolje pokazuju mjesta na kojima norma postaje upitnom ili situacije u kojima normativno pravilo (postaje) mrtvim slovom na papiru“ (Frančić – Hudeček – Mihaljević, 2005: 247) i namjerno i nenamjerno djeluje na jezičnu kulturu svakoga pojedinca. Upravo je ta jezična živost i težnja prema ovjerenosti upotrijebljenih jezičnih jedinica uvjetovana korisnikom koji treba što jasniju i razumljiviju obavijest pisanu jednostavnim i razumljivim stilom.

² Iako postoje (posebni) radijski i (posebni) televizijski žanrovi (npr. radijska i televizijska vijest) te su kao takvi strukturirani različito u odnosu na novinske žanrove (zajednički im je samo opći sadržaj), zbog teme kojom se bavimo spomenuti su samo novinski žanrovi.

Dnevni listovi uz informativne emisije imaju najširi krug korisnika. Oni pripadaju prvoj skupini, tzv. obavijesnim žanrovima publicističkoga funkcionalnog stila, stoga im je namjena prije svega da obavještavaju, odnosno da na najkraći, najrazumljiviji i najjednostavniji način prenesu obavijest, a to se tada odražava u jeziku. Stoga jezik medija postaje sve manje jezično uzoran te ga često karakteriziraju mnoga obilježja koja su neprihvatljiva s funkcionalnoga i normativnoga gledišta.

4. Sintaktička obilježja u publicističkome stilu

U svakome funkcionalnom stilu mogu se primijetiti najčešći ostvaraji toga stila. Dakle, svaki stil ima nešto što ga čini posebnim, tj. zakonitosti (pravila) po kojima funkcionira. To znači da „narušavanje zakonitosti u jednome funkcionalnom stilu nije istovjetno s narušavanjem zakonitosti u drugome funkcionalnom stilu“ (Silić, 2006: 36). Te različite zakonitosti vidljive su prema fonološkim, prozodijskim, morološkim, sintaktičkim, leksičkim i semantičkim značajkama.

S obzirom na to da je sintaksa najkompleksnija jezična disciplina, od gramatičkih su razlika među pojedinim funkcionalnim stilovima sintaktičke bez sumnje najbrojnije. U ovome poglavlju bit će riječi o sintaktičkim obilježjima publicističkoga funkcionalnog stila, odnosno onim obilježjima po kojima se publicistički funkcionalni stil razlikuje od ostalih funkcionalnih stilova, i to: sintaktičkoj uprosječenosti, raspodjeli glagolskih vremena, upravnome i neupravnome govoru, nominalizaciji, sintaktičkim pleonazmima, tekstnome povezivanju i novinskim naslovima što će se oprimjeriti primjerima iz hrvatskih dnevnih listova.

4.1. Uprosječivanje sintakse

Težnja da jezik medija bude što jednostavniji i razumljiviji te u skladu sa standardnojezičnim normama u obavijesnim se žanrovima publicističkoga stila „izbjegavaju ona sintaktička sredstva koja odudaraju od prosjeka, koja su na bilo koji način stilski obilježena“ (Hudeček – Mihaljević, 2009: 91). To je jedno od osnovnih obilježja sintakse toga stila, a naziva se njezinim uprosječivanjem. Zastarjeli te stilski obilježeni veznici i veznički skupovi (npr. *poradi, eda, a nekmoli, tako... te, toliko... te* i dr.) nisu uočeni u hrvatskim dnevnim listovima, stoga se može potvrditi da se ne upotrebljavaju u obavijesnim žanrovima. Hudeček i Mihaljević (2009) drže da se u njima isključuju i rjeđi veznici kao što je veznik *već* u suprotnim rečenicama, npr. *Ne, nije ozlijeđen kod onog penala, kako su se neki u Maksimiru šalili, već još nije potpuno spreman, pa Petev nije želio riskirati.* (SN, 2. ožujka 2017: 6) te veznik *li* u pogodbenim rečenicama, npr. *Budu li igrali kao u Vinkovcima, bolje im je da na*

Rujevicu niti ne idu. (24sata, 3. ožujka 2017: 59) Naime veznici *već i li* imaju veću stilsku obojenost od istoznačnih veznika *nego i ako*, stoga se njihova uporaba u tome žanru ne preporučuje. Rečenice bi trebale glasniti: *Ne, nije ozlijeđen kod onog penala, kako su se neki u Maksimiru šalili, **nego** još nije potpuno spreman, pa Petev nije želio riskirati. i **Ako** budu igrali kao u Vinkovcima, bolje im je da na Rujevicu ni ne idu.* Iako se ne preporučuju, zastupljenost je veznika *već i li* u hrvatskim dnevnim listovima gotovo jednaka kao i njihovih istoznačnih veznika *nego i ako*.

Uprosjječivanje sintakse obavijesnoga žanra publicističkoga stila najbolje se prikazuje sredstvima za izricanje posvojnosti. U hrvatskome jeziku postoji mnogo takvih sredstava: posvojni pridjev, posvojni genitiv, posvojni dativ, prijedložna skupina *od + G*, *kod + G*, *u + G*, posvojni relativ *kojega i kojemu*, posvojni relativ *čiji* itd. Upravo se prema većoj ili manjoj zastupljenosti, odnosno nezastupljenosti pojedine od tih sredstava razlikuju funkcionalni stilovi hrvatskoga standardnog jezika. U obavijesni žanr publicističkoga stila ulaze ona sredstva koja su stilski neobilježena.

Najzastupljenije je sredstvo u hrvatskim dnevnim listovima posvojni pridjev, npr. *Dolgopolov je stvorio 0:40 na Čilićev servis i drugom loptom došao do poravnjanja.* (SN, 2. ožujka 2017: 22), odnosno posvojni genitiv u slučajevima u kojima je normativno neupitan (vrlo su česti primjeri u hrvatskim dnevnim listovima u kojima je posvojni genitiv normativno upitan o čemu vidi više u poglavlju 5.5.10. *Posvojni pridjev/posvojni genitiv*). Kada je normativno neupitan, tada je „u pravilu dvočlan (uz imenicu dolazi još kakva imenska riječ: zamjenica, pridjev ili imenica)“ (Silić – Pranjković, 2007: 2001), npr. *Film se temelji na brodwayskom mjuziklu “Cabaret“, ali je upotpunjen “Berlinskim pričama“ Christophera Isherwooda (...).* (24sata, 2. ožujka 2017: 73) ili višočlan, npr. *Kvalitetnu predstavu prepoznali su i gledatelji koji su znali nagraditi igrača trenera Vjekoslava Kobeščaka.* (SN, 2. ožujka 2017: 20) Izuzetak su i slučajevi „u kojima genitiv dolazi u množini (jer se pridjevom ne može dati obavijest o množini)“ (Silić – Pranjković, 2007: 2001), npr. (...) *a četiri minute i 15 sekundi prije kraja upisao se i u listu strijelaca nakon još jedne u nizu polukontri.* (SN, 2. ožujka 2017: 20)

Iako ima primjera u kojima je posvojnost izražena prijedložnom skupinom *od + G* obična (često kada je riječ o odnosima među predmetima koji označuju što neživo, npr. *ključ od ormara*), u „pravome posvojnom značenju takav se genitiv normativno ne preporučuje“ (Silić – Pranjković, 2007: 205). U hrvatskim se dnevnim listovima ne nailazi na posvojnost izraženu prijedložnom skupinom *od + G*, a da nije poželjna u obavijesnim žanrovima publicističkoga

stila potvrđuje činjenica da ju Hudeček i Mihaljević (2009) nazivaju supstandardnom. No u hrvatskim dnevnim listovima pojavljuje se posvojna konstrukcija *od strane* + G, npr. *No, i prije stvaranja takve vlade već su počeli prosvjedi, prijetnje i uvrede od strane oporbe koja je do sada bez problema bila na vlasti s istim predstavnicima Albanaca.* (JL, 1. ožujka 2017: 25) Takve rečenice često nastaju prevođenjem iz engleskoga jezika u kojima je vršitelj radnje uveden prijedlogom *by*, no uporaba se tih pasivnih konstrukcija širi i na rečenice koje nisu nastale prevođenjem. U hrvatskome ih jeziku, kad god je to moguće, treba zamijeniti aktivnim konstrukcijama: *No oporba, koja je do sada bez problema bila na vlasti s tim predstavnicima Albanaca, već je i prije stvaranja takve vlade prosvjedovala, prijetila i vrijeđala.*

S druge pak strane, iako se smatra karakteristikom razgovornoga stila, izražavanje genitiva s prijedlogom *kod* u posvojnome značenju vrlo je zastupljeno u hrvatskim dnevnim listovima, npr. *U petak će Slaven Belupo gostovati kod Istre 1961 u Puli.* (SN, 1. ožujka 2017: 8); *Zanimljivo je da se stopa raka povećava šest puta brže kod debelih žena nego kod muškaraca.* (JL, 2. ožujka 2017: 33)

U tome se značenju upotrebljava i ustrojstvo *u* + G koje je također često u hrvatskim dnevnim listovima, npr. *Rak debelog crijeva drugi je uzrok smrtnosti od zloćudnih bolesti oba spola (u muškaraca poslije raka pluća, a u žena poslije raka dojke).* (24sata, 3. ožujka 2017: 46); *Publika mora da je gladna priča sa ženskim likovima kada je ekranizacija bestselera Paule Hawkins postala takav hit u kinima, pa čak i u nas.* (JL, 2. ožujka 2017: 30) Iako takvo ustrojstvo pripada standardnome jeziku, ne smatra se značajkom toga stila.

Posvojni dativ također pripada standardnome jeziku, no iznimno je rijedak u hrvatskim dnevnim listovima, a „s obzirom na potrebu za stilskom neutralnošću, u obavijesnim žanrovima nije ni poželjan“ (Rišner – Glušec, 2011: 88). Posebice se to odnosi kada se pojavljuje u kolokacijskome tipu (*muž joj, sin mu* i sl.), npr. *Vidjeli smo mnoge suigrače mu iz čuvene 1982. godine (...).* (SN, 3. ožujka 2017: 10); *Nije se odrekao omiljene mu bevande, pa si je priuštio nekoliko čašica.* (24sata, 2. ožujka 2017: 61)

Posvojni relativ *kojega/kojemu* u hrvatskim dnevnim listovima pojavljuje se rijetko. Pronađeno je svega nekoliko takvih primjera, npr. *Također smo popričali i o Europskom prvenstvu U-17 kojeg smo domaćini, pa finalu Hrvatskog kupa u Varaždinu.* (SN, 1. ožujka 2017: 2.) U prvome se redu smatra oznakom znanstvenoga stila, no i u skupinama karakterističnim za publicistički stil (*na čelu kojega je, kojega je osnivač, kojemu je urednik* i sl.), u hrvatskim se dnevnim listovima pojavljuje iznimno rijetko, npr. *Sve se snage i umijeće*

*zato udruženim snagama svih klupskih struktura, a poglavito stručnog stožara, na čelu kojeg je Zoran Zekić, stavljaju samo u funkciju predstojećeg derbija s Hajdukom. (SN, 3. ožujka 2017: 6) U hrvatskim dnevnim listovima nisu česte ni kolokacije (u sklopu kojega je, cilj kojega je, kojemu je zadatak i sl.) tipične za apstraktne funkcionalne stilove, npr. *Za mjesec dana selimo se u novi kamp u sklopu kojeg je sagrađen i novi stadion na kojem ćemo od travnja igrati domaće utakmice. (SN, 2. ožujka 2017: 9); Pita se na temelju kojeg zakona banka njegov ugovor može dati drugoj firmi bez njegova pristanka i dozvole. (24sata, 3. ožujka 2017: 7)**

Za razliku od toga posvojni relativ *čiji*, uz posvojni pridjev, najzastupljenije je sredstvo za izricanje posvojnosti u hrvatskim dnevnim listovima, npr. *Plivalište se sastoji od zatvorenog bazena 50x25x2 metra, čija vrijednost radova iznosi oko 50 milijuna kuna te od vanjskih bazena (dva bazena, tobogan, sunčalište), čija je vrijednost radova oko 10 milijuna kuna. (SN, 1. ožujka 2017: 18)* Univerzalan je jer se upotrebljava za označavanje svih rodova i njegova se uporaba smatra karakteristikom toga stila.

Osim u uporabi stilski neutralnih veznika i vezničkih skupova te neutralnih sredstava za izricanje posvojnosti, uprosječivanje sintakse vidljivo je i u ostalim njegovim obilježjima. Također zbog toga što je to javni stil koji ostvaruje mnogobrojne funkcije, podlozan je utjecaju drugih stilova čime se često uprosječuje mnogim neželjenim obilježjima toga stila te ga Rišner naziva „'skupljač' različitih jezičnih obilježja“ (Rišner, 2016: 259).

4.2. Raspodjela glagolskih vremena

Budući da je osnovna funkcija obavijesnih žanrova publicističkoga stila, kao što je već rečeno, da obavijeste, uprosječivanje sintakse toga žanra ogleda se i u raspodjeli glagolskih vremena. Ona su u tome žanru vrlo ograničena i smanjena.

Tako su prošla vremena „aorist, imperfekt i pluskvamperfekt zamijenjena perfektom, koji je postao jedinstvenim glagolskim oblikom za izricanje prošle glagolske radnje“ (Silić, 2006: 95). Budući da se najčešće obavještava o kakvu prošleme događaju, logično je da je perfekt postao najdominantnije glagolsko vrijeme toga žanra. No uz perfekt vrlo je zastupljeno i sadašnje vrijeme, odnosno prezent. Evo primjera rečenica s perfektom (koji je podcrtan podebljanom crtom) i prezentom (koji je podcrtan običnom crtom):

Marić navodi da je od 34 godine radnog iskustva u sustavu HŽ-a proveo više od 25 godina te je u toj tvrtki najviše gradio i stekao profesionalni životopis. (JL, 3. ožujka 2017: 6)

Prije koji dan čitali smo o tisućama ljudi koji rade, a ne primaju plaću, ali ni s tim povodom nitko se iz vlasti nije oglasio. (VL, 3. ožujka 2017: 24)

U hrvatskim se dnevnim listovima najčešće uz perfekt i prezent javljaju futur I. kao dominantno buduće vrijeme (koji je podcrtan isprekidanom crtom) i kondicional I. (koji je podcrtan valovitom crtom), npr.

Poručio je da će činiti sve kako bi povratio povjerenje građana. (24sata, 2. ožujka 2017: 21)

Onako, na prvi pogled, rekli bismo da je favorit znan, da bi Dinamo trebao bez većih problema preskočiti Crvene i uhvatiti finale. (SN, 1. ožujka 2017: 4)

Pri pisanju futura I. i kondicionala I. nerijetko dolazi do problema. Što se tiče futura I. pravilo kaže: ako glagol na -ti prethodi pomoćnomu glagolu, završni -i gubi se (**činiti ću > činit ću*), no ako ne prethodi, završni -i ostaje (**ću činit > ću činiti*). Kondicional I. pak se tvori od nenaglašenoga aorista pomoćnoga glagola *biti* i glagolskoga pridjeva radnog, no često se umjesto pravilne konjugacije pomoćnoga glagola upotrebljava oblik *bi* u svim licima, npr.

**Ne bi ih otpisivao, nemojmo ni zaboraviti onaj potez od pet gostujućih pobjeda na početku prvenstva, ako netko može iznenaditi Rijeku, uz Dinamo, to je svakako Osijek. (SN, 1. ožujka 2017: 6) > Ne bih ih otpisivao (...).*

Imperativ kao zapovjedni način većinom je zastupljen u naslovima i navodima, no pojavljuje se i u novinskim člancima (podcrtan je dvjema crtama), npr.

Pričekajte da ih prođe njihova “žuta minuta” i tek tad smireno razgovarajte. (24sata, 3. ožujka 2017: 38)

Pročitajte što o svemu kažu ljudi bliski Kolindi Grabar-Kitarović i premijeru Plenkoviću. (24sata, 3. ožujka 2017: 68)

Zapamti, boja glasa je najbitnija. (VL, 2. ožujka 2017: 29)

Futur II. predbuduće je vrijeme. Budući da je uvjetovan predbudućom radnjom u zavisnosloženoj rečenici, rijetko se pojavljuje u hrvatskim dnevnim listovima (podcrtan je isprekidanom crtom), npr.

Čak i ako Andrijašević, Elez i Ristovski ne budu spremni za Osijek budući da su načeti ozlijedama nakon Intera, šef riječke struke ima dovoljno dobrih rješenja na klupi i igrače koji čekaju priliku za proširiti konkurenciju. (SN, 1. ožujka 2017: 6)

Ostala glagolska vremena (aorist, imperfekt, pluskvamperfekt i kondicional II.) nisu karakteristikom obavijesnih žanrova publicističkoga stila koji trebaju dati jednostavne, sažete, razumljive i jasne obavijesti. Aorist, imperfekt i pluskvamperfekt danas su izrazito obilježena kao arhaična ili regionalna glagolska vremena koja se uglavnom susreću u književnoumjetničkome stilu. To se u prvome redu odnosi na imperfekt i pluskvamperfekt tvoren od imperfekta pomoćnoga glagola *biti*.

Aorist kao prošlo svršeno vrijeme i danas je običan u onim govornim situacijama, ponajprije u okviru razgovornoga funkcionalnog stila „u kojima dolazi do izražaja njegova specifičnost da označuje proces koji neposredno prethodi govornome činu“ (Pranjeković, 2001: 101). U hrvatskim dnevnim listovima uočeno je nekoliko primjera rečenica s aoristom (podcrtan je valovitim crtama), npr.

- *Nije - uskočio je s odgovorom povjerenik za suce Ante Kulušić, premijerov stranački kolega, na što HNS-ovci klimnuše glavama u znak slaganja.* (SN, 1. ožujka 2017: 2)

Mirovina neće biti, jer neće imati od koga da ih se namire pošto radno sposobni odoše van i ostat će samo sportska disciplina “tko prije do kontejnera” da preživi. (24sata, 3. ožujka 2017: 4)

Kao što već rekoh, nismo ovo što jesmo zbog toga da bismo dobivali takve nagrade, ali lagao bih kad bih rekao da ne bismo voljeli osvojiti tu priznatu i prestižnu nagradu. (VL, 2. ožujka 2017., str. 35.)

Pluskvamperfekt pak tvoren od perfekta pomoćnoga glagola *biti* rabi se „kad se želi posebno naglasiti da neki proces prethodi drugomu procesu u prošlosti ili da se taj prethodni proces ne odvija do vremena govorenja“ (Pranjeković, 2001: 101). U hrvatskim dnevnim listovima pluskvamperfekt (podcrtan je također valovitom crtom) nije čest, ali zastupljen jest, npr.

U dvije sezone u Coloradu je igrao povremeno (ukupno 14 utakmica), ali nažalost dogodila mu se ozljeda taman u trenutku kad se bio ustalio u momčadi. (SN, 2. ožujka 2017: 16)

Ona nije bila nazočna u trenutku ubojstva nego je ušla u sobu kad je Vedran već bio ležao na tlu. (24sata, 1. ožujka 2017: 6)

O tome koliko je Marić bio važan Plenkoviću najbolje govori činjenica da ga je postavio u Vladu nakon što je već bio objavio sastav Vlade - bez Marićeva imena. (JL, 2. ožujka 2017: 24)

Budući da je publicistički funkcionalni stil raznovrstan, ta vremena katkad se pojavljuju u žanrovima publicističkoga stila koja su bliska književnoumjetničkome funkcionalnom stilu. U njima služe kao sredstvo za izricanje autorova osobnog stava (npr. negodovanja, ironiziranja i sl.) ili pak postizanja arhaičnoga ugođaja, no uočeno je da se katkad pojavljuju i u obavijesnim žanrovima. Međutim u svim su situacijama ta vremena zamjenjiva perfektom te se njihova uporaba u obavijesnome žanru publicističkoga stila „može smatrati oznakom lošeg, tj. 'promašenog' stila“ (Hudeček – Mihaljević, 2009: 94).

4.3. Upravni i neupravni govor

U skladu s time da je jedna od osnovnih funkcija obavijesnih žanrova publicističkoga stila informirati, odnosno prenijeti kakvu obavijest ili vijest o kakvu događaju, jest da novinari često navode izvore informacija. „Iako se navođenje smatra oznakom znanstvenoga stila, upravo je ono jedna od najprepoznatljivijih obilježja publicističkoga stila“ (Hudeček – Mihaljević, 2009: 164), stoga su rečenice novinara često strukturirane u obliku upravnoga i neupravnoga govora.

4.3.1. Upravni govor

„Doslovno navođenje tuđih rečenica zove se upravni ili direktni govor“ (Babić – Težak, 1992: 239). Prema pravopisu hrvatskoga standardnog jezika upravni govor uvodi se: navodnicima i crticama. Iako pravopis nekoga jezika donosi određni skup pravila pisanja na tomu jeziku, ne može obuhvatiti, niti mu je to cilj, sve uporabne kontekste u kojima se jezik ostvaruje. Tako se obično upravni govor u naslovima, iako ima strukturu složene rečenice, često uvodi bez interpunkcijskih znakova (v. 3.7. *Novinski naslovi*). Iako se krši temeljno pravopisno pravilo, nepisanje interpunkcijskih znakova u naslovima ne može se smatrati nepoželjnom oznakom toga stila. Zbog toga različita područja imaju svoje različite uzusne pravopise, tako i publicistički stil u kojemu postoje različite vrste uvođenja upravnoga govora.

a) Uvođenje upravnoga govora navodnicima

Jedan je od načina uvođenja upravnoga govora – navodnicima. Navodnici su znakovi koji dolaze u paru. To pravilo stoji u svim hrvatskim pravopisima u kojima se preporučuju dva oblika kojima se može uvoditi upravni govor: „...“ i »...«. Ti se oblici gotovo nikad ne upotrebljavaju u hrvatskim dnevnim listovima. Samo je prvi oblik („...“) uvođenja upravnoga govora potvrđen u SN u jednome primjeru:

U ovom trenutku može se posegnuti za frazom jednog stručnog komentatora koji bi rekao: „Sretno juniorima Dinama u uzvratnoj utakmici.“ (SN, 2. ožujka 2017: 5)

Iako pravopis hrvatskoga jezika kaže da se na početku upravni govor uvodi donjim, a završava gornjim navodnicima, umjesto tih navodnika u hrvatskim dnevnim listovima pojavljuje se oblik navodnika u kojemu se uvodi i završava gornjim navodnicima (“...“), no također rijetko, npr.

“Mislim da neto uplatitelji nisu spremni preuzeti cjelokupni doprinos Britanije“, rekao je Oettinger. (JL, 1. ožujka 2017: 4)

Uz jasnu poruku: “U roku mjesec dana imat ćemo novog izbornika!” (24sata, 1. ožujka 2017: 62)

Način uvođenja upravnoga govora gornjim dvostrukim navodnicima Hudeček i Mihaljević (2016) ne podržavaju jer nije u skladu s tradicijom hrvatskoga pravopisanja, već je u skladu s engleskim pravopisom. Smatraju da uporabu donjih i gornjih navodnika za označavanje navoda ne bi trebalo olako napustiti.

Također kada je riječ o uvođenju upravnoga govora navodnicima, u hrvatskim se dnevnim listovima dvostruki navodnici zamjenjuju jednostrukim navodnicim '...', npr.

Uvijek vođeni onom kako je jedan novinar SN davno u prelijepom članku opisao naš klub i ljude ovoga grada: 'Čovjek daje sve za obraz, a obraz ne daje ni za što, a to su Vinkovci i Vinkovčani!' (SN, 2. ožujka 2017: 8)

'Lijepa je to priča i veselim se radu s Bujićem. Što se punca tiče, ja sam velik čovjek od pedeset godina. Za izbor uloga ne pitam ni suprugu, a kamoli punca niti sam ih ikad birao po ideološkom ključu', kaže Grbić. (24sata, 1. ožujka 2017: 59)

Upravni govor uveden jednostrukim navodnicima, smatraju Hudeček i Mihaljević (2016), također nema nikakva uporišta u hrvatskoj pravopisnoj tradiciji. Naime jednostrukim se navodnicima u hrvatskome standardnom jeziku, stoji u pravopisima, označuje naslov, ime ili navod u navodu te značenje riječi, a ne upravni govor, npr.

“Prije nego što se glasine otmu kontroli, potvrđujemo da su si 'dali prostora' s puno ljubavi i poštovanja“, kaže glasnogovornik. (24sata, 2. ožujka 2017: 58)

b) Uvođenje upravnoga govora dvjema crticama

Drugi je način uvođenja upravnoga govora u hrvatskim dnevnim listovima, a koji je vrlo čest u publicističkome stilu – dvjema crticama (crticom se započinje i završava navod), npr.

– *Našim planom normativnih aktivnosti predložena će biti revizija tog zakona i naša državna tajnica za sport Janica Kostelić sa svojim suradnicima radi na tim rješenjima – dodao je Plenković.* (VL, 1. ožujka, 2017: 5)

Dakle, crtica je na početku i kraju navoda odvojena bjelinom, a na kraju navoda koji je izjavna rečenica nema točke. U hrvatskim su dnevnim listovima naime češće crtice koje su prekratke³ (izuzev je VL), npr.

- *Ovo je ludilo, nemojte reći da se snovi ne ostvaruju - rekao je glumac.* (24sata, 3. ožujka 2017: 48)

- *Na utakmici Hajduk - Istra 1961 bačene su 33 baklje i domaći klub je kažnjen sa 22 tisuće kuna - objašnjava disciplinski sudac.* (SN, 2. ožujka 2017: 9)

- *Treba se dobro pripremiti za sljedeću sezonu gdje ćemo igrati četiri natjecanja Zagreb Winter Cup, prvenstvo Hrvatske, Kup Hrvatske i Kutija šibica - zaključio je Danijel Jandrečić.* (VL, 3. ožujka 2017: 41)

Pritom se također nailazi na primjere u kojima se kombiniraju duža i kraća crtica, npr.

– *Lukina majka i ja više nismo zajedno i trudimo se da od toga ne pravimo probleme. Kada se ljudi razvedu, ne bude to sve tako lijepo, no trudili smo se da to na njega što manje utječe. Možda je i zbog toga bilo dobro što je on bio u Madridu, u svom svijetu jer tamo je to na njega možda manje utjecao - kazao je tata Dončić.* (VL, 2. ožujka 2017: 40)

U hrvatskim je dnevnim listovima oblik navođenja crticama najpotvrđeniji oblik uvođenja upravnoga govora. Bez obzira na to što su crtice često prekratke ili različitih duljina, Hudeček i Mihaljević takav oblik smatraju „jednom od stabilnijih pravopisnih značajka novinskoga teksta“ (Hudeček – Mihaljević, 2016: 179) te mu daju prednost u odnosu na sve druge oblike navođenja. Također nepisanje točke u navodu iza druge crtice i iza koje je komentar, zbog velike potvrđenosti u publicističkome stilu, smatraju stabilnim pravilom publicističkoga stila.

c) Uvođenje upravnoga govora jednom crticom

Treći je način uvođenja upravnoga govora u hrvatskim dnevnim listovima – jednom crticom. Jednom crticom uvodi se kada je komentar ispred navoda ili kada iza navoda nema komentara (u slučajevima kada se iz prethodnoga teksta zaključuje čiji je), npr.

³ U pravopisnome bilježenju to su spojnice, no u ovome radu koristit ćemo se terminom *kratka crtica* s obzirom na to da je u funkciji crtice.

Bruno Akrapović čestitao je Dinamu na uvjerljivoj pobjedi i izvanrednoj utakmici pa konkretno priznao:

- Mogli smo upisati i uvjerljiviji poraz. (SN, 2. ožujka 2017: 7)

Budući da je riječ o vrlo potvrđenome navođenju u publicističkome stilu, Hudeček i Mihaljević (2016) taj oblik navođenja s funkcionalnoga stajališta smatraju stabilnim. Navod koji je bez komentara, odnosno kada se iz teksta zaključuje čiji je, u većini se slučajeva donosi i u novome retku. U takvome je slučaju također crtica obvezatna: „Ne smatramo dobrim običaj nekih novina da se navod na početku teksta ili odlomka ne označuje početnom crticom“ (Hudeček – Mihaljević, 2016: 180). Takav oblik obilježavanja čest je u intervjuima u kojima je prethodno predstavljen onaj čije se riječi doslovno prenose. No u intervjuima se nailazi i na primjere u kojima se pitanje označuje podebljanim slovima, a odgovor obličnim slovima, odnosno odgovor se ne označuje nikakvim znakovima, npr.

Što vam je bila nit vodilja u stvaranju albuma?

Gibonni je zaslužan za sve pjesme na albumu, stoga kao autor tu nemam što reći. Pjesme su vrlo dobre, svaki ima svoje pjesme, a zatim smo napravili tri dueta. (VL, 3. ožujka 2017: 35)

Hudeček i Mihaljević (2016) smatraju da je takav način obilježavanja pravilan u publicističkome stilu, odnosno nepotrebno je odgovor dodatno označavati crticom ili navodnikom ni pitanje strelicom. Budući da se pitanje i odgovor već razlikuju vrstom tiska, dodatno obilježavanje smatralo bi se grafičkim pleonazmom.

d) Upravni govor uveden zarezima

Oblik uvođenja upravnoga govora u publicističkome stilu može biti i – zarezima. Naime zarezi su ti koji preuzimaju funkciju navodnika i crtica, npr.

Stojimo pred bolnicom kao znak nade majkama koje žele pobaciti, kažu iz inicijative 40 dana za život. (24sata, 3. ožujka 2017: 10)

Kako bismo odgovorili na izazove, danas ćemo osnovati Vijeće, rekao je na jučerašnjoj sjednici Vlade premijer Andrej Plenković. (24sata, 3. ožujka 2017: 22)

Tako uvedenim upravnim govorom, ističu Hudeček i Mihaljević, dobiva se „asindetska (bezveznička) rečenica kojoj dio koji nije navod, a koji se od navoda odvaja zarezom, ima funkciju dodatnoga komentara ili asindetska rečenica s parentezom, tj. umetnutim dodatnim komentarom“ (Hudeček – Mihaljević, 2009: 96).

e) Upravni govor uveden kombinacijom crtice i zareza / crtice i dvostruke bjeline

U hrvatskim dnevnim listovima pronalaze se i primjeri u kojima je upravni govor uveden kombinacijom crtice i zareza, i to tako da se crticom započinje navod, a zarezom završava, npr.

- Bio je veseo i svi su ga voljeli. Sa psom Jimmijem naseljem je šetao zadnjih deset godina, koliko je u Popovcu. Svima će nedostajati, rekla je jučer mještanka Popovca. (24sata, 1. ožujka 2017: 12)

Pronalaze se i primjeri u kojima je upravni govor uveden kombinacijom crtice i dvostruke bjeline u kojima se crticom uvodi navod, a dvostrukom bjelinom završava, npr.

– Kod 3:0 za Alumnus nisam mogao više gledati. Izašao sam izvan dvorane i šetao okolo dok mi nisu javili da smo prvaci rekao je Danijel Jandrečić, alfa i omega kluba. (VL, 2. ožujka 2017: 41)

Oba ta oblika ne smatraju se pravilnima ni s normativnoga ni s funkcionalnoga stajališta.

Iz primjera je vidljivo da se u hrvatskim dnevnim listovima različito obilježava upravni govor, i to poželjno i nepoželjno s funkcionalnoga i normativnoga gledišta. Prije svega poželjna bi bila dosljednost jednome obliku obilježavanja u istome listu. Iako je dominantan oblik uvođenja upravnoga govora crticama, ostali se oblici ponegdje upotrebljavaju. Primjetno je da se vrlo često označava različitim oblicima onda kada se unutar upravnoga govora nalazi kakva druga citirana rečenica. Tada se upotrebljavaju navodnici unutar navoda označenoga crticama, npr.

- Bilo je sudačkog navlačenja za Rumunje u uzvratu pa je tako jedan četverac Žmego Poljak morao tripot izvoditi. Dâ gol prvi put, sudac poništi jer se golman micao, dâ drugi put, sudac opet nekaj izmisli. Došao sam Žmegi i pital ga, “čuj, možeš li još ili da te netko zamijeni?”. Rekao mi je, “ma kaj ti je, daval bum golove do sutra ak' treba”. (SN, 3. ožujka 2017: 20)

Za obilježavanje navoda unutar navoda, kao što je već rečeno, hrvatska norma propisuje uporabu jednostrukih navodnika.

4.3.2. Neupravni govor

Neupravni ili indirektni govor jest „navođenje tuđega govora svojim riječima, tj. s ponešto promijenjenim oblikom rečenice, ali s nepromijenjenim smislom“ (Babić – Težak 1992: 240). Kada se upravni govor preoblikuje u neupravni, „rečenica koja obavještava čije se riječi navode postaje glavna, a rečenica kojom se navodi misao – zavisna“ (Babić – Težak, 1992: 240). Ta

zavisna rečenica najčešće je objektna (rjeđe subjektna) izrična rečenica. Glavna se rečenica u neupravnome govoru povezuje veznicima *da* i *kako*.

Budući da se u novinskim člancima prenose čije izjave, u publicističkome stilu obavijesnoga žanra uz rečenice u upravnome govoru u jednakoj su mjeri zastupljene rečenice s neupravnim govorom.

Najprepoznatljivije su sintaktičko obilježje publicističkoga stila izrične „objektne rečenice s glagolima govorenja i mišljenja u glavnoj surečenici“ (Hudeček – Mihaljević, 2009: 97). Tako su u objektnim rečenicama česti glagoli govorenja i mišljenja kojima se uvodi neupravni govor: *istaknuti*, *izjaviti*, *kazati*, *naglašavati*, *najaviti*, *napomenuti*, *pričati*, *reći*, *smatrati*, *tvrditi*, *upozoriti* i *zaključiti*. Većina je tih glagola potvrđena u hrvatskim dnevnim listovima:

– glagol ***istaknuti***:

Nada Murganić, ministrica demografije, obitelji, mladih i socijalne politike istaknula je na panelu kako je u demografiji sve usmjereno na mlade i poticanje nataliteta, no da se ne smije zaboraviti da imamo staru naciju te da postoje staračka domaćinstva na udaljenim područjima kojima je potrebna pomoć. (JL, 1. ožujka 2017: 7)

– glagol ***kazati***:

Jedan visoki dužnosnik je kazao da bi proračun State Departmenta mogao biti skresan za čak 30 posto što znači da bi iznos s 50 milijardi dolara godišnje spao na 35 milijardi. (VL, 1. ožujka 2017: 14)

– glagol ***naglašavati***:

WHO također naglašava da bi u situaciji kada antibiotici gube svoju snagu i djelotvornost operacije poput carskog reza, transplantacija organa, ugradnje umjetnih zglobova, pa čak i kemoterapija mogle postati opasne i smrtonosne medicinske intervencije (VL, 1. ožujka 2017: 15)

– glagol ***najaviti***:

Iako Sjedinjene Države godišnje već troše 740 milijardi za vojsku i obranu, predsjednik Donald Trump najavio je da će u idućoj fiskalnoj godini obrambeni proračun dobiti i dodatne 54 milijarde dolara. (VL, 1. ožujka 2017: 14)

– glagol ***napomenuti***:

Napomenuo je da ono što je privatni sektor radio u vrijeme krize država mora raditi sada, a to je restrukturiranje javnoga sektora. (JL, 1. ožujka 2017: 5)

– glagol **pričati**:

Priča nam Šimić da je ta odluka o prodaji zaista odlična... (SN, 2. ožujka 2017: 24)

– glagol **reći**:

(...) Alex Ferguson je za njega rekao da je „rođen u zaleđu“ (...). (SN, 2. ožujka 2017: 13)

– glagol **smatrati**:

Petar Vlajić, predsjednik Uprave Erste Plavih mirovinskih fondova, smatra da bi mirovinski fondovi bili zainteresirani za ulaganja u domove i zdravstvenu skrb starijih kao industrija budućnosti. (JL, 1. ožujka 2017: 7)

– glagol **tvrditi**:

Britanski mediji tvrde kako Bravo sigurno odlazi na ljeto, a na njegovo mjesto trebao bi doći Handanović. (JL, 1. ožujka 2017: 35)

– glagol **zaključiti**:

Nakon uzimanja izjava svjedoka sud je zaključio da je oštećeni svojim ponašanjem provocirao Ibaneza koji je na kraju neprimjereno reagirao. (SN, 3. ožujka 2017: 24)

Uz izrične objektne rečenice s glagolima govorenja i mišljenja prepoznatljivo su sintaktičko obilježje publicističkoga stila izrične subjektne rečenice, i to u prvome redu one „koje u glavnoj surečenici imaju koji od glagola govorenja“ (Hudeček – Mihaljević, 2009: 98). Te su rečenice u hrvatskim dnevnim listovima nešto rjeđe u odnosu na objektne rečenice. Pojavljuju se s glavnim surečenicama: *govori se*, *ističe se*, *kaže se*, *nagađa se*, *naglašava se*, *najavljuje se*, *priča se*, *sluti se*, *smatra se*, *tvrdi se*, *upozorava se*, *zaključuje se* itd. U hrvatskim su dnevnim listovima potvrđene subjektne rečenice koje imaju glavne surečenice *ističe se* i *priča se*:

– **ističe se**:

Također se ističe da je dužnosnica K. Grabar-Kitarović uredno podmirila sve financijske obveze prema Fakultetu, odnosno platila školarinu za upisane semestre. (VL, 2. ožujka 2017: 4)

– **priča se**:

Priča se također da je, navodno, bila ambiciozna u željama i zahtijevanju slobodnih ruku, pa da je i to razlog što do dogovora s vrhom HDZ-a nije došlo. (VL, 2. ožujka 2017: 9)

Obilježje su publicističkoga funkcionalnog stila na sintaktičkoj razini i subjektne rečenice u kojima nije u prvome planu onaj koji obavijest daje, već onaj koji prima. Dakle, s obrnutom perspektivizacijom. Takve rečenice vrlo su zastupljene u hrvatskim dnevnim listovima, a potvrđene su s glagolima *čuje se*, *nije poznato*, *pretpostavlja se* i *zna se*, odnosno *ne zna se*:

– **čuje se:**

Kako je osuđen na kaznu veću od pet godina, automatski mu je određen i istražni zatvor, a neslužbeno se čuje da će se najkasnije danas sam javiti u zatvor u Remetincu. (VL, 1. ožujka 2017: 11)

– **nije poznato:**

Nije poznato koliki je broj građana posrijedi. (VL, 3. ožujka 2017: 10)

– **pretpostavlja se:**

Premda su detalji novog kontakta još uvijek tajni, pretpostavlja se da će Bilić dobiti inspirativni ugovor koji bi mu donio barem pola milijuna eura povišice, plus bonuse koji bi ovisno o ostvarenjima mogli skočiti i do milijun eura. (JL, 3. ožujka 2017: 37)

– **zna se/ne zna se:**

Jer, zna se dobro tko je Šukera postavio za predsjednika i tko mu čuva leđa. (VL, 1. ožujka 2017: 5); Točan stav se još ne zna, međutim, u javnost su procurila navodna imena ljudi koji su pozvani u to novo tijelo. (VL, 1. ožujka 2017: 9)

Često su obilježje publicističkoga stila rečenice s neizrečenim subjektom u „objektnim rečenicama s glagolom u glavnoj rečenici u 1. licu množine“ (Hudeček – Mihaljević, 2016: 181). U hrvatskim su dnevnim listovima vrlo zastupljene takve rečenice:

– **doznajemo:**

Usput doznajemo da je religija, pogotovo ona organizirana, ne zanima, ali je intrigira svaka vrsta spiritualnosti. (JL, 2. ožujka 2017: 29)

– **pretpostavljamo:**

Pretpostavljamo da je naposljetku izliječena, jer je u znak zahvalnosti odlučila pokloniti svoj performance građanima São Paula. (JL, 2. ožujka 2017: 29)

– **sumnjamo:**

Dejana Lovrena nije povukao ni Euro, sumnjamo da će izlet na zapad SAD-a. (SN, 2. ožujka 2017: 2)

Neizrečeni subjekt *mi* u funkciji je označavanja autora/autorice članka, redakcije itd. Iako je „autorsko *mi*“ oznaka znanstvenoga stila, njegova je uporaba u publicističkome stilu obavijesnoga žanra vrlo zastupljena. Zadaća mu je također „izazivanja osjećaja da je čitatelj aktivni član skupine“ (Hudeček – Mihaljević, 2009: 100), npr.

No, to je liga/e kakvu trebamo. (SN, 2. ožujka 2017: 21.)

I nek' to pokažu u Szegedu i protiv Celja, a dalje ćemo lako... (SN, 2. ožujka 2017: 21.)

U subjektivnim rečenicama s glagolima govorenja u glavnoj surečenici te u objektivnim rečenicama s neizrečnim subjektom *mi* u glavnoj surečenici nije imenovani izvor, već je „riječ o anonimnome informatoru/informatorima te o podatku za koji oni koji ga donose ne jamče istinitost“ (Hudeček – Mihaljević, 2009: 100). Isto tako rečenični prilog *navodno* govori da tvrdnja nije provjerena i da nema točno određenoga informatora, npr.

Priča se također da je, navodno, bila ambiciozna u željama i zahtijevanju slobodnih ruku, pa da je i to razlog što do dogovora s vrhom HDZ-a nije došlo. (VL, 2. ožujka 2017: 9)

Menadžer Chelseaja Antonio Conte navodno je dogovorio suradnju s milanskim Interom, tvrde talijanski mediji. (SN, 2. ožujka 2017: 11)

Umirovljenici ne mogu do svoje mirovine, a navodno će se loše provesti i oni koji imaju posebne račune za dječji doplatak i socijalnu pomoć. (24sata, 3. ožujka 2017: 4)

Često se u publicističkome stilu svi navedeni glagoli govorenja i mišljenja kojima se uvodi navod u neupravnome govoru nalaze i u bezvezničkim složenim rečenicama, npr.

Veseli je, kaže, što će sljedećih dana obići poljoprivredna gospodarstva, škole i tvrtke. (24sata, 1. ožujka 2017: 4)

Ovo mu je, kaže, prva nagrada u životu. (24sata, 3. ožujka 2017: 36)

Pojavljuju se i strukture *kako* + glagol:

Kako se doznaje, Čović se ne planira opredijeliti ni za srpsku ni za bošnjačku stranu. (VL, 1. ožujka 2017: 14)

Kako doznajemo, predsjednik SDP-a Davor Bernardić još nije odlučio tko će zamijeniti Milanovića u Saboru. (24sata, 2. ožujka 2017: 20)

Posljednji put Götze je u konkurenciji za nastup bio 4. veljače protiv RG Leipziga, no tada je ostao na klupi, potom nije bio u kombinacijama zbog, kako je službeno objašnjeno, problema s mišićima. (SN, 1. ožujka 2017: 15)

Hudeček i Mihaljević (2009) takve rečenice ne uvrstavaju u relativno-načinske rečenice (smatraju da u takvim rečenicama „kako“ nije u službi veznika), već u bezvezničke složene rečenice poput onih u kojima taj „kako“ nije prisutan, npr.

No, neslužbeno doznajemo, već je u tadašnjoj radnoj skupini zaključeno da bi olakšice trebalo ukinuti, no do toga nije došlo zbog vremenske stiske u kojoj nije bilo moguće napraviti analize. (JL, 1. ožujka 2017: 7)

4.4. Nominalizacija

Pojam *nominalizacije* u sintaksi neki autori izjednačuju s pojmom *poimeničenje* te se definira kao preoblika kojom se jedna ishodišna rečenica zavisnim sklapanjem uvrštava u drugu, i to tako da se njezin glagolski predikat preoblikuje u imenicu.⁴ Drugi autori *nominalizaciju* i *poimeničenje* ne izjednačuju.⁵ Treći pak pod tim nazivima ne smatraju samo uporabu imenice umjesto glagola nego i uporabu drugih imenskih riječi te infinitivnih glagolskih oblika.⁶ Iako se *nominalizacija* i *poimeničenje* u sintaksi rabe kao sinonimi, *poimeničenje* je naziv nižega stupnja, odnosno samo je „jedan od načina nominalizacije i to najčešći“ (Kuna, 2007: 127).

O nominalizaciji piše i Pranjković (2001) koji se bavi pitanjem odnosa glagolskih i imenskih konstrukcija. Nominalizaciju smatra jednom od najvažnijih sintaktičkih razlika među pojedinim funkcionalnim stilovima. Funkcionalne stilove dijeli na apstraktne (znanstveni,

⁴ Takvo tumačenje nalazimo u *Hrvatskoj gramatici* (1997) Barić i dr. te u Katičićevoj *Sintaksi hrvatskoga književnog jezika* (2002). Prema Barić i dr. naziv *nominalizacija* ili *poimeničenje* odnosi se isključivo na preobliku glagolskoga predikata u glagolsku imenicu, dok se prema Katičiću dodaje i preoblika pridjevske predikata u imenicu.

⁵ O tome govore Babić u *Sročnost u hrvatskome jeziku* (1988) i Tafr u *Od riječi do rječnika* (2006). Oni poimeničenje izjednačuju sa supstantivizacijom.

⁶ U *Hrvatskome jezičnom savjetniku* (1999) Barić i dr. *poimeničenje* se opisuje kao prevlast imenične nad glagolskom konstrukcijom, glagolskih imenica, infinitiva, glagolskih priloga i pridjeva te apozicija. Dakle, prevlast nerečeničnih oblika i ustrojstva nad glagolskim oblicima i rečeničnim konstrukcijama.

administrativni i publicistički) u kojima prevladavaju imenske konstrukcije i konkretne (književnoumjetnički i razgovorni) u kojima prevladavaju glagolske konstrukcije. Budući da publicistički funkcionalni stil pripada apstraktnim funkcionalnim stilovima, svojstvenije su mu imenske konstrukcije koje Pranjković (1996) smatra sekundarnima, tj. izvedenima na neki način iz glagolskih. Takvo „izvođenje“ naziva nominalizacijom. Definira ju kao „način da se pojedina struktura učini statičnom, 'deprocesualiziranom', obezličenom, 'opredmećenom“ (Pranjković, 1996: 520). Budući da prema Pranjkoviću (1996) ima nekoliko različitih tipova nominalizacije, njegova će podjela poslužiti za razvrstavanje nominalnih struktura pronađenih u hrvatskim dnevnim listovima.

4.4.1. Kondenzacija

U hrvatskim dnevnim listovima zamjetna je vrsta nominalizacije koja se naziva kondenzacijom, tj. „nerečeničnom predikacijom“, a određuje se kao bilo koja zamjena ličnih glagolskih oblika nerečeničnim sredstvima.

Vrlo se često tako u hrvatskim dnevnim listovima nailazi na zamjenjivanje ličnih glagolskih oblika verbidima, i to participima (glagolskim prilogom radnim i glagolskim prilogom trpnim):

– glagolski prilog radni:

*Dok su sjedali za stol, rukujući se, Plenković je dobacio: - Je li bio penal? (SN, 1. ožujka 2017: 2) < Dok su sjedali za stol i **pritom se rukovali**, Plenković je dobacio: - Je li bio penal?*

*Naime, one pokušavaju zaboraviti svoju prošlost ležeći, odnosno meditirajući u plitko iskopanim grobovima. (24sata, 2. ožujka 2017: 6) < Naime one pokušavaju zaboraviti svoju prošlost **tako da leže**, odnosno **meditiraju** u plitko iskopanim grobovima.*

– glagolski prilog trpni:

*No, 27-godišnjakinja je dodatno sve začinila zaplesavši nakon skoka već tradicionalni slavljenički ples. (SN, 2. ožujka 2017: 16) < No 27-godišnjakinja je dodatno sve začinila **jer/zato što je zaplesala** nakon skoka već tradicionalni slavljenički ples.*

*Došavši u rodno selo, točno se sjećao puta do svoje kuće iako je prošlo 26 godina. (VL, 2. ožujka 2017: 34) < **Kada je došao** u rodno selo, točno se sjećao puta do svoje kuće iako je prošlo 26 godina.*

Iako se uporaba participa u hrvatskome standardnom jeziku ne smatra pogreškom, njegovo se učestalo upotrebljavanje ne preporučuje. Isto tako potrebno je pripaziti o kakvu je glagolu riječ, svršenome ili nesvršenome, jer se često rabi pogrešan prilog, npr.

Izvor će biti državni i privatni kapital, a time ćemo stvoriti desetke tisuća novih radnih mjesta, poručio je Trump spominjući Eisenhowera. (JL, 2. ožujka 2017: 19) > Izvor će biti državni i privatni kapital, a time ćemo stvoriti desetke tisuća novih radnih mjesta, poručio je Trump **spomenuvši Eisenhowera.*

Također kondenzacija se često u hrvatskim dnevnim listovima ostvaruje u obliku odglagolskih imenica, odglagolskih priloga, odglagolskih pridjeva i deadjektivnih imenica:

– odglagolska imenica (imenica nastala od glagola):

*Sprečava nezdrave crijevne upale jer zaustavlja razmnožavanje bakterija, djeluje antiseptički. (24sata, 2. ožujka 2017: 33) < Sprečava nezdrave crijevne upale jer zaustavlja **da se bakterije razmnožavaju**, djeluje antiseptički.*

*Ruska feministička punk-grupa Pussy Riot, osobito popularna zbog izravnog protivljenja ruskome predsjedniku Vladimiru Putinu, uskoro će na kazališnim daskama ispričovijedati svoju priču. (VL, 2. ožujka 2017: 33) < Ruska feministička punk-grupa Pussy Riot, osobito popularna **jer/zato što se izravno protivi** ruskome predsjedniku Vladimiru Putinu, uskoro će na kazališnim daskama ispričovijedati svoju priču.*

– odglagolski prilog (prilog nastao od glagola):

*Od siline udarca kćerkica je ocu izletjela iz ruku i pala na pločnik, dok je on ostao nepomično ležati. (24sata, 2. ožujka 2017: 14) < Od siline udarca kćerkica je ocu izletjela iz ruku i pala na pločnik, dok je on ostao ležati **i pritom se nije micao**.*

*Međutim, Philadelphia je u Miamiu izgledala prilično šokirano (...). (SN, 3. ožujka 2017: 18) < Međutim Philadelphia je u Miamiu izgledala **da se prilično šokirala** (...).*

– odglagolski pridjev (pridjev nastao od glagola):

*Proljeće u domaćim TV kućama donosi nekoliko novih zanimljivih reality showova koji će se boriti za gledanost kod nas još uvijek neviđenim konceptima. (VL, 1. ožujka 2017: 30) < Proljeće u domaćim TV kućama donosi nekoliko novih zanimljivih „reality showova“ koji će se boriti za gledanost jer **se kod nas još nisu vidjeli takvi koncepti**.*

*Preporučljiva dnevna količina za trudnice od četvrtog mjeseca trudnoće je 10 mikrograma. (24sata, 3. ožujka 2017: 42) < Deset mikrograma dnevna je količina koja se **preporučuje** trudnicama od četvrtog mjeseca trudnoće.*

– deadjektivna imenica (imenica nastala od pridjeva):

*O realnosti tih poslova dosta će vam reći podatak da Transfermarkt vrijednost 514. nogometaša u 16 kineskih prvoligaša procjenjuje na 400 milijuna eura (...) (SN, 3. ožujka 2017: 14) < **Da su ti poslovi realni**, dosta će vam reći podatak da Transfermarkt procjenjuje vrijednost 514. nogometaša u 16 kineskih prvoligaša na 400 milijuna eura (...).*

4.4.2. Dekompozicija predikata

Tip nominalizacije koji je suprotan kondenzaciji, a također vrlo čest u hrvatskim dnevnim listovima dekompozicija je predikata. U dekompoziciji se predikata „predikacija ne sažima (ne kondenzira), nego se naprotiv rastavlja na glagolsku (kopulativnu ili semikopulativnu) i imensku sastavnicu“ (Pranjko, 1996: 521).

U hrvatskim dnevnim listovima često se pronalaze primjeri koji se sastoje od pomoćnoga glagola s prijedložnim ili besprijedložnim izrazom u kojemu je odglagolska imenica:

– kopula + odglagolska imenica u lokativu:

*Nove količine najprodavanije antistres bojanke na Amazonu u prodaji su na svim kioscima. (24sata, 3. ožujka 2017: 54) < Nove količine najprodavanije antistres bojanke na Amazonu **prodaju se** na svim kioscima.*

*Vjerujemo da bi oni istog časa doveli u HNS nove ljude, kad bi bili u mogućnosti, ali nisu. (SN, 1. ožujka 2017: 2) < Vjerujemo da bi oni istog trenutka doveli u HNS nove ljude, kad **bi mogli**, ali **ne mogu**.*

– kopula + besprijedložni ili prijedložni genitiv:

*Ta putovanja osim same vožnje obuhvaćaju odrađivanje sastanka, obilazak gradilišta i slično pa smo mišljenja da navedena tehnička karakteristika ne predstavlja luksuz već isključivo olakšava obavljanje radnih zadataka. (JL, 2. ožujka 2017: 6) < Ta putovanja, osim same vožnje, obuhvaćaju odrađivanje sastanka, obilazak gradilišta i slično pa **mislimo** da navedena tehnička karakteristika ne predstavlja luksuz, već isključivo olakšava obavljanje radnih zadataka.*

Kad već nije bilo govora o penalu, na red je došla ona druga tema, aktualnija, Šukerov odlazak. (24sata, 1. ožujka 2017: 22) > *Kad se već **nije govorilo** o penalu, na red je došla ona druga tema, aktualnija, Šukerov odlazak.*

– kopula + odglagolski nominativ + kvantifikator ili kvalifikator:

Oporavak ekonomije osjetit će se u svakom kućanstvu tek kada se zaposlenost vrati na razinu iz 2008.! (VL, 1. ožujka 2017: 4) < *U svakom kućanstvu **osjetit će se da se ekonomija oporavlja** tek kada se zaposlenost vrati na razinu iz 2008.!*

Procjena je da bi Mosul i sirijska prijestolnica IS-a Raka mogli biti oslobođeni za šest mjeseci (...). (JL, 1. ožujka 2017: 19) < ***Procjenjuje se** da bi Mosul i sirijska prijestolnica IS-a Raka mogli biti oslobođeni za šest mjeseci (...).*

Od semikopulativnih glagola u sastavu dekomponiranog predikata u hrvatskim dnevnim listovima najčešće se pojavljuju glagoli *imati*, *ostvariti* i *voditi*:

– *imati* (iskustvo, namjeru, mogućnost i sl.):

Velika je stvar imati mogućnost s klupe ubacivati igrače (...). (SN, 3. ožujka 2017: 18) < *Velika je stvar **moći** s klupe ubacivati igrače (...).*

(...) i da imamo ozbiljnu namjeru riješiti dugogodišnju agoniju Zadra. (SN, 1. ožujka 2017: 20) < *(...) i da ozbiljno **namjeravamo** riješiti dugogodišnju agoniju Zadra.*

– *ostvariti* (prodaju, pobjedu i sl.):

U razdoblju rujan/listopad 2015. – srpanj/kolovoz 2016. Saponija je ostvarila najveću količinsku prodaju u kategoriji 'deterdženata za pranje rublja'. (VL, 1. ožujka 2017: 40) < *Rujan/listopad 2015. – srpanj/kolovoz 2016. Saponija **je** najviše **prodala** u kategoriji 'deterdženata za pranje rublja'.*

Međutim, Golden State je tu pobjedu ipak ostvario (...). (SN, 2. ožujka 2017: 18) < *Međutim, Golden State **je** ipak **pobijedio** (...).*

– *voditi* (razgovore, brigu, bitku, borbu, računa i sl.)

(...) a rođak iz Zagreba, utjecajan u nekadašnjem izdavačkom divu Vjesniku, vodio je razgovore s plavima. (VL, 1. ožujka, 2017: 36) < *(...) a rođak iz Zagreba, utjecajan u nekadašnjem izdavačkom divu Vjesniku, **razgovarao je** s Plavima.*

*Rasprava o tome kojim putem 27 država članica treba krenuti vodit će se i u nacionalnim vladama i parlamentima, a ne samo u institucijama parlamenta. (VL, 2. ožujka 2017: 2) < **Ne će se raspravljati** samo u institucijama parlamenata kojim putem 27 država članica treba krenuti nego i u nacionalnim vladama i parlamentima.*

4.4.3. Prepozicionalizacija

U hrvatskim dnevnim listovima vrlo se često javlja, kao poseban oblik nominalizacije, tzv. prepozicionalizacija, odnosno „uporaba prijedloga uz imenice na mjestu na kojemu bi inače u dubinskoj strukturi bio veznik“ (Znika, 2006: 115), npr.

*Štoviše, Puklavec je imao priliku za više, jer je izborio borbu za broncu, ali ju je morao predati zbog ozljede. (SN, 2. ožujka 2017: 22) < Štoviše, Puklavec je imao priliku za više jer je izborio borbu za broncu, ali ju je morao predati **jer se ozlijedio**.*

Nominalizacija je vrlo dominantno obilježje u hrvatskim dnevnim listovima jer se različite nominalne strukture u vidu kondenzacije, dekompozicije predikata i prepozicionalizacije pojavljuju gotovo u svakoj rečenici novinskoga teksta. „U takvim je strukturama agens uglavnom nepoznat ili je u tzv. pasivnoj poziciji, objekt je neiskazan, a vrijeme neeksplicitno“ (Pranjeković, 1996: 520). Zbog toga nominalizacija dovodi do intelektualizacije iskaza. Kod nekih se autora nominalizacija smatra dopuštenom samo u administrativnome i dijelom znanstvenome stilu⁷, drugi smatraju da i u drugim stilovima nije uvijek pogrešna⁸, dok većina autora uporabu ustrojstva s dekomponiranim predikatom ne smatra poželjnom značajkom nijednoga funkcionalnog stila te se preporučuje da se to ustrojstvo, kad god je to moguće, zamijeni glagolom iste osnove kao imenica.⁹ Uporabu se imenskih konstrukcija umjesto glagolskih često osuđuje jer „imenice jezik čine apstraktnim, a što je izraz apstraktniji, to će stil biti teži, manje jasan i manje razumljiv“ (Rišner – Glušec, 2006: 181). Posebice se to odnosi na poseban tip prepozicionalizacije, tzv. intenzifikaciju u kojoj se pojedine imenske konstrukcije proširuju novim imenskim (pleonastičnim) elementima. Takvim konstrukcijama cilj je isticanje ili preciziranje sadržaja poruke, npr.

⁷ O tome pišu Pranjković i Silić u *Gramatici hrvatskoga jezika* (2007) te Pranjković u članku *Nominalizacija i dekompozicija u Drugoj hrvatskoj skladnji* (2001) koji navodi da je nominalizacija odraz funkcionalno-stilske raslojenosti.

⁸ Takvo tumačenje nalazi se u *Hrvatskome jezičnom savjetniku* (1999) E. Barić i dr.

⁹ Na primjer u knjigama *Normativnost i višefunkcionalnost u hrvatskome standardnom jeziku* (2005) Frančić, Hudeček i Mihaljević, *Hrvatski jezik i jezična kultura* (2013) Frančić i Petrović, *Jezik medija: publicistički funkcionalni stil* (2009) Hudeček i Mihaljević.

Afrička tvrtka, koja je inače jedan od većih svjetskih proizvođača i distributera kakao proizvoda, odnosno sirovine za proizvodnju čokolade, tereti ih za počinjenje niza kaznenih djela iz područja gospodarskih poslovanja. (JL, 2. ožujka 2017: 9)

HEP-u je tako bilo garantirano profitabilno poslovanje u sektoru plina, ali ove godine situacija se, liberalizacijom tržišta, potpuno promijenila. (VL, 1. ožujka 2017: 3)

Pleonastične su konstrukcije prije svega karakteristika administrativnoga stila, no sve su zamjetnije i u obavijesnim žanrovima publicističkoga stila (o zastupljenosti pleonastičnih konstrukcijama vidi više u poglavlju koje slijedi).

4.5. Sintaktički pleonazmi

Zbog želje za što točnijim i jasnijim, odnosno eksplicitnijim (potpuno iskazanim) načinom izražavanja, mnogi se iskazi šire i razvijaju tako da se postojećim riječima dodaju istoznačne ili bliskoznačne riječi. To dovodi do pojave pleonazama, odnosno do ponavljanja (udvostručivanja, utrostručivanja itd.) značenja postojeće riječi. Pleonazam dolazi od grčke riječi *pleonasmós* što znači 'suvišak, obilje' te se određuje kao „izražavanje istoga sadržaja dvjema ili s više riječi“ (Silić – Pranjaković, 2007: 380); „gomilanje riječi ili izraza s istim značenjem“ (Silić, 2006: 37); „udvajanje ili ponavljanje obavijesti“ (Hudeček – Lewis – Mihaljević, 2011: 70). Dakle, pleonazmi su „zalihnost izražajnih sredstava koja se upotrebljavaju za prijenos leksičkoga i gramatičkoga značenja“ (Hudeček – Lewis – Mihaljević, 2011: 41).

Postoje razne podjele pleonazama. Hudeček, Lewis i Mihaljević (2011) razlikuju neosviještene pleonazme (koji se smatraju stilskom pogreškom i problem su s normativnoga stajališta) i stilske pleonazme (koji su osvještjeni i namjerni te se smatraju stilskom figurom) u koje uvrštavaju onomastičke i frazeološke pleonazme koji nisu sporni s normativnoga stajališta. U normativno neupitne pleonazme također svrstavaju i one pleonazme koje norma zahtijeva, npr. *s obzirom na to da, bez obzira na to što, upozoriti na to da*. Nadalje pleonazme dijele na obvezne i neobvezne. S obzirom na to da neobvezni pleonazmi pridonose zalihosti ili naglašavanju kojega elementa (npr. *ja pjevam*), standardnome su jeziku katkad potrebni radi smanjenja buke u komunikacijskome kanalu. Također pleonazme dijele prema formalnim, jezičnim, gramatičkim i semantičkim kriterijima koji se vrlo često isprepliću. Silić (2006) pak pleonazme dijeli na *vidljive* (rezultat su neznanja jezika) i *nevidljive* (nesvjesne) te namjerne koji su nužni u administrativnome stilu i nenamjerne „koji su vrlo često rezultat polovična (uprosječena) ili slaba znanja jezika – i vlastita i stranoga“ (Silić, 2006: 68).

S funkcionalno-stilskoga gledišta pleonazmi se smatraju, drži Silić, jednom „od najtežih bolesti administrativno-poslovnoga stila“ (Silić, 2006: 68). Iako nisu svi pleonazmi znak bolesti administrativnoga stila jer su mnogi od njih (npr. namjerni plonazmi) oni bez kojih administrativnoga stila ne bi bilo, manom postaju kad iz toga stila „uđu u druge funkcionalne stilove i tako 'onečiste' standardni jezik kao cjelinu“ (Silić, 2006: 38). Pranjković također smatra da pojedini pleonazmi nisu pogrešni u svim funkcionalnim stilovima, već su u „stilovima apstraknijega tipa posve obična i vrlo česta pojava, a pogrešnim treba smatrati samo pretjerivanje u njihovoj uporabi ili uporabu u funkcionalnom stilu kojemu oni nisu svojstveni“ (Pranjković, 1996: 522). O pleonazmima se vrlo često piše u jezičnim savjetnicima te se s purističkoga gledišta njihova uporaba ne preporučuje jer se povezuju s nepoznavanjem standardnoga jezika.¹⁰

S obzirom na to da je u novinskome diskursu komunikacija jednosmjerna, uporabom pleonazama zapravo se pošiljatelj osigurava da će primatelj poruku pravilno dekodirati. Dakle, cilj je pleonastičnih izraza prije svega naglašavanje iskaza te popunjavanje iskaza u paradigmi. Činjenica jest da je administrativni stil vrlo nametljiv i agresivan te se širi u ostale funkcionalne stilove, posebice se to odnosi na obavijesne žanrove publicističkoga stila, no i dalje ostaje otvoreno pitanje pojavljuju li se pleonastične konstrukcije u tome stilu jer je vrlo podložan administrativnome stilu ili jer su mu svojstvene.

Iako se pleonazmi nalaze na svim jezičnim razinama, vrlo su zanimljivi upravo oni koji se nalaze na sintaktičkoj razini. S obzirom na to da se pri podjeli pleonazama formalni, jezični, gramatički i semantički kriterij isprepliće, sintaktičke ćemo pleonazme podijeliti na pleonastične sveze (koje ćemo razvrstati prema formalnome kriteriju razvrstavanja, i to s obzirom na promjenjivost sastavnih elemenata), pleonastične veznike, pleonastični niz, pleonastične rečenice i kontekstne pleonazme.

¹⁰ U skladu s tim pišu Frančić, Hudeček i Mihaljević u *Normativnost i višefunkcionalnost u hrvatskome standardnom jeziku* (2005) navodeći primjere pleonazama koji su pogrešni u administrativnome stilu. Pitaju se do koje su mjere pleonastične konstrukcije poželjne, do koje dopustive, a do koje nedopustive. Ističu da je diskutabilna Silićeva tvrdnja da ne bi bilo administrativnoga stila bez pleonazama jer bi to značilo da je on to što jest samo zbog pleonazama. Također diskutabilnim smatraju i tvrdnju da nesvjesne pleonazme nije potrebno tjerati iz administrativnoga stila jer se takvi pleonastični izrazi kose s tvrdnjom da su karakteristike toga stila sažetost, preciznost i jasnoća.

4.5.1. Pleonastične sveze

U hrvatskim dnevnim listovima zastupljene su pleonastične sveze koje imaju promjenjive članove, odnosno one koji imaju stalnu formulu. U takvim se pleonastičnim svezama jedan član može označiti na dva načina. Prvi je način da se promjenjivi član izražava s x:

– x boje, npr.

Poseban šarm ostavit će kombinacija plavih zidova i detalja u žutoj ili zagasito zlatnoj boji. Poseban odnos imaju kombinacija plave boje zidova i bijelog namještaja koji će vam pružiti ljetni ugodaj kroz cijelu godinu. (24sata, 1. ožujka 2017: 25)

Budući da se podrazumijeva da su *žuta*, *zlatna* i *plava* boje, dovoljno je reći: kombinacija **plavih** zidova i **žutih** ili **zagasito zlatnih** detalja; **plavih** zidova i **bijelog** namještaja.

– x čovjek, npr.

Nakon što je “Provjereno“ Nove TV prošlog tjedna objavilo priču o Slavenu Vujiću, čovjeku koji nije bio uspješan menadžer sa skupocjenim automobilom (...). (JL, 2. ožujka 2017: 27)

*Slaven Vujić jest čovjek, stoga se nepotrebnim smatra dodatno isticanje imenicom čovjek. Pravilno bi bilo: (...) **Slavenu Vujiću, koji nije bio (...)**.*

– mjesec x, npr.

Svi oni koji su čekali kraj zime napokon su došli na svoje s obzirom na to da će mjeseci od travnja do kolovoza u većini Hrvatske biti barem malo topliji od prosjeka, tako prognozira meteorolog Zoran Vakula u svom Meteo kutku. (VL, 2. ožujka 2017: 48)

Suvišnim se smatra uporaba imenice mjesec uz njegove nazive. Dovoljno je reći: (...) s obzirom na to da će **od travnja do kolovoza** u većini Hrvatske biti barem malo toplije (...).

– grad/mjesto x, npr.

Grad Đakovo nalazi se u srcu Slavonije, na istoku Lijepe Naše. (VL, 1. ožujka 2017: 30)

Zastavu je podigao Luka Ligenza, učenik osnovne škole iz mjesta Čaglina. (JL, 1. ožujka 2017: 10)

Imenice *grad* i *mjesto* vrlo se često upotrebljavaju uz nazive gradova i mjesta, no takva je uporaba nepotrebno proširena. Dovoljno je reći samo *Đakovo* i *Čaglin*.

– pod imenom/imena x te pod nazivom/naziva x, npr.

Limuzina poznata pod imenom Zvijer teži osam tona, a na nekim mjestima je oklopljena čelikom debljine oko 12 centimetara. (24sata, 3. ožujka 2017: 25)

Mnogi posjetitelji zastali su kod štanda Arba Nautike kako bi se raspitali o izloženom kompletu proizvoda pod nazivom FiberFix, koji služi za hitni popravak raznih slomljenih ručki i drški alata, probušenih cijevi i crijeva, bez obzira na vrstu materijala. (JL, 1. ožujka 2017: 22)

Riječi Zvijer i FiberFix imena su, odnosno nazivi limuzine i proizvoda što je već istaknuto jer su pisane velikim slovom, stoga je suvišno pisati *pod nazivom/pod imenom*. Međutim ako se uz imenicu nalazi pridjev, takva konstrukcija nije pleonastična jer ona dodatno objašnjava, npr. *Zatko Pejaković nastupat će **pod umjetničkim imenom** Zlatkos, a bradati Mladen Grdović kao Grdos*. (24sata, 3. ožujka 2017: 52)

Drugi je način da se promjenjivi član označava gramatičkom kategorijom, npr.

– redni broj godina zaredom/po redu

(...) rekao je karlovački frizer Tomislav Pudina (41), koji već sedmu godinu zaredom u svojem salonu mušterije šiša pod maskom. (24sata, 2. ožujka 2017: 15)

Propust koji je obilježio ovogodišnju, 89. po redu dodjelu Oscara, pogrešno prozivanje “La La Landa” kao filma koji je dobio nagradu za najbolji film (...). (JL, 1. ožujka 2017: 28)

Redni brojevi izriču 'koje je što po redu', stoga se suvišnim smatra pisanje priloga *zaredom* i prijedložno-imenične skupine *po redu* uz redne brojeve. Pravilno bi bilo: **sedmu godinu, 89. podjelu**.

– godinu/mjesec dana

Pjevač je ovisnik o tetovažama i nedavno je ispričao da ih je napravio 60 u godinu dana. (24sata, 3. ožujka 2017: 48)

Kako, pak, te šanse okopnjavaju, tako rastu “dionice” našeg Marija Hezonje, koji u proteklih mjesec dana ne ispada iz rotacije trenera Franka Vogela. (SN, 3. ožujka 2017: 18)

Imenice godina i mjesec u sebi sadržavaju dane, stoga je dovoljno reći: **u godinu, u proteklome mjesecu**.

– nikad dosad/prije

Iako je u karijeri samo u svojoj rookie-sezone zabijao manje od 25,3 poena, koliko ima u prosjeku za Golden state, nikad prije nije gađao bolje iz igre (...). (SN, 2. ožujka 2017: 18)

Osječki lobi bio je izuzetno bahat prema kontrolorima, ponašali su se kao nikad dosad, a za to postoje samo dva objašnjenja. (24sata, 1. ožujka 2017: 23)

Prilog *nikad* koji znači 'ni u koje vrijeme' u tim je rečenicama suvišan. Pravilno je: **prije nije gađao bolje i nisu se ponašali kao dosad**.

– za vrijeme + genitiv

Jedino može dobiti glasove onih kojima je za vrijeme njegove vlasti pogodovano i koji vide privatni interes u njegovu ponovnom interesu. (VL, 2. ožujka 2017: 8)

Eksplisitna struktura za vrijeme + genitiv vrlo je česta u hrvatskim dnevnim listovima. Nju je potrebno zamijeniti implicitnom strukturom za + genitiv, stoga je pravilno: **za njegove vlasti**.

– tijekom + genitiv

Wlaschiha će u visokobudžetnom “Bijegu do mora” glumiti njemačkog vojnika koji tijekom Drugog svjetskog rata preko cijele Istre bježi od partizana koji ga love, a iako je oženjen, zaljubi se u Hrvaticu koja je u ratu ostala udovica. (24sata, 1. ožujka 2017: 58)

U publicističkome su stilu česte poprijedložene strukture: *tijekom, pomoću, preko, putem*. Umjesto *tijekom* + genitiv bolje je upotrijebiti *za* + genitiv: **za Drugog svjetskog rata**. (o *pomoću, preko* i *putem* vidi više u poglavlju 5.1. *Prijedlozi*)

– u razdoblju od... do

Tvrtka BSH kućanski uređaji d.o.o. proizvodi dobrovoljnu sigurnosnu kampanju u vezi s određenim plinskim uređajima za kuhanje proizvedenima u razdoblju od 2006. do 2011. godine. (24sata, 2. ožujka 2017: 51)

Imenica *razdoblje* znači 'odsječak vremena' što se izriče i prijedložnom skupinom *od... do*, stoga je dovoljno: **od 2006. do 2011. godine**. Imenica *godina* u tome je primjeru također pleonastična jer je jasno da su 2006. i 2011. godine, no kao što je navedeno, standardnom su jeziku neki pleonazmi potrebni. Takva je konstrukcija toliko obična da se ne smatra normativno upitnom. U skladu s tim je i pravilo koje kaže da se, „ako rečenica započinje brojem koji označuje godinu, ispred njega dodaje riječ godina kako rečenica ne bi počinjala brojem“ (Hudeček – Lewis – Mihaljević, 2011: 69).

– glagol + imenica koja ima isti korijen

Za razliku od prvoligaša s Drave, momčad s Rujevice sigurnim koracima kroči kroz prvenstvo. (SN, 1. ožujka 2017: 7)

Würzburg još uvijek nije prebrinuo brige oko ostanka među elitom, blizu je zone ispadanja, no četiri pobjede više od predzadnje Raste ostavljaju im prostora za disanje. (SN, 3. ožujka 2017: 9)

U tim se primjerima već iz same glagolske radnje može razumijeti ono to se želi reći, stoga je dovoljno reći: **kroči** i **prebrinuo**, no kada se uz imenicu nalazi kakav pridjev, tada konstrukcija nije pleonastična, npr. *U Barceloni živi trenerski život kao u kipućem loncu. (SN, 3. ožujka 2017: 12)*

– područje, plan, sektor, sfera, segment, djelatnost + imenica ili pridjev + područje, plan, sektor, sfera, segment, djelatnost

Cilj je poboljšati zdravlje zubi djece prije upisa u osnovnu školu, za što će se dobivati Zubna putovnica kao “potvrda o dentalnom zdravlju“ koja će imati isti izgled na području cijele Hrvatske. (JL, 2. ožujka 2017: 12)

Okolnosti vam idu naruku pa ćete se dokazati na poslovnom planu. (24sata, 3. ožujka 2017: 34)

Nakon punih sedam godina duboke krize u građevinskom sektoru, lani je prvi put zabilježen rast obujma građevinskih aktivnosti. (VL, 2. ožujka 2017: 20)

HEP-u je tako bilo garantirano profitabilno poslovanje u sektoru plina, ali ove godine situacija se, liberalizacijom tržišta, potpuno promijenila. (VL, 1. ožujka 2017: 3)

Uz obećanje da će ubuduće do zdravstvenog moći i oni koji već boluju od neke bolesti, a za koje je osiguranje do sada spadalo u sferu nemogućeg. (VL, 2. ožujka 2017: 18)

Očekivao se pomak u defenzivnom segmentu, ali nisu to pokazali niti u zadnjem kolu protiv najgoreg napada lige, onog Frankfurta. (SN, 3. ožujka 2017: 9)

Riječ je o kućama i stanovima koji se ne iznajmljuju komercijalno niti se u njima obavlja ugostiteljska djelatnost te ih koriste vlasnici, članovi obitelji, rodbina i prijatelji, a koji se moraju prijaviti i odjaviti. (VL, 2. ožujka 2017: 21)

Ispred imenice često se stavlja imenica koja znači upravo to što ta imenica znači. Vrlo često se takva imenica javlja i uz pridjev. Takvi izrazi zamjena su za prijedlog *u*: **u cijeloj Hrvatskoj**,

u poslu, u građevinarstvu, u nemoguće, u defenzivi, u ugostiteljstvu. Takve konstrukcije posljedica su utjecaja administrativnoga stila.

Slična tim primjerima je i imenica *proces* koja vrlo često stoji uz imenicu koja i sama znači proces kao što je vidljivo u primjeru: (...) *ali za sada je naša glavna ambicija nastaviti proces postupnog napretka*. (SN, 1. ožujka 2017: 22) Pravilnije je: (...) *nastaviti postupno **napredovati***.

– s namjerom, s ciljem, sa svrhom i dr. + *glagolska imenica*

Sezonske su poslove u turizmu radili najviše u stanci između stalnih poslova (40 posto) dok se trećina zaposlila s namjerom ostanka za stalno. (VL, 2. ožujka 2017: 11)

(...) povezao ostale u zločinačko udruženje s ciljem izvlačenja gotovine iz vlastitih tvrtki na temelju fiktivnih faktura i lažnih ugovora o cesiji. (JL, 2. ožujka 2017: 15)

Eksplicitan se način izražavanja vidi u uporabi izraza *s namjerom* i *s ciljem* s glagolskom imenicom umjesto prijedloga *radi* i namjerne rečenice: **radi** *ostanka* i **radi** *izvlačenja gotovine*. U skladu s time pojavljuju se i eksplicitna vezna sredstva.

4.5.2. Veznički pleonazmi

U hrvatskim dnevnim listovima vrlo se često pojavljuju dvorječni i višerječni pleonazmi u vezničkome izrazu. Zalihosni su jer se pojavljuju uz imenice, glagole ili priloge koji u svojem značenju već sadrže značenje toga izraza. Dvorječni se tako pleonazmi u vezničkome izrazu pojavljuju u konstrukcijama *prilog + prilog* i *prilog + veznik*:

– prilog *tamo* + prilog *gdje* (mjesna rečenica):

Ovu utakmicu moramo ostaviti tamo gdje joj je mjesto (...). (SN, 2. ožujka 2017: 7)

– prilog *onda* + prilog *kad* (vremenska rečenica):

Ja sam bio za jugoslavenstvo još onda kad je Austro-Ugarsku trebalo otjerati s našeg ognjišta... (JL, 1. ožujka 2017: 30)

– prilog *onako* + prilog *kako* (načinska rečenica):

(...) ali sve je u Philadelphiji okončao onako kako to Sixersi posljednjih godina u pravilu rade. (SN, 2. ožujka 2017: 19)

– prilog *onoliko* + prilog *koliko* (količinska rečenica):

Također, nije li vječita ekonomska istina da se plaće smiju povećati samo onoliko koliko raste produktivnost? (VL, 2. ožujka 2017: 23)

– prilog *zato* + veznik *jer* (uzročna rečenica), npr.

(...) pa Dinamo nije obranio naslov 1983. zato jer je Cvetković kupio nove traperice. (SN, 3. ožujka 2017: 10)

Budući da se dvaput ponavlja isto, dovoljno bi bilo upotrijebiti: *gdje, kad, kako, koliko, jer/zato što.*

Višerječnim pleonazmima u vezničkome izrazu pripadaju oni „složeni veznici koji sadržavaju imenice *mjesto, vrijeme, namjera, način* itd., to jest obično imenicu od koje se odnosni pridjev nalazi u nazivu rečenice“ (Hudeček – Lewis – Mihaljević, 2011: 58), iako često i druge imenice tih značenja. U hrvatskim dnevnim listovima dijelom složenih vezničkih izraza pojavljuju se:

– imenice *vrijeme, trenutak, razdoblje, doba* (vremenska rečenica):

Jednom, još u vrijeme dok je nacionalni rekord gurao od 5,50 prema gore, izgovorio je to na glas. (SN, 2. ožujka 2017: 17)

- Drago mi je što se vraćam, pogotovo u razdoblju kad momčad igra dobro - kaže Babić (SN, 2. ožujka 2017: 19)

I liječnica i medicinski tehničar izjavili su da je u trenutku kada su konstatirali smrt Vedrana Tomasa, Dolores D. vrisnula na Miroslava: 'Idiote, ubio si brata!' (JL, 1. ožujka 2017: 15)

S potonjim je bila u regularnom braku pet godina, ali je veza trajala punih dvanaset, u doba kada je 2010. u njujorškoj MOMA-i izvela svoju najpoznatiju akciju "Umjetnica je prisutna" već su bili razvedeni (...). (JL, 2. ožujka 2017: 29)

– imenice *slučaj* i *uvjet* (pogodbena rečenica):

Predsjednik SAD-a u najsigurnijoj limuzini svijeta ima zalihe svoje krvi u slučaju da zatreba transfuziju. (24sata, 3. ožujka 2017: 25)

Iako zakon zastupnicima ne brani da zapošljavaju članove obitelji kao savjetnike pod uvjetom da doista i rade taj posao, u ovom je slučaju bilo previše upitnika. (JL, 2. ožujka 2017: 20)

– imenica *mjesto* (mjesna rečenica):

Nadete li se u situaciji da niste u svom mjestu prebivališta radi, primjerice, godišnjeg odmora ili službenog puta, a zatrebate zdravstvenu uslugu, možete otići liječniku primarne zdravstvene zaštite (obiteljski liječnik, ginekolog, stomatolog) u mjestu gdje se nalazite. (24sata, 2. ožujka 2017: 39)

– imenica *način* (načinska rečenica):

Ostaje pitanje koliko je većinski vlasnik zainteresiran za širenje HPB-a, koje bi omogućilo na način da sam osigura dodatni kapital (...). (JL, 1. ožujka 2017: 21)

– imenica *cilj* (namjerna rečenica):

Pozvao je birače da se ujedine oko njega, osudio pravne manevare koji su orkestrirani s ciljem da ga se odvrati od kandidature (...). (JL, 2. ožujka 2017: 20)

– imenica *razlog* (uzročna rečenica):

Čak i ako je to istina, a ja nemam razloga ne vjerovati, nećemo se upuštati u istragu iz razloga što za to nemamo ni ljudi ni vremena (...). (24sata, 2. ožujka 2017: 69)

Takvi složeni veznici, odnosno „eksplicitna vezna sredstva“ karakteristika su administrativnoga stila te se upotrebljavaju umjesto jednostavnih veznika: *u* (vrijeme/trenutak/razdoblje/doba) *kad/dok* umjesto *kad* ili *dok*, *u slučaju da/pod uvjetom da* umjesto *ako*, *u mjestu gdje* umjesto *gdje*, *na način da* umjesto *kako*, *s ciljem da* umjesto *radi* te *iz razloga što* umjesto *jer*. Na takve se pojave gleda dvojako: mogu se tumačiti kao pleonastične, ali i kao složeni veznik koji je u funkciji isticanja i preciziranja, odnosno „u priložnim rečenicama takve su skupine pleonastične, a u atributnima to nisu“ (Hudeček – Lewis – Mihaljević, 2011: 59). Međutim ponekad je vrlo teško odrediti jer ista rečenica može biti i atributna i priložna.

4.5.3. Pleonastični niz

U pleonastičnome nizu mogu biti povezani sinonimi sa zarezmom te veznikom *i* ili *ili*. Takvi pleonazmi često se javljaju u hrvatskim dnevnim listovima, npr.

(...) sumnjam da će se doći kockati i riskirati da ostanu bez izgleda za prolaz (...). (SN, 1. ožujka 2017: 6)

Nasmijan, dobro raspoložen, kažu nam, takav je uvijek kad zabija, kad je sretan i zadovoljan. (SN, 1. ožujka 2017: 5)

Već u to doba je pokazivao talent, želju, htijenje i veliku upornost (...). (SN, 3. ožujka 2017: 10)

Trgam se, kidam se, ništa se to ne cijeni... (SN, 1. ožujka 2017: 8)

U onome što su pokazali u prva dva kola vidio se gard i stav za biti ono što se to očekuje dugi niz godina, a to je prvaci Hrvatske. (SN, 1. ožujka 2017: 6)

Fascinantno je koliko ti para uzmu da bi te nabili u neku neklimatiziranu dvoranu, zalili toplim pivom, triput udarili laktom pa onda ostavili da 45 minuta čekaš u redu ispred ženskog WC-a u kojem je uvijek i bez iznimke poplava (...). (JL, 1. ožujka 2017: 32)

Nikad i ni u jednom trenutku nismo znali koliko naplaćuje kojem roditelju (...). (JL, 2. ožujka 2017: 27)

(...) ali temelj će i dalje ostati čvrst s obzirom na to da sadašnje funkcioniranje izbora u savezu donosi, realno, samo i isključivo reizbor podobnih. (JL, 2. ožujka 2017., str. 8.)

Osobito mi izgleda nevjerojatnim da bi te prijeteće i ucjenjivajuće poruke bile “Plenkovićeve želje“, ali bi se o tome moglo javno izjasniti. (VL, 2. ožujka 2017: 22)

Takve konstrukcije ponekad mogu biti nužne zbog potrebe isticanja i objašnjavanja, no bolje ih je izbjegavati u kontekstima u kojima nisu nužne, kao što je to slučaj u navedenim rečenicama.

4.5.4. Pleonastične rečenice

Ponekad se o ponavljanju obavijesti govori na razini rečenice, a u hrvatskim je dnevnim listovima najčešće u rečenicama s usporednim dijelovima, i to najčešće kao objekt – objektna rečenica i objekt – objekt – objektna rečenica, npr.

Ono što je bilo posebno složeno jest što su u ovom postupku oštećeni roditelji (...). (VL, 1. ožujka 2017: 11) > **Posebno složeno bilo je** što su u ovom postupku oštećeni roditelji (...).

Ono što nismo znali jest kakvo će nas iznenađenje čekati. (VL, 2. ožujka 2017: 25) > **Nismo znali** kakvo će nas iznenađenje čekati.

Ono što je naš problem jest da mislimo kako smo u svemu najbolji. (VL, 2. ožujka 2017: 26) > **Naš problem je što** mislimo da smo najbolji.

Ono što me ohrabruje je da igra sa samopouzdanjem pa mu zato ulazi sve više šuteva. (SN, 3. ožujka 2017: 18) > **Ohrabruje me** što igra sa samopouzdanjem pa mu zato ulazi sve više šuteva.

Ono što možete zaključiti bacite li oko na online shopove omiljenih dućana je da s neobičnim modelima cipela nije gotovo. (24sata, 1. ožujka 2017: 46) > Ako bacite oko na „online shopove“ omiljenih dućana, možete zaključiti da s omiljenim modelima cipela nije gotovo.

Riječ je, dakle, o nepotrebnome udvajanju istovrsnih ili usporedivih dijelova. S obzirom na to da su objektne rečenice najčešće rečenice koje se pojavljuju u obavijesnim žanrovima publicističkoga stila, ne čudi što se upravo one pojavljuju u pleonastičnim strukturama.

Neodređene zamjenice *nešto*, *netko*, *nekakav* i sl. također su vrlo česte u hrvatskim dnevnim listovima u onim sintaktičkim uvjetima u kojima su pleonastične, npr.

Ako netko od njih pritisne dugme, mogli bi zauvijek riješiti svoje financijske probleme i dobiti milijun dolara. (24sata, 3. ožujka 2017: 65)

Ako nekomu ona ne odgovara, može se žaliti i ući u postupak kojim će dokazivati da mu se treba platiti više. (24sata, 3. ožujka 2017: 10)

Neodređene zamjenice s prefiksom *ne-* pleonastične su u onim sintaktičkim uvjetima u kojima su zamjenjive s neodređenom zamjenicom bez toga prefiksa, stoga je pravilnije reći: *Ako tko od njih pritisne dugme (...).* i *Ako komu ona ne odgovara (...).*, a nisu pleonastične u tipu rečenice *Doći će netko.*

Također česti su u hrvatskim dnevnim listovima na rečeničnoj razini i oni pleonazmi koji su utemeljeni na predikatnoj antonimiji, npr.

A koga je on imao, odnosno koga sve nije imao? (VL, 1. ožujka 2017: 38)

Dalija Orešković tek nam je rekla da će na javnoj sjednici Povjerenstva, za koju nije specificirana kada će se održati, utvrditi ima li razloga pokrenuti postupak protiv predsjednice RH-a ili nema, odnosno je li prijava osnovana ili nije. (VL, 2. ožujka 2017: 4)

Uvala je proglašena biti ili ne biti opstanka Ploča. (JL, 1. ožujka 2017: 24)

Armin Hodžić je hladnokrvno realizirao inkriminalni 'penal', u igri nije vidio je li bio ili ne, tako da ga nema smisla prozivati zbog 'fair-playa'. (JL, 1. ožujka 2017: 37)

4.5.5. Kontekstni pleonazmi

Ponekad se pleonastični izrazi određuju s obzirom na kontekst, odnosno situaciju u kojoj se ostvaruju. Vrlo je čest takav izraz u hrvatskim dnevnim listovima skupina *zajedno* s, npr.

Zajedno s bratom Vinkom potpisivao je ugovore i drugu dokumentaciju koju im je pripremala suokrivljena tajnica. (JL, 1. ožujka 2017: 12)

Iz Beograda je već stigao brat Boro, koji je u Dinamo stigao zajedno sa Zvezdanom iz poznate karlovačke škole nogometa. (24sata, 1. ožujka 2017: 65)

Iako je službeno škola osnovana prošle godine, već dugi niz godina aktivna je zajedno sa ŠN Zelenko. (SN, 3. ožujka 2017: 11)

Ta je skupina u tome kontekstu pleonastična, no postoje situacije u kojima nije. Hudeček, Lewis i Mihaljević (2011) navode da ta skupina nije pogrešna u rečenicama tipa *Hrvatski odbojkaši igrat će u trećoj skupini zajedno s Mađarskom, Finskom i Grčkom*. S obzirom na to da u toj rečenici znači da će Mađarska, Finska, Grčka i Hrvatska igrati u istoj skupini, dok bi ta rečenica samo s prijedlogom *s* značila da će hrvatski odbojkaši igrati utakmice protiv odbojkaša tih triju zemalja, skupina *zajedno s* u takvim je tipovima rečenica nužna. No često se u istome značenju pod utjecajem razgovornoga stila skupina *zajedno s* u hrvatskim dnevnim listovima zamjenjuje skupinom *skupa s*, npr. *Nadam se da će se priča svidjeti onima koji će doći pogledati - kazao je Tarik Filipović koji je upravo u tom trenutku kad je razgovarao s nama skupa s Ćirom davao intervju jednom hrvatskom tjedniku. (SN, 1. ožujka 2017: 24)*

4.6. Tekstno povezivanje

Ponekad se svaka rečenica ne može razumjeti iz nje same, već je potrebno uzeti u obzir i podatke iz veće tekstovne cjeline. Da bismo utvrdili jezične jedinice koje su veće od rečenice „gornja se granica sintakse prekoračuje i opis nastavlja u novoj znanstvenoj disciplini – sintaksi teksta“ (Barić i dr., 1996: 391). Sintaksa teksta proučava pravila o uklapanju rečenica u veće jezične cjeline. Dakle, rečenice se po određenim pravilima ustrojavaju u cjelinu koju čini tekst.

Budući da se novinski članak sastoji od manjih odjeljaka, odnosno logičkih cjelina u kojima se iznosi i zaokružuje misao, rečenice se u tim člancima i tekstu u cjelini međusobno povezuju u veće sintaktičke cjeline tekstnim konektorima. Silić kaže: „signale ćemo kontekstualne uključenosti rečenice nazvati konektorima“ (Silić, 1984: 109). Silić i Pranjković konektore definiraju kao „raznolike jezične jedinice koje služe kao vezna sredstva na razini teksta“ (Silić – Pranjković 2007: 361), a Velčić pak drži da su konektori „jednočlane ili višečlane jedinice u funkciji povezivanja susjednih struktura. Konektor povezuje strukturu kojoj formalno pripada sa strukturom koja joj prethodi ili koja slijedi“ (Velčić, 1987: 30).

Ovisno o autorima postoje mnoge podjele konektora¹¹, a u publicističkome stilu, odnosno njegovim obavijesnim žanrovima „zastupljeni su u pravilu neutralni konktori, tj. konektori bez naglašene pragmatičke vrijednosti“ (Hudeček – Mihaljević, 2009: 102). Jedan je od takvih konektora konektor *taj* (odnosno svi njegovi oblici) kao najčešći konektor i u hrvatskim dnevnim listovima, npr.

Znanstvenici svjetske meteorološke organizacije (WMO) izmjerili su 17,5 Celzijevih stupnjeva. To je novi rekord. (24sata, 3. ožujka 2017: 6)

Konektor *to* upućuje na sadržaj prethodne rečenice, odnosno izravno se povezuje s objektom (može i predikatom i subjektom) prethodne rečenice, iako se vrlo često u takvome anaforičkome upućivanju zamjenica *taj*, *ta*, *to* zamjenjuje zamjenicom *ovaj*, *ova*, *ovo*, zamjenica *on*, *ona*, *ono* zamjenjuje zamjenicom *ovaj*, *ova*, *ovo* ili pridjevom *isti*, *ista*, *isto* što se smatra lošom oznakom toga stila (o tome vidi više u poglavlju 4.5.15. *Anaforičko upućivanje*).

Budući da se u obavijesnim žanrovima publicističkoga stila govori o različitim uzročno-poljedičnim vezama kakvih događaja, u hrvatskim su dnevnim listovima česti uzročno-posljedični konektori *stoga*, *zato* i *zbog toga*:

Dakako da bi se u slučaju pobjede i u Pulu putovalo u potpuno drugačijem raspoloženju nego što je ovo sada, nakon neplaniranog poraza. Stoga će jedan od najvažnijih zadataka trenera Željka Kopića uoči gostovanja na Drosini biti psihološka priprema igrača pojedinačno te momčadi u cjelini. (SN, 2. ožujka 2017: 8)

U super nagradnoj igri koju vam donose 24sata možete osvojiti supertelevizor Samsung, kombinirani hladnjak Samsung, usisavač, aparat za obradu hrane, glačalo s generatorom pare i sokovnik. Zato sutra požurite na kioske po vaše najbolje novine i počnite sa sakupljanjem kupona. (24sata, 1. ožujka 2017: 73)

Würzburg niti pod vodstvom Bauermanna nije napravio pomak u obrani, a Oldenberg je u sjajnoj napadačkoj formi. Zbog toga je najbolja opcija timski over gostiju, vrlo dobro djeluje i over zbroja poena. (SN, 3. ožujka 2017: 9)

¹¹ Silić i Pranjković (2007) konektore dijele s obzirom na njihovu foričku narav na upućivačko-zamjenjivačke i nezamjenjivačke konektore, koje pak dijele s obzirom na njihova značenja. Silić (1984) konektore dijeli na gramatičke, leksičko-gramatičke, leksičke i stilističke, koje također dalje dijeli u više podjela prema njihovim značenjima. Velčić (1987) zapaža nekoliko kategorija konektora: relativni, veznički, priložni, frazeologizirani i propozicionalni, koje temelji na morfološkim, sintaktičkim i semantičkim kriterijima.

U hrvatskim dnevnim listovima među najzastupljenijim su konektorima suprotni konektori *no* i *međutim*:

Valja napomenuti da se ove godine u online glasanje uključio dosad najveći broj Večernjakovih čitatelja. No, iako jedan od najuspješnijih naših poduzetnika, Nenad Baić nije laureatom postao zato što je ponovno postigao neki uspjeh u tom području. (VL, 2. ožujka 2017: 24)

Unatoč tome, sud je Tunića najprije proglasio krivim i osudio na 12 godina zatvora. Međutim, Vrhovni sud nedavno je ukinuo presudu, s argumentacijom da se krivnja ne može temeljiti samo na jednome iskazu. (JL, 3. ožujka 2017: 15)

Također često se javljaju modalni izrazi *dapače*, *jasno*, *naravno* i *očito*:

Marin Čilić (na slici) ušao je u četvrtfinale ATP 500 turnira u Meksičkom ljetovalištu Acapulcu nakon što je u hrvatskom derbiju i četvrti put bio bolji od Borne Ćorića. Dapače, i rezultat je bio sličan kao i prije dva tjedna u Rotterdamu (...). (VL, 3. ožujka 2017: 39)

Prvijenac u premijeri, izgleda, bio bi previše, ali “prijamni ispit” svakako je položio s peticom. Jasno, nakon onog kaznenog udarca u Vinkovcima mnogo je izgleda bilo uprto u suđenje. (SN, 2. ožujka 2017: 6)

Doći će sad drugi ljudi koji će uložiti i pokušati podignuti klub na još višu razinu. Naravno, šteta je samo što Dario Šimić više nije savjetnik kluba sa Sicilije. (SN, 2. ožujka 2017: 24)

Ali kad sam i tamo završio kao četvrti... Očito mi se vratilo za sve one bronce koje sam prije toga osvojio. (SN, 2. ožujka 2017: 16)

Uz modalne izraze u hrvatskim je dnevnim listovima vrlo zastupljen objasnidbeni konektor *naime* i dopusni konektor *ipak* te konektori *pritom* i *usto*:

Kad se analizira zašto je odluku objavio baš sada, onda analitičari Primere misle kako je to samo psihološka motivacija. Naime, u Barceloni su svi glasno šaputali kako je trener bivši te kako se traži njegov nasljednik. (SN, 3. ožujka 2017: 12)

Iskustvo u partizanima tada mu je itekako pomoglo glede izgleda partizanskih uniformi i njihovog načina života. Ipak, najveća priznanja dobio je za uređenje urbanih interijera iz tridesetih godina u filmu “Jubilej gospodina Ikla”, te za suvremene interijere u remek-djelo Branka Baurea “Samo ljudi”, “Tri Ane” i “Martin u oblacima”. (JL, 3. ožujka 2017: 33)

Interes je velik, konkurenti su u problemima, a za Hrvatsku se zanimaju oni koji dosad nisu. Pritom, Slavonija je sinonim, cijela unutrašnjost zemlje ima priliku hvatati priključak s balom. (VL, 2. ožujka 2017: 31)

U prosincu iste godine istražni zatvor zamijenjen mu je jamstvom od 14 milijuna kuna, radilo se o nekretnini Alfonsine Vlahović u Samoboru vrijednoj 7,63 milijuna kuna u gotovini. Usto su mu izrečene i spomenute mjere opreza. (JL, 1. ožujka 2017: 11)

U hrvatskim dnevnim listovima vrlo su zastupljeni i pojačivači *štoviše*, *još* i *čak* jer se njima „rečenice u tekstu povezuju tako što se intenzivira (pojačava, naglašava) sadržaj ili dio sadržaja rečenica u kojima se nalaze“ (Silić – Pranjković, 2007: 362):

Svatko će dobiti po jedan primjerak šest aparata uz koje vam kućanski poslovi neće biti gnjavaža. Štoviše, uživat ćete u novim pomagačima uz koje će vaš stan biti najurednije i najugodnije mjesto za život. (24sata, 1. ožujka 2017: 73)

Rekordni zimski prijelazni rok u nogometnom svijetu. Još su prošle zime Kinezi napravili najveću potrošnju u povijesti, potrošivši na odštete 344,64 milijuna eura. (SN, 3. ožujka 2017: 14)

Zamparini je inače bio poznat kao kontroverzan predsjednik kad se radilo o promjenama na trenerskoj klupi. Čak je različitih 29 trenera u njegovoj predsjedničkoj eri sjedilo na klupi Palerma, a trenerskih promjena je bilo 40. (SN, 2. ožujka 2017: 24)

Također vrlo je čest u hrvatskim dnevnim listovima zaključni konektor *dakle*:

Ipak taj pogodak Peroševića mnogo mijenja na stvari uoči Gradskog vrta koji će “gorjeti” na uzvratnom polufinalnom srazu. Dakle, zaključak nakon prvih dvoboja polufinala Kupa je slijedeći – sve ide k očekivanom finalu dvije najbolje hrvatske momčadi. (SN, 2. ožujka 2017: 5)

Iako konektori služe povezivanju rečenica u tekst te ih nije potrebno odvajati zarezmom od ostatka rečenice, u hrvatskim se dnevnim listovima gotovo uvijek uz konektore upotrebljavaju zarezi (o tome vidi više u poglavlju 4.5.13. *Zarez uz konektore*). Isto tako oznakom lošega stila u obavijesnim žanrovima smatra se „pretjerana uporaba veznika u konektorskoj funkciji, tj. 'cijepanje' rečenica koje ima književnostilsku vrijednost“ (Hudeček – Mihaljević, 2009: 105). U hrvatskim je dnevnim listovima „cijepanje“ rečenica vrlo zastupljeno, npr.

Imaju četiri trgovine, dvije su izvan Hrvatske: u Frankfurtu i Mostaru. I web shop. I cijelu vojsku obožavateljica među kojima su i Hrvatice. (JL, 3. ožujka 2017: 30)

Producentica je popularne televizijske kulinarske emisije, voli svojeg zgodnog supruga, ima predivan dom koji dijele u Los Angelesu. A sada nosi njihovo prvo dijete. (24sata, 1. ožujka 2017: 61)

Takvo sintaktičko ustrojavanje svojstvenije je književnoumjetničkome stilu jer nije stilski neutralno kao što se to očekuje u obavijesnim žanrovima publicističkoga stila. Smatra se da nije dobro započinjati rečenice s *i*, *a*, *ali*. Iako nije uvijek pogrešna, „takva uporaba konektora mora uvijek biti osviještena i (...) novinar mora znati zašto je primijenio taj postupak“ (Hudeček – Mihaljević, 2009: 106).

4.7. Novinski naslovi

Jedno od najuočljivijih obilježja publicističkoga funkcionalnog stila otkad postoje tiskani mediji jest naslov novinskoga teksta. Naslovu je svojstvena „svojevrsna sinegdohska uloga u odnosu na čitav novinski diskurs“ (Glavaš, 2015: 127), stoga je vrlo zanimljiv i sa stilske i s jezičnoga stajališta.

Budući da isključivo o njemu ovisi hoće li se novine pročitati, oprema se s namjerom da privuče pozornost čitatelja te ga nagovori da novine kupi i pročita, a to ostvaruje „posebnim pismom, na posebnu („udarnu“) mjestu, s ključnim riječima (napisa), s riječima ekspresna značenja, s karakterističnim rečeničnim i interpunkcijskim znakovima itd“ (Silić, 2006: 89). Dakle, da bi privukao pozornost što većega broja čitatelja, novinski naslov treba biti izazovan, efektan i upečatljiv, a da pritom „sažeto, zanimljivo i inteligentno upozori na glavnu misao članka koji slijedi“ (Hudeček – Mihaljević, 2009: 188). Tako se naslov često sastoji od dvaju kontinuuma jer treba poruku teksta učiniti jednostavnijom i dostupnijom (treba biti jasan i informativan), ali treba postići i začudnost (treba privući pozornost čitatelja) što se često postiže različitim stilskim otklonima i novinarskom kreativnošću.

Prema tome Hudeček i Mihaljević (2009) dijele naslove u dvije skupine, odnosno daju dva osnovna načina prema kojima naslovi ostvaruju svoju funkciju. Prvoj skupini pripadaju oni naslovi koji svoju funkciju ostvaruju „sažimajući tekst kojemu prethode u konkretnu obavijest tako da čitatelj (koji je pročitavši naslov već u osnovnim crtama obaviješten) može izabrati hoće li članak pročitati u cijelosti“ (Hudeček – Mihaljević, 2009: 188), dok drugoj skupini pripadaju naslovi koji tu funkciju ostvaruju „budeći čitateljsku radoznalost često tako da on uopće ne može pogoditi o čemu se u članku govori“ (Hudeček – Mihaljević, 2009: 188). Te se dvije vrste

naslova, ističu Hudeček i Mihaljević (2009), ne uspijevaju u potpunosti povezati s dvjema osnovnim žanrovskim skupinama publicističkoga stila. Za naslove iz prve skupine moglo bi se reći da se ostvaruju unutar obavijesnih žanrova, dok se naslovi iz druge skupine ostvaruju unutar obje žanrovske skupine. Dakle, većina se naslova nalazi negdje između tih dvaju polova.

Silić (2006) pak dijeli novinske naslove po svojem sadržaju i načinu na koji je taj sadržaj ostvaren u tri skupine. Prvoj skupini pripadaju nominativni naslovi kojima se imenuje sadržaj, stoga glavnu ulogu imaju imenske riječi (imenice i pridjevi), a glagolski su oblici „obezglagoljeni“, tj. lišeni i radnje i vremena tako da su isključeni iz strukture ili pretvoreni u glagolske pridjeve i odnosne rečenice, npr. *Sandra Perković zaštitno lice Kalodonta* (JL, 3. ožujka 2017: 36). Drugoj skupini pripadaju informativni naslovi kojima se prenosi sadržaj, stoga glavnu ulogu imaju glagoli, glagolski oblici, glagolska vremena, upitne riječi i načini prijenosa vijesti o sadržaju rečeničnim znakovima ili često bez njih, npr. *Tko još ima vremena za stare dosadne košulje?* (24sata, 1. ožujka 2017: 50) i *Što koncern Agrokor znači za hrvatsko gospodarstvo* (VL, 1. ožujka 2017: 7). Rečeničnih znakova (u ovome slučaju upitnika) u naslovima katkad ima, a katkad nema jer je upitnik uz upitnu riječ koja ga sugerira fakultativan. No prijeko je potreban u onim slučajevima u kojima takve riječi nema, npr. *Novi šef sudaca bit će Bruno Marić?!* (SN, 3. ožujka 2017: 3) Treću skupinu čine reklamni naslovi u kojima se nudi sadržaj, stoga glavnu ulogu imaju poticajne riječi, poticajna sredstva i načini iskazivanja poticajnosti (imperativi, upitnici, uskliknici, crtice), npr. *“Dajte nam još Bojana! Nikad dosta Bojana...”* (JL, 3. ožujka 2017: 41); *Vlast nas je plašila da će nas ugušiti plinom pa je odustala – koje dobročinstvo!* (VL, 3. ožujka 2017: 24) Crtica vrlo često služi za isticanje i iskazivanje začudnosti.

U novinskim naslovima u jezično-stilskome pogledu, drže Hudeček i Mihaljević, „nema mnogo toga čega općenito nema u publicističkim tekstovima“ (Hudeček – Mihaljević, 2009: 189). Dakle, novinski naslovi zadržavaju sva obilježja publicističkoga stila, no tvrde da je odnos prema normi nešto neobvezatniji. Na svim se jezičnim razinama zadržavaju publicističkome stilu karakteristične osobine, a na sintaktičkoj su razini najzanimljivije.

Iako bi naslovi, kao što je već navedeno, trebali biti što kraće i jednostavnije rečenične strukture, stanje u obavijesnim žanrovima publicističkoga stila drugačije je. Naime u hrvatskim dnevnim listovima podjednako su zastupljene i jednostavne rečenice i složene rečenice.

Naslovi jednostavnih rečenica strukturirani su većinom kao jednostavne proširene rečenice, npr. *Plenković zaštitio Šukera* (VL, 1. ožujka 2017: 5); *Sud Mamiću vraća 14 milijuna* (VL, 1.

ožujka 2017: 5); *Tero Saarinen Company dolazi u HNK Zagreb* (VL, 2. ožujka 2017: 32); *ODLEŽAT ĆE BRATA* (24sata, 1. ožujka 2017: 6 – 7); *Sandra Perković zaštitno lice Kalodonta* (JL, 3. ožujka 2017: 36)

Među naslovima sa strukturom nezavisnosložene rečenice najčešće su potvrđeni oni naslovi koji su strukturirani kao sastavne rečenice, npr. *Adris grupa jača neto rezultate i diže prihode* (VL, 1. ožujka 2017: 17); *UNIŠTILI STE NOGOMET I POSVAĐALI NAROD* (24sata, 1. ožujka 2017: 4); *Tata Slaven prevario je i nas i našu djecu te nam ukrao novac* (JL, 2. ožujka 2017: 27) i suprotne rečenice, npr. *Dečko zna, a sad bi trebao znati i trener Napolija Sarri* (JL, 2. ožujka 2017: 37); *Pad rublje i dinara oslabio rezultate, ali se jačaju brendovi* (VL, 1. ožujka 2017: 16). Nešto rjeđe potvrđeni su naslovi strukturirani kao rastavne rečenice, npr. *G. Dorešiću, ili iznesite dokaze ili se ispričajte Algebri zbog tendencioznih insinucija i neprovjerenih tvrdnji* (VL, 1. ožujka 2017: 19); isključne rečenice, npr. *Više od pola odraslih u Hrvatskoj nikad ne vježba, tek svaki peti vježba barem 20 minuta na dan* (JL, 3. ožujka 2017: 2) i zaključne rečenice, npr. *PAMETNA SAM KAO LAV, ZATO VOLIM TU SNAŽNU ŽIVOTNJU* (24sata, 2. ožujka 2017: 60).

Među naslovima sa strukturom zavisnosložene rečenice rjeđe su potvrđeni naslovi strukturirani kao subjektne rečenice, npr. *Lipicanac je bio statusni simbol – tko ga je imao, bio je ugledni član društva* (VL, 2. ožujka 2017: 29), a češće kao objektne rečenice, npr. *Dokazuju da je gastronomija umjetnost* (VL, 2. ožujka 2017: 30); *Monstrumi tvrde da su ozljede robinje stare* (24sata, 1. ožujka 2017: 16) i priložne rečenice, među kojima su najčešće vremenske rečenice, npr. *DOK SE VLADA HVALI RASTOM BDP-A, HRVATI I DALJE BJEŽE IZ ZEMLJE* (24sata, 2. ožujka 2017: 22); *OSTAO SAM ZAPOSLEN KAD SAM PROČITAO THOMASOV E-MAIL* (24sata, 2. ožujka 2017: 24); *Otkrili ga kad je imao samo 13 godina* (SN, 3. ožujka 2017: 10); *Muzičuk izjednačila dok je Kineskinja 'zalijevala cvijeće'* (SN, 3. ožujka 2017: 23); pogodbene rečenice, npr. *MOŽEMO DOČEKATI POŠTENI HNS, AKO TO POLITIKA ŽELI* (VL, 1. ožujka 2017: 2); *Želite li najboljeg trenera, uzmite onog koji je kao igrač bio defenzivni* (VL, 2. ožujka 2017: 36); *Ako pošiljka predugo putuje, odšteta može biti tripud veća od poštarine* (24sata, 1. ožujka 2017: 14); *Želite li najljepše naglasiti namještaj, odlučite se za zidove u svojoj boji* (24sata, 1. ožujka 2017: 24); namjerne rečenice, npr. *Prodala zlatne medalje kako bi se spasila od gladi* (VL, 1. ožujka 2017: 40); *ŠMINKAO SE TRI SATA DA BI SIŠAO KAO FREDI KRUGER* (24sata, 2. ožujka 2017: 15) i uzročne rečenice, npr. *Čuvajte uputstva, jer zbog nepravilnog rukovanja možete izgubiti garanciju* (24sata, 1. ožujka 2017: 14); *Produktivnost*

izgleda niska zato što su plaće niske (VL, 2. ožujka 2017: 23); *Bit će komplicirano jer igraju bolje od Hajduka* (SN, 3. ožujka 2017: 9).

Naslovi gotovo uvijek imaju podnaslove i nadnaslove jer „se često daju u općemu vidu, tj. kao lišeni konteksta iz kojega su potekli“ (Silić, 2006: 90). Podnaslovi i nadnaslovi služe upravo tome da se taj sadržaj konkretizira, no otisnuti su obično grafički nešto manjim slovima, npr.

ATLETIKA Europsko dvoransko prvenstvo (nadaslov) *Horvat najbliži medalji, kuglaši uvijek prijete* (naslov) *O nastupu ozlijeđene preponašice Andree Ivančević odlučit će se nakon današnjeg kontrolnog treninga* (podnaslov) (JL, 2. ožujka 2017: 39)

HRVAT MATIČNIM STANICAMA SPASIO ŽIVOT NIJEMCU (nadaslov) *'HVALA TI ŠTO SI MI DAO NOVI ŽIVOT...'* (naslov) (24sata, 2. ožujka 2017: 22 – 23)

Vrlo su česti u hrvatskim dnevnim listovima oni naslovi u kojima se navodi mjesto događaja na početku novinskoga naslova. Takav način obično se ostvaruje na dva načina. Jedan je od načina da je mjesto grafički otisnuto velikim tiskanim slovima te je odvojeno bjelinom od ostatka naslova, npr.

FRANCUSKA Kandidat republikanaca pod istragom, ali se ne povlači (JL, 2. ožujka 2017: 20)

MAKEDONIJA Zemlja u kojoj svi imaju svoje interese (JL, 3. ožujka 2017: 21)

S MODNE PISTE Najpopularniji domaći dizajneri priredili spektakl (JL, 3. ožujka 2017: 29)

Drugi je način da je mjesto pisano jednakim slovima kao i ostatak naslova, ali je odvojeno dvotočjem, npr.

Zagreb: Obrtnici se žele digitalizirati i modernizirati... (24sata, 1. ožujka 2017: 16)

Požega: otvoren privremeni Ured predsjednice (JL, 1. ožujka 2017: 11)

U novinskim je naslovima često citiranje upravnim govorom koje se ostvaruje na različite načine. Jedan je od načina da se u naslovu uz noseći izraz (navod) nalazi i parentetički iskaz (komentar). Taj se način gotovo uvijek ostvaruje tako da se u naslovu donosi parentetički iskaz koji je ime osobe/osoba čije se riječi navode, npr.

Zekić: Grozne sudačke odluke bacaju ljagu na hrvatski nogomet (24sata, 1. ožujka 2017: 64)

Murganić: Poticat ćemo natalitet, ali nećemo zaboraviti na stare (JL, 1. ožujka 2017: 7)

Ante Kulušić: Test je bio pretežak, zato su mnogi pali (VL, 3. ožujka 2017: 36)

Ćiro: Ako znam što je u predstavi, Bog me ubio (SN, 1. ožujka 2017: 24.)

Iako nakon imena redovito stoji dvotočje, često se pojavljuju i naslovi u kojima je ime osobe otisnuto velikim tiskanim slovima te nije odvojeno dvotočjem, npr.

HODŽIĆ Četiri gola sam dao i za Željezničar protiv Leotara (SN, 2. ožujka 2017: 7)

OREPIĆ Nije bilo govora o smjeni Davora Šukera (SN, 1. ožujka 2017: 2)

Takvi se naslovi tada „ne opremaju uobičajenom jezičnom i pravopisnom normativnošću: navodnicima, primjerice“ (Silić, 2006: 90). Također ti su parentetički iskazi zapravo eliptični izrazi jer su ispušteni glagoli govorenja, no takav je način citiranja upravnoga govora pravopisno stabilan.

U hrvatskim dnevnim listovima uočen je samo jedan naslov koji ima cijeli parentetički iskaz s glagolom govorenja, iako je također ispušten pomoćni glagol, npr.

Max Allegri potvrdio: Odlazim u Arsenal! (24sata, 1. ožujka 2017: 62)

Drugi je način citiranja u naslovu da se donosi samo noseći izraz. Taj način ostvaruje se na nekoliko načina:

- navod nije označen pravopisnim znakovima:

Klopp i ja smo ista škola, zajedno smo učili od Josipa Kužea (24sata, 1. ožujka 2017: 65)

PUSTITE REKORD, JA ŽELIM ZLATO (SN, 2. ožujka 2017: 16)

Želja za uspjehom pobjedila je moj strah od visine (SN, 2. ožujka 2017: 17)

Remi? Ne, ne želimo kalkilirati, idemo u Split pokušati pobijediti (SN, 3. ožujka 2017: 6)

- navod označen dvostrukim navodnicima koji se redovito pojavljuju u gornjemu obliku:

“Odradit ću posao puno bolje od Štomara jer sam sposobniji” (VL, 1. ožujka 2017: 12)

“Obožavamo Darija jer je utjelovljenje radničke klase” (JL, 1. ožujka 2017: 35)

“Dajte nam još Bojana! Nikad dosta Bojana...” (JL, 3. ožujka 2017: 41)

- navod označen jednostrukim navodnicima, i to navodnicima ukošenim u desnu stranu:

'Ljutio se što mu nisam slala fotke kćeri' (24sata, 1. ožujka 2017: 54)

'Vidio sam mnoge erupcije, ali nikad ovako spektakularnu' (24sata, 2. ožujka 2017: 5)

'Malo troši, dobro izgleda, ma prezadovoljan sam Suzukijem' (24sata, 2. ožujka 2017: 48)

Ako je u naslovu samo navod bez komentara, bez obzira na to koji je od navedenih triju načina upotrijebljen (bez pravopisnih znakova, s dvostrukim navodnicima ili jednostrukim navodnicima), takav se način citiranja u naslovu smatra nedosljednim i nesustavnim.

S obzirom na to da se druga skupina naslova (kojima je cilj pobuditi čitateljsku radoznalost te zainteresirati čitatelja/kupca da novine kupi i pročita, a pritom ne smiju otkriti u potpunosti o čemu se radi) vrlo često ostvaruje u obavijesnim žanrovima, novine postaju vrelo jezične i stilske kreativnosti. Da bi postigli takav efekt na čitatelja, a da pritom što kraće i jednostavnije upozore na glavnu misao članka, novinari se služe raznim stilskim figurama.¹² Iako je ponajprije cilj upozoriti na sintaktičke figure, upravo zbog te funkcije naslova, vrlo su zanimljive semantičke figure.

Sintaktičke figure Katnić-Bakaršić (2001) dijeli na figure: oduzimanja, zamjene, permutacije, dodavanja i iterativnoga dodavanja. U figure oduzimanja uvrštava elipsu, asindeton i reticenciju.

Elipsa je najčešća sintaktička figura oduzimanja u novinskim naslovima hrvatskih dnevnih listova. Budući da je gotovo u svakome naslovu pomoćni glagol s obavijesnoga stajališta zalihosan, ispušta se, npr. *Plenković zaštitio Šukera* (VL, 1. ožujka 2017: 5); *Poduzetnik Nenad Bakić Večernjakova osoba godine* (VL, 2. ožujka 2017: 25). Često se ispušta i cijeli glagol, npr. *Juranović na operaciju i vjerojatno propušta ostatak sezone* (SN, 3. ožujka 2017: 7); *Armada brodom na jadranski derbi* (SN, 3. ožujka 2017: 47)

Asindeton je također vrlo česta sintaktička figura oduzimanja u novinskim naslovima hrvatskih dnevnih listova. Naime u novinskim naslovima često se dokidaju veznici da bi se postigao ubrzan i rastrzan ritam, npr. *Državnu zemlju vraćamo lokalnim vlastima, bolje znaju tko zaista radi* (VL, 3. ožujka 2017: 22); *Mustafa Nadarević: Sretan sam što hodam, borim se da pobijedim bolest, ne dam na sebe* (VL, 2. ožujka 2017: 35); *Jamnica i Ledo s većom dobiti, Belje smanjilo gubitak, Tisak u minusu* (JL, 2. ožujka 2017: 23); *Horvat prekinuo dramu, Zagreb na Final Fouru* (SN, 2. ožujka 2017: 18); *Burić s najmanje mana, Pušnik nije bio rješenje, Carillo ne zna prvih 11* (SN, 3. ožujka 2017: 7). Dakle, u naslovima su česte asindetne rečenice jer su veznici s ekonomskoga stajališta u novinskome naslovu suvišni.

¹² Katnić-Bakaršić (2001) stilske figure dijeli na fonetsko-fonološke, sintaktičke i semantičke koje se dalje dijele na svoje podskupine.

Reticencija je sintaktička figura oduzimanja u kojoj se iznenadno prekida iskaz kojim se prešućuje misao, npr. *Za sunce, za vjetar, biomasu... do 2020. od države 6, 2 milijarde kn* (VL, 3. ožujka 2017: 20); *Povjerenstvo za prošlost: Omejec, Lučić, Nazor, Ančić...* (VL, 1. ožujka 2017: 9). Reticencija u čitatelju pobuđuje radoznalost jer ga potiče da pogodi što je ostalo neizrečeno, a samim time i da tekst pročita.

U figure zamjene Katnić-Bakaršić (2001) uvrštava retoričko pitanje i eksklamaciju. Te su dvije figure uz elipsu najzastupljenije figure u novinskim naslovima hrvatskih dnevnih listova jer snažno djeluju na čitatelja.

Retoričko je pitanje pitanje na koje se ne odgovara, odnosno govornik odgovor ne očekuje, npr. *Tko još ima vremena za stare dosadne košulje?* (24sata, 1. ožujka 2017: 50); *Što koncern Agrokor znači za hrvatsko gospodarstvo* (VL, 1. ožujka 2017: 7); *Na Klemićev performans Vlada odgovara priopćenjem?!* (VL, 1. ožujka 2017: 19); *Mora li svjetska prvakinja živjeti u ostavi?* (VL, 3. ožujka 2017: 33); *Čiju zapravo Vladu već četiri i pol mjeseca vodi Andrej Plenković i tko uistinu upravlja državom* (JL, 2. ožujka 2017: 24); *Novi šef sudaca bit će Bruno Marić?!* (SN, 3. ožujka 2017: 3).

Eksklamacija je tvrdnja izrečena uskliknom intonacijom, npr. *Nezaustavljivi Hodžić i Ćorić sa šest komada odveli modre u finale!* (VL, 2. ožujka 2017: 38); *Vlast nas je plašila da će nas ugušiti plinom pa je odustala – koje dobročinstvo!* (VL, 3. ožujka 2017: 24); *Rijeka može uzeti dvostruku krunu!* (SN, 1. ožujka 2017: 6); *Ne želimo više šutjeti na nepravde, a ne bi trebali šutjeti niti ostali klaunovi!* (SN, 2. ožujka 2017: 8); *Mijenjao bih sve golove za jedan koji će odlučiti prvaka!* (SN, 3. ožujka 2017: 2)

U figure permutacije Katnić-Bakaršić (2001) uvrštava inverziju, paralelizam i parcelaciju. U hrvatskim dnevnim listovima u novinskim naslovima pronalazi se samo inverzija.

Inverzija je obrnuti redoslijed riječi u rečenici, npr. *Monstrumi tvrde da su ozljede robinje stare* (24sata, 1. ožujka 2017: 16); *Ako pošiljka predugo putuje, odšteta može biti tripot veća od poštarine* (24sata, 1. ožujka 2017: 14); *Tijelo ove glumice je 'znanstveno savršenstvo', pokazuje istraživanje* (24sata, 1. ožujka 2017: 46). Inverzije su vrlo česte u podnaslovima, npr. *Karavane prolaze, ali u hrvatskom nogometu sve ostaje isto, komentirao je Štimac previd u Vinkovcima* (VL, 1. ožujka 2017: 37).

Figure dodavanja Katnić-Bakaršić (2001) dijeli na kumulaciju, gradaciju i epitet. Te figure rijetko se pronalaze u novinskim naslovima hrvatskih dnevnih listova.

Kumulacija je gomilanje značenjski bliskih elemenata koji se odlikuju istom sintaktičkom pozicijom, npr. 'Skidam' neke stvari od Harta, Oblaka, Neuera, Bufona... (SN, 1. ožujka 2017: 8); Za sunce, za vjetar, biomasu... do 2020. od države 6, 2 milijarde kn (VL, 3. ožujka 2017: 20); Energetska, kibernetička i vodna infrastruktura sve ugroženije (VL, 1. ožujka 2017: 3). Svako gomilanje dovodi u pitanje jednostavnost i sažetost naslova.

Epitet je pridjev dodan imenici u svrhu naglašavanja kakvog ustrojstva, npr. *Monstrumi tvrde da su ozljede robinje stare* (24sata, 1. ožujka 2017: 16)

U figure dodavanja Katnić-Bakaršić (2001.) svrstava anaforu, epiforu, simploku, okruženje, anadiplozu, reduplikaciju i polisindeton. Te figure gotovo nisu zastupljene u novinskim naslovima hrvatskih dnevnih listova jer je svako gomilanje istih riječi u novinskome naslovu suvišno. Pronađen je samo jedan takav naslov u obliku epifore, odnosno figure u kojoj se ponavlja ista riječ na kraju dviju ili više rečenica, npr. "Dajte nam još Bojana! Nikad dosta Bojana..." (JL, 3. ožujka 2017: 41)

Iako se o semantičkim figurama najčešće govori u okviru književnoumjetničkoga stila, vrlo se često javljaju i u obavijesnim žanrovima publicističkoga stila. Katnić-Bakaršić (2001) dijeli ih na trope, semantičke figure u užemu smislu i semantičke figure usporedbe.

Katnić-Bakaršić (2001) u semantičke figure u užemu smislu uvrštava antitezu, oksimoron i paradoks. Antiteza je najčešća semantička figura u užemu smislu koja se pojavljuje u hrvatskim dnevnim listovima. Figura je to suprotstavljanja dviju ili više riječi suprotna ili jako različita značenja radi stvaranja kontrasta, npr. Pobjeda Bosiočića, poraz Šimića (SN, 2. ožujka 2017: 24); Drama na Višnjaku, slavlje u Jazinama (SN, 2. ožujka 2017: 1); Lučić-Baroni prošla, Tomljanović predala (SN, 3. ožujka 2017: 19); Rast tržišnih udjela, ali i pad neto dobiti zbog klizanja rublja (JL, 1. ožujka 2017: 21); "Ustaše zli, Partizani dobri" (VL, 1. ožujka 2017: 9); Sve najpozitivnije ali i najmračnije pruža se glazbom (VL, 1. ožujka 2017: 31).

Katnić Bakaršić (2001) trope dijeli na metaforu, personifikaciju, metonimiju, alegoriju, perifrazu i sinegdohu. Naslov sam po sebi, kao što je već navedeno, ima sinegdohsku ulogu u odnosu na čitav novinski tekst, no najznačajniji je trop u naslovima hrvatskih dnevnih listova svakako metafora.

Metafora kao najznačajniji trop skraćena je usporedba ili upotreba jednoga označitelja namjesto drugoga na osnovi sličnosti između njih, npr. *Partizan u Gružu platio s kamatama, čak sa -12* (SN, 2. ožujka 2017: 20); *Šampionka groznica trese cijeli Kvarner, dupla kruna*

nikako se ne čini kao iluzija (SN, 2. ožujka 2017: 5); *Luis Enrique objavio odlazak, Rakitić strijelac u golijadi* (SN, 2. ožujka 2017: 10); *Ne bude li zajedništva, Cibalija će kleknuti!* (SN, 2. ožujka 2017: 8); *Dinamo na brazilsko-bosanski pogon* (SN, 3. ožujka 2017: 3); *Generalski sat za škole* (JL, 3. ožujka 2017: 3).

Personifikacija je podvrsta metafore ili sinegdohe. Figura je to u kojoj se neživim predmetima daju osobine živih, npr. *Hrvatski mobitel je oduševio na sajmu u Barceloni* (24sata, 1. ožujka 2017: 18 – 19); *Klepetanova pera ljubavi krenula su na dalek put...* (24sata, 2. ožujka 2017: 64); *Etna se opet probudila, bučno i jako vatreno* (JL, 2. ožujka 2017: 47); *Priče o Jelaviću razbudile inat* (SN, 3. ožujka 2017: 1); *Salmonela poharala sedam igrača, dva trenera i sportskog direktora Partizana* (SN, 1. ožujka 2017: 20).

Metonimija je zamjena značenja po sličnosti, npr. *HPB se osramotio i udario na najranjivije klijente* (24sata, 2. ožujka 2017: 4); *Dio HDZ-a nada se da će uspijeti donijeti stroži zakon* (VL, 3. ožujka 2017: 5).

U semantičke figure usporedbe Katnić-Bakaršić (2001) uvrštava simile i comparatio. Budući da je simile figura najstrodnija metafori, također je vrlo zastupljena u novinskim naslovima hrvatskih dnevnih listova. Razlika u odnosu na metaforu je samo što nema zamjene jer su prikazane obje komponente. Prepoznaje se po veznicima *kao*, *poput*, *nalik*, npr. *Stajski gnoj tražen kao suho zlato* (VL, 3. ožujka 2017: 16); *Astronauti otkrili planet s dva sunca poput Tatioinea iz "Ratova zvijezda"* (JL, 2. ožujka 2017: 47); *ZAGORJE OD 2025. KAO ŠTAJERSKA* (JL, 3. ožujka 2017: 12); *ŠMINKAO SE TRI SATA DA BI SIŠAO KAO FREDI KRUGER* (24sata, 2. ožujka 2017: 15); *PAMETNA SAM KAO LAV, ZATO VOLIM TU SNAŽNU ŽIVOTNJU* (24sata, 2. ožujka 2017: 60); *Neymar kao Sanader* (SN, 2. ožujka 2017: 24)

U hrvatskim su dnevnim listovima u naslovima izdvojene još: igre riječima (izvrtanje, unakažavanje, produljivanje, skraćivanje riječi i sl.), npr. *Starleta je sve manje, ali zato je starletastost posvuda* (JL, 3. ožujka 2017: 34); citati, npr. *Vakula je rek'o* (nadnaslov) (VL, 2. ožujka 2017: 47); frazemi, npr. *Bandiću će pasti mrak na oči* zbog Anke Taritaš (24sata, 1. ožujka 2017: 17); *Nepravda je okidač koji nas izbacuje iz takta* (VL, 2. ožujka 2017: 35), izreke: *SVE CESTE VODE U RIM* *Ekipa će dnevno prelaziti 30 kilometara, a Papi će donijeti slavonske darove* (24sata, 2. ožujka 2017: 10); *RUKA RUKU MIJE* *Brat ministra Marića uzeo otpremninu 35.000 kuna, pa nakon 22 dana opet dobio posao u sustavu HŽ-a. Otpuštene radnice nisu imale takvu mogućnost...* (24sata, 2. ožujka 2017: 11); dijalektizmi, npr.

POLICAJAC GA PREVESLAO: AJMO MI LIPO U POSTAJU (24sata, 2. ožujka 2017: 61), anglizmi i talijanizmi: *Gavranović hat-trick* *Hodžić quatro* (SN, 2. ožujka 2017: 1); *ANTE GOES TO HOLLYWOOD* (SN, 2. ožujka 2017: 2).

Posebice efekt na čitatelja imaju naslovi u kojima se „poslovica, frazem, izreka, citat transformiraju na neki način tako da odgovaraju smislu teksta“ (Katnić-Bakaršić, 2001: 21), npr. *Hvali Bruxelles, drž' se Trumpa* naslov je u kojemu je izreka (*Hvali more, drž' se kraja*) preoblikovana u korist sadržaja teksta. Također kao jedan svoj dio ili temelj u novinskim se naslovima često preuzimaju nazivi filmova ili knjiga koji su preoblikovani tako da odgovaraju sadržaju teksta, npr. naziv filma (*Svi su ludi za Mary*) preoblikovan je u naslov u *SVI SU LUDI ZA NOOM* (24sata, 1. ožujka 2017: 18 – 19) tako da odgovara smislu teksta u kojemu je Noa zapravo naziv za „pametni“ telefon.

Naslovi na naslovnim stranicama često se opreme raznim jezičnim, stilskim i pravopisnim sredstvima reklamnih naslova. Zanimljivo je da se upravo na naslovnim stranicama semantičke figure vrlo često rabe, npr. *Domovinski rat u školama* (JL, 3. ožujka 2017: 1). Može se reći da naslovi tada mijenjaju svoju referencijalnu funkciju u poetsku jer time poruka naslova skreće pažnju na samu sebe čime zainteresira potencijalnoga kupca/čitatelja za ponuđeni sadržaj što ostvaruje cilj novina, a to je prodati.

Dakle, novinski naslovi moraju biti izazovni, zato se u njima pojavljuju snažne, uvjerljive i upadljive riječi, poslovice i izreke, mnoge stilske figure poput ironije, metafore, metonimije i sl., dijalektalne i lokalne riječi i izrazi te žargoni, različite igre riječima, pa čak i tuđice (najčešće anglizmi) itd. – sve što djeluje na osjećaje, pa stoga i pobuđuje zanimanje čitatelja.

5. Sintaktičke pogreške u publicističkome stilu

Vrlo je značajna razlika među pojedinim stilovima stupanj individualne slobode. S obzirom na to da je publicistički funkcionalni stil javni stil upućen velikome broju primatelja (slušatelja i gledatelja), u njegovim je obavijesnim žanrovima poštivanje norma hrvatskoga standardnog jezika obvezatno. Baš zbog toga što je javni, vrlo je podložan utjecaju drugih stilova, a i novinarskim nemarom sintaktička se razina uprosječuje raznim neželjenim značajkama. „U hrvatskoj su normativistici bez sumnje najproblematičniji oni perspektivni zahvati koji se odnose na sintaktičku razinu“ (Pranjeković, 2001: 105) jer je riječ o razini na kojoj zapravo jezik funkcionira, stoga će se u narednim redcima teksta vidjeti u kolikoj se mjeri sintaktička razina uprosječuje nepoželjnim značajkama toga stila i odstupa od normativnih pravila.

5.1. Prijedlozi

5.1.1. Prijedlog *glede*

Prijedlog *glede* treba rabiti „u značenju 'što se tiče čega (ne koga), s obzirom na, u vezi s', a ne umjesto prijedloga *radi* i *zbog*“ (Frančić – Hudeček – Mihaljević, 2005: 151), npr. **Sad se javlja naknadna pamet glede domaćih ekonomskih stručnjaka.* (24sata, 4. ožujka 2015: 8) > *Sada se javlja naknadna pamet **zbog** domaćih ekonomskih stručnjaka.* Taj se prijedlog može rabiti i u značenju 'uzevši što u obzir', npr. *glede novonastale situacije* te u značenju 'imajući što na umu', npr. *glede svega rečenoga*, a nikako u konstrukciji **glede mene/glede tebe*, nego s obzirom na mene/na tebe.

5.1.2. Prijedlozi *između* i *među*

Prostorni prijedlozi *između* i *među* pogrešno se smatraju sinonimima, no njihova je funkcija različita. Prijedlog *između* (+ G) „rabi se kada je riječ o vezi između dviju osoba, dvaju predmeta ili pojmova“ (Frančić – Petrović, 2013: 181), npr. *Odnos s partnerom sve je bolji. *Čini se da će razlike među vama pasti u drugi plan.* (24sata, 1. ožujka 2015: 64) > *Čini se da će razlike **između** vas pasti u drugi plan.* Prijedlog *među* (+ I) pak se rabi „kada je riječ o vezi između više osoba, predmeta ili pojava“ (Frančić – Petrović, 2013: 181), npr. **Ulovili smo ga između hrpe papira.* (SN, 1. ožujka 2017: 17) > *Ulovili smo ga **među** hrpom papira.* Sveze *između* *ostaloga* i *među* *ostalim* dopušteno je upotrebljavati, npr. *Bubanj Niskogradnja i Bubanj Odvodnja imale su, **među** *ostalim*, niz poslova s Gradom Zagrebom i nizom drugih jedinica lokalne uprave i samouprave.* (JL, 1. ožujka 2017: 12) i *Paklene supružnike Vjerana i Vanesu se, **između** *ostaloga*, tereti da su zaposlenici od rujna 2015. pa do sredine srpnja 2016. u Poreču prijetili da ih ne smije napustiti.* (24sata, 1. ožujka 2017: 16)

5.1.3. Prijedlozi *k(a)* i *kod*

Prostorni prijedlozi *k(a)* (+ D) i *kod* (+ G) često se u uporabi izjednačuju, iako se izrazi s prijedlogom *k(a)* vežu uz prostornu dinamičnost, a izrazi s prijedlogom *kod* uz prostornu statičnost. U skladu s tim pravilo kaže da prijedlog „*k / ka* označuje kretanje prema nekom cilju i ne treba na njegovu mjestu upotrebljavati prijedlog *kod*“ (Frančić – Hudeček – Mihaljević, 2005: 152), npr. **(...) kada sam zajedno s prijateljem Ivanom Jurićem krenuo u Istanbul, kod našeg trećeg zajedničkog prijatelja Igora Tudora.* (SN, 1. ožujka 2017: 14) > *(...) kada sam s prijateljem Ivanom Jurićem **krenuo** u Istanbul **k** našem trećem zajedničkom prijatelju Igoru Tudoru.* Iako se često prijedlog *k(a)* može i izostaviti jer se smjer označuje i besprijedložnim dativom, prijedlog *kod* ne može. Kada se izostavlja, pogrešno se rabi prilog *kući* koji ne pripada stanardnomu jeziku, npr. **Osvetio mi se tako da me proglasio organizacijskim viškom te je*

zatražio ispunjenje otkaznog roka, koji sam odradila sjedeći kući. (24sata, 5. ožujka 2015: 22) umjesto kojega treba rabiti *kod kuće*, pa bi ispravno bilo: (...) *koji sam odradila sjedeći **kod kuće***.

5.1.4. Prijedlog kroz

Prijedlog *kroz* (+ A) prostorni je prijedlog koji znači „kretanje unutrašnjošću nečega od početka do kraja“ (Brabec, 1984: 104). No često se njime označava vrijeme tijekom kojega se radnja odvija (*kroz vrijeme*), način (*kroz strah*) ili okolnost (*kroz maglu*), a rabi se i uz riječi za osobe i ustanove, za izricanje sredstava, oruđa i uzroka te umjesto instrumentala, npr. **Projekt uključuje individualizirani osobni razvoj svakog talenta, razvijanje različitih kompetencija, ponašanja ili vrijednosti kroz brojne eksterne edukacije te rad u timovima i interni prijenos znanja kako bi se osigurala funkcionalna fleksibilnost.* (VL, 2. ožujka 2017: 20) Jezični savjetnici ograničuju njegovu uporabu te savjetuju da je bolje umjesto takvih izraza upotrijebiti instrumental imenice, pa bi rečenica ispravno glasila: *Projekt uključuje individualizirani osobni razvoj svakog talenta, razvijanje različitih kompetencija, ponašanja ili vrijednosti **brojnim eksternim edukacijama te radom u timovima i internim prijenosom** (...).* Dakle, i za oznaku apstraktnoga sredstva preporučuje se instrumental imenice jer je uporaba s prijedlogom *kroz*, ističe Pranjković (2001), rijetka, ponešto arhaična i normativno nepreporučljiva, npr. **Nekih 99 posto donatora naši su ljudi, a mi smo dirnuli njihova srca kroz djecu.* (VL, 2. ožujka 2017: 25) > (...) *a mi smo s **djecom** dirnuli njihova srca.*

5.1.5. Prijedlog po

Prijedlog *po* (+ A i L) ima mnoga značenja. Često se pogrešno rabi. Prvi je takav slučaj kada se upotrebljava u kolokaciji *po tom pitanju*. Takvu konstrukciju Pranjković (2001) naziva „administrativna ukočenost“ te ju normativno ne preporučuje, već umjesto nje treba rabiti: *o tom pitanju* ili *o tome*, npr. **No unatoč zabrani, Fifa je ipak nemoćna po tom pitanju.* (24sata, 3. ožujka 2017: 61) > *No unatoč zabrani Fifa je nemoćna **o tom pitanju**.* Drugi je takav slučaj kada se pogrešno rabi umjesto prijedloga za kad znači korist, npr. **Njegova momčad je, naime, u 22 kola zabila samo 25 pogotka, srećom po njih, znali su ih dobro rasporediti i osvojiti čak 35 bodova.* (SN, 2. ožujka 2017: 14) > *Njegova momčad je naime u 22 kola zabila 25 pogodaka, **srećom za njih** znali su ih dobro rasporediti i osvojiti čak 35 bodova.* ili štetu, npr. **Zabranjeni antibiotik, u količinama u kojima se može naći u jajima, nije opasan po zdravlje ljudi (...).* (JL, 2. ožujka 2017: 3) > *Zabranjeni antibiotik, u količinama u kojima se može naći u jajima, nije **opasan za zdravlje ljudi** (...).* Treći je slučaj kada želimo iznijeti svoj sud, stajalište ili mišljenje o čemu. Tada se rabe konstrukcije s prijedlogom *po* koje bi se također trebale izbjegavati, npr.

Po mnogima prvi je favoit Ernesto Valverde, 53-godišnji trener Athletic Bilbaa. (SN, 3. ožujka 2017: 12) > Mnogi misle da je prvi favorit Erneto Valverde, 53-godišnji trener Athletica Bilbaa. Četvrti je slučaj u izričaju po prvi put, po drugi put itd. „Prijedlog po pogrešno je upotrijebljen jer se njime izriče nešto što se ponavljalo“ (Dulčić (prir.), 1997: 391), npr. **(...) naša će audiovizualna industrija po drugi put u četvrt stoljeća biti bačena na koljena. (24sata, 1. ožujka 2017: 20) > (...) naša će audiovizualna industrija drugi put u četvrt stoljeća biti bačena na koljena. Peti je slučaj da ga ne treba rabiti ni u službi objekta, npr. *MUKE PO RAZVODU (24sata, 4. ožujka 2015: 16) > RAZVODNE MUKE ni u službi priložne oznake, npr. *Svatko će dobiti po jedan primjerak šest aparata uz koje vam kućanski poslovi neće biti gnjavaža. (24sata, 1. ožujka 2017: 72) > Svatko će dobiti primjerak od šest aparata (...).

5.1.6. Prijedlog (s) pomoću

Kao i prijedlog kroz u standardnome je jeziku prijedložni izraz s pomoću potrebno, gdje je god to moguće, zamijeniti imenicom u instrumentalu koju uvodi. U hrvatskim se dnevnim listovima najčešće pojavljuje prijedlog pomoću, npr. **Ideja organizatora da se zanimljivost poveća pomoću švicarskog formata u 9 kola pokazala se kao potpuni fijasko. (SN, 1. ožujka 2017: 23) > Ideja organizatora da se zanimljivost poveća švicarskim formatom u 9 kola pokazala se kao potpuni fijasko. Ako pak pomoću nije moguće zamijeniti instrumentalom imenice, bolje je upotrijebiti prijedložni izraz s pomoću umjesto prijedloga pomoću.*

5.1.7. Prijedlog pred(a)

Prijedlog pred(a) (+ A i I) ima mjesno značenje te se njegova uporaba ne preporučuje u vremenskome značenju, odnosno za označavanje vremenske mjere, npr. **Pred kraj molitve vidjelica je brisala suze. (24sata, 3. ožujka 2017: 11) > Prije kraja molitve vidjelica je brisala suze. Može označavati vrstu prijevremenosti, odnosno „vrijeme koje (obično neposredno) prethodi vremenskomu odsječku ili događaju (...) i količinu vremena koje je prošlo prije nego što se dogodilo ono o čemu je riječ“ (Silić – Pranjković, 2007: 228) te se tada slaže s imenicom ili zamjenicom u akuzativu, npr. Govori o propadanju imućne obitelji pred Prvi svjetski rat. (24sata, 4. ožujka 2015: 45). Iako se ne smatra pravilnim, vrlo često nailazi se na primjere u kojima se uvodi imenicu ili zamjenicu u instrumentalu, npr. **(...) najčešće kupuju hranu pred istekom roka trajanja (...). (24sata, 5. ožujka 2015: 6) > (...) najčešće kupuju hranu pred istek roka trajanja (...). Instrumentalom se može uvoditi samo u slučajevima u kojima se ono što se nalazi ispred predmeta odnosi na nešto što će se tek dogoditi, i to je u pravilu osoba, npr. Pred njim je lijepa budućnost.**

5.1.8. Prijedlog preko

S prijedlogom *preko* na isti se način griješi kao i s prijedlozima *kroz* i *pomoću*. Prijedlog *preko* dolazi s imenskom riječju (+ G) te označava prostor, odnosno 'kretanje iznad nečega'. Često se rabi za označavanje sredstva, no bolje je, kad god je to moguće, upotrijebiti instrumental imenice, npr. **I dalje bi preko fejsbuka otkrivali ko je među njima smeće, a ko alkoholičar.* (JL, 1. ožujka 2017: 48) > *I dalje bi Fejsbukom otkrivali tko je među njima smeće, a tko alkoholičar.* Prijedlog *preko*, ističe Brabec (1984), ne zamjenjuje se instrumentalom imenice u situacijama u kojima je sredstvo živo biće (čovjek), npr. *Potom je preko njega od 19. rujna do 2. listopada 2014. odradio transakcije sa skimmiranih 13 kartica, na kojima su bili stvarni podaci korisnika japanske banke.* (JL, 2. ožujka 2017: 15) ili ustanova, poduzeće, organizacija, npr. *Poslao sam mu pismo preko Općine Pakoštane, da ne budem nasrtljiv, a sad i zovem preko Općine, kaže G. Lončarević.* (VL, 1. ožujka 2017: 48); *Preko jedne norveške tvrtke otvorio si je put za Švedsku, Finsku, Norvešku i Dansku.* (JL, 1. ožujka 2017: 23). Prijedlog *preko* ne smije se rabiti u količinskome značenju. Tada „umjesto njega treba rabiti izraz *više od*“ (Frančić – Petrović, 2013: 183), npr. **Naime, već jučer je, kako nam je kazao glasnogovornik Saveza Tomislav Pacek, prodano preko tisuću ulaznica!* (SN, 3. ožujka 2017: 8) > (...) *prodano više od tisuću ulaznica!*

5.1.9. Prijedlog putem

Riječ *put* u hrvatskome je jeziku višeznačna pa tako može biti imenica, dio priložnoga izraza ili pak u službi prijedloga za označavanje kretanja. Vrlo se često upravo pogrešno upotrebljava prijedlog *putem*, no bilo da se radi o izražavanju načina ili sredstva u jezičnim se savjetnicima savjetuje da je bolje, kad god je to moguće, umjesto prijedloga *putem* upotrebljavati instrumental imenice, npr. **Visoki troškovi dostave i visoke cijene povrata robe kupljene putem interneta ključni su problemi građana koji online kupuju robu iz drugih članica EU.* (JL, 2. ožujka 2017: 10) > *Visoki troškovi dostave i visoke cijene povrata robe kupljene internetom ključni su problemi građana.* Također ga je bolje zamijeniti instrumentalom imenice uz koju stoji kada izražava sredstvo u prenesenome smislu, no kada je riječ o ustanovama ne zamjenjuje se instrumentalom imenice, već prijedlogom *preko*, npr. **Takvo putovanje putem turističke agencije (...) platit ćete oko 30.000 kuna.* (24sata, 1. ožujka 2015: 17) > *Takvo putovanje preko turističke agencije (...) platit ćete oko 30.000 kuna.* Prijedlog *putem* i instrumental imenice *put* (*putom*) također se često zamjenjuju, no u hrvatskome standardnom jeziku „nominativ množine imenice *put* je *putovi*, a njezin instrumental *putom*. *Putem* je prijedlog, a ne oblik imenice *put*“ (Hudeček – Mihaljević – Vukojević, 2010: 133), npr. **Jaglac Plus je tekući dodatak prehrani*

koji se preporučuje kod problema s gornjim dišnim putevima. (24sata, 4. ožujka 2015: 21) > *Jaglac Plus je tekući dodatak prehrani koji se preporučuje kod problema s gornjim dišnim **putovima**.*

5.1.10. Prijedlozi radi i zbog

Prijedlozi zbog i radi često se pogrešno upotrebljavaju jer ih se izjednačuje iako je prijedlog zbog uzročni, a prijedlog radi namjerni, npr. **Radi promjena na kralješcima te diskovima **zbog** načina života, neutreniranosti i teškoga fizičkog rada, dolazi do pritiska na živčana vlakna koja se šire iz kralježnice što je vrlo bolno.* (24sata, 5. ožujka 2015: 47) > ***Zbog** promjena na kralješcima te diskovima **zbog** načina života, neutreniranosti i teškoga fizičkog rada, dolazi do pritiska na živčana vlakna koja se šire iz kralježnice što je vrlo bolno.* Ponekad je teško utvrditi je li riječ o namjeri ili uzroku, npr. *Tomo je došao **zbog** skupa* (24sata, 4. ožujka 2015: 29) može se reći i: *Tomo je došao **radi** skupa.* jer rečenica može značiti namjeru te se može shvatiti i kao namjerna (*Tomo je došao s namjerom da prisustvuje na skupu*) i kao uzročna (*Skup je uzrok Tomina dolaska*). Budući da je u namjeru uvijek uključen uzrok, a uzrok ne uključuje obvezatno namjeru, u takvim ćemo rečenicama manje pogriješiti ako upotrijebimo uzročni prijedlog zbog.

5.1.11. Prijedlog s(a)

Prijedlog s(a) dolazi s instrumentalom i označuje društvo, način i vrijeme, npr. **Vremenom su im se mnogi pridružili.* (24sata, 4. ožujka 2015: 14) > ***S vremenom** su im se mnogi pridružili.,* no u izricanju sredstva taj se prijedlog izostavlja: **U blagom lijevom zavoju izgubio je kontrolu i proklizao s motociklom.* (24sata, 6. ožujka 2015: 11) > *U blagom lijevom zavoju izgubio je kontrolu i proklizao **motociklom**.* To se ne odnosi na rečenice u kojima se sredstvo izriče brojevima, priložima količine i ostalim izrazima bez sklonidbe, npr. ***S puno novca** može se kupiti dvorac.* Uz prijedlog s(a) spominje se pisanje naveska koje često uzrokuje probleme. Pravilo glasi da se navezak na prijedlog s- pridodaje kada dolazi ispred riječi koje počinju sa s, š, z i ž, zatim ispred instrumentala zamjenice ja (*sa mnom*) i teško izgovorljivih suglasničkih skupina: ks-, ps-, npr. **U ogledu s Splitom, Armin Hodžić postigao je četiri pogotka.* (SN, 3. ožujka 2017: 2) > *U ogledu **sa Splitom** Armin Hodžić postigao je četiri pogotka.* U svim se ostalim situacijama i piše i izgovara prijedlog s, npr. **Zagrepčani su se pod vodstvom trenera i mentora Ivice Ivića vratili sa četiri medalje.* (SN, 2. ožujka 2017: 19) > *Zagrepčani su se pod vodstvom trenera i mentora Ivice Ivića vratili **s četirima medaljama**.* Za pisanje prijedloga s(a) ispred brojeva vrijedi isto pravilo kao i riječi, odnosno treba „voditi računa o tome kako se broj izgovara, tj. o tome kojim glasom počinje“ (Hudeček – Mihaljević – Vukojević, 2010: 156). To se pravilo u hrvatskim dnevnim listovima često krši, npr. **Furiozan start u meč sa 19-*

godišnjom Švicarkom pokazao je koliko se Lučić-Baroni zaželjela tenisa. (JL, 2. ožujka 2017: 38) > Furiozan start u meč s 19-godišnjom Švicarkom (...).

5.1.12. Prijedlog za + infinitiv

Vrlo je česta sintaktička konstrukcija u hrvatskome jeziku prijedložni infinitiv. Budući da su nam takve konstrukcije došle stranim utjecajem, u hrvatskome standardnom jeziku valja ih izbjegavati te se preporučuje njihova zamjena „ili ličnim glagolskim predikatom, ili glagolskom imenicom, ili rečenicom s modalnim predikatom, ili pak kojom drugom adverbijalnom ili atributnom rečenicom“ (Barić i dr., 1999: 248), npr. **Hrvatska je najpoželjnija zemlja za živjeti ako je jedan penal pitanje svih pitanja. (JL, 1. ožujka 2017: 37) > Hrvatska je najpoželjnija zemlja u kojoj se može živjeti ako je jedan penal pitanje svih pitanja.* Konstrukcije za¹³ + infinitiv, bez obzira na to što ih normativci osuđuju, sve se više učvršćuju. Razlog je tomu to što se infinitivom samo imenuje radnja, stoga su takve konstrukcije najekonomičniji načini da se obavijesti o imenu radnje samo doda obavijest o namjeni ili cilju. Takvo „akuzativiziranje“, odnosno mogućnost prijedloga za da indeklinabilnim riječima pridodaje akuzativno značenje (npr. *za plakat(i), za ovdje, za u grad* i sl.) Pranjković (2001) naziva „supinizacijom“. Ulogu supina u hrvatskome jeziku preuzeo je infinitiv, pa su supinske konstrukcije vrlo proširene. Postoje situacije u kojima se takve konstrukcije ne mogu zamijeniti, npr. kad su u funkciji stilskoga sredstva ili frazema (tada ne dolazi u obzir nijedna od predloženih struktura): *(Ti si) za ubit(i) > *Ti si za ubijanje, *Ti si da (se) ubiješ, *Ti si takav da te treba ubiti i Za ne povjerovati > *Za nepovjerenje.* Pranjković (2001) drži da su takve konstrukcije ukorijenjene u sintaktički sustav, stoga nisu pogrešne. Oznakom su razgovornoga stila, a često se pojavljuju i u književnoumjetničkome te publicističkome stilu.

5.1.13. Prijedlozi u konstrukcijama s različitim padežima

U standardnome jeziku prijedlozi koji se slažu s različitim padežima ne mogu stajati jedan uz drugi povezani veznikom *i* ili *ili*. Takve su konstrukcije prihvatljive ako se „iza svakoga prijedloga ponovi imenica u odgovarajućemu padežu ili da se mjesto imenice iza drugoga prijedloga upotrijebi traženi padež osobne zamjenice“ (Barić i dr., 1999: 280). Tako se često griješi u upotrebi u konstrukcijama koje su složene s prijedlogom *bez* i prijedlogom *sa*: *sa i bez, sa ili bez*. Svaki od njih otvara mjesto riječi u drugome padežu, odnosno prijedlog *sa* stoji uz instrumental, a prijedlog *bez* uz genitiv, stoga je potrebno uz svaki prijedlog napisati riječ u

¹³ Prijedlog *za* stoji uz genitiv, akuzativ i instrumental. Kada stoji uz akuzativ, približava se općemu akuzativnom značenju – namjene ili cilja te ga reprezentira (kao što *od* reprezentira genitivno, *k(a)* dativno, *s(a)* instrumentalno značenje)

odgovarajućemu padežu ili njezinu zamjenicu, npr. **Mogu se vježbati s ili bez utega, ovisno o fizičkoj spremi vježbača. (24sata, 5. ožujka 2015: 59) > Mogu se vježbati s utegom ili bez utega (...). ili Mogu se vježbati s utegom ili bez njega (...).* Prijedlog prije i prijedlog na također otvaraju mjesto riječi u različitim padežima jer *prije* stoji uz genitiv, a *na* uz lokativ, npr. **Vrisak se bere neposredno prije ili na početku cvatnje (...).* (24sata, 5. ožujka 2015: 49) > *Vrisak se bere neposredno prije početka cvatnje ili na početku cvatnje (...).* Budući da su takve konstrukcije vrlo raširene u publicističkome i administrativnome stilu jer bi posljedica ispisivanja svake dopune bila preopširna rečenica, a smisao je posve jasan i bez ispisivanja svake dopune, Hudeček i Mihaljević (2009) kažu da se iznimno može odstupiti od toga normativnog pravila.

5.2. Veznici

5.2.1. Veznik **bez da > a da*

U hrvatskome jeziku ustrojstva s veznikom *bez da* smatraju se sintaktičkim prevedenicama iz njemačkoga (*ohne das*), stoga se umjesto toga veznika preporučuje uporaba veznika *a da*, npr. **Prvi rezultati očevida pokazali su kako je Juraj sišao s nogostupa na cestu bez da je propustio automobile. (24sata, 1. ožujka 2017: 12) > (...) **a da** nje propustio automobile.*

5.2.2. Veznik **bez obzira (što) > bez obzira na to što*

Prijedložni izraz *bez obzira na to što* često se rabi u skraćenom obliku *bez obzira (što)* iako se taj oblik ne smije skraćivati, npr. **(...) UEFA takvo ponašanje navijača, bez obzira što klub s konkretnim slučajem nije imao previše veze, neće tolerirati. (SN, 2. ožujka 2017: 7) > (...) UEFA takvo ponašanje navijača, **bez obzira na to što** klub s konkretnim slučajem nije imao previše veze, neće tolerirati.* U dopusnome značenju taj je veznik bolje zamijeniti veznicima: *iako, premda, makar, ako i*, a ne valja ga miješati ni s izrazom *bez obzira na* koji znači 'ne vodeći računa, zanemarujući što, ostavljajući što po strani', npr. *Učinili smo to **bez obzira na** posljedice.*

5.2.3. Veznici *budući da* i *jer*

Razmještanje uzročnih veznika *budući da* i *jer* nije slobodno: „veznik *budući da* upotrebljava se u inverziji, tj. kad zavisna surečenica dolazi ispred glavne, a veznik *jer* kad zavisna surečenica dolazi iza glavne surečenice“ (Frančić – Hudeček – Mihaljević, 2005: 158). To se pravilo u praksi često krši, npr. **Nije to dobra vijest za Hajdukovog trenera Joana Carrilla, budući da je Juranović bio prva opcija za tu poziciju i potpuno se ustalio u momčadi. (SN, 2. ožujka 2017: 9) > Nije to dobra vijest za Hajdukova trenera Joana Carrilla **jer** je*

Juranović bio prva opcija za tu poziciju i potpuno se ustalio u momčadi. Nije dobra ni uporaba glagolskoga priloga *budući* umjesto uzročnoga vezničkog skupa *budući da* na početku rečenice ili uzročnoga veznika *jer* unutar rečenice, npr. **Osim što je najopremljeniji, ASX ujedno ima i najveći međuosovinski razmak u klasi, budući 'leži' na platformi većeg Outlandera.* (24sata, 2. ožujka 2015: 95) > (...) **jer** 'leži' na platformi većeg Outlandera.

5.2.4. Veznik **da bi* > *da, a, ali, i*

Složenim veznikom *da bi* kazuje se namjera te je potrebno pripaziti da ne izražavamo namjernom rečenicom nešto što nije namjera, npr. **Naime, igrači Thundera započeli su utakmicu s najgorim prosjekom za tri poena u cijeloj ligi (32 posto), da bi potom pogodili prvih 12 šuteva za tricicu!* (JL, 2. ožujka 2017: 37) Tom se rečenicom ne kazuje namjera, već suprotnost: *Naime igrači Thundera započeli su utakmicu s najgorim prosjekom za tri poena u cijeloj ligi (32 posto), **a** potom pogodili prvih 12 šuteva za tricicu!* Rečenice s veznikom *da bi* vrlo su zastupljene u publicističkome i razgovornome stilu, stoga ih Hudeček i Mihaljević (2009) ne isključuju iz standardnoga jezika, već smatraju da ih treba gledati kao vrstu nezavisnosloženih rečenica suprotnoga značenja.

5.2.5. Veznički par **kako... tako i* > *i... i*

Pod utjecajem njemačkoga jezika pojavljuju se sintaktičke poveznice priloga *kako... tako* (njem. *wie... so*) s veznikom *i* koje je potrebno u hrvatskome standardnom jeziku zamijeniti ustrojstvima s udvojenim veznicima *i... i*, npr. **Dobrobiti su velike kako u tjelesnom tako i emocionalnom aspektu.* (24sata, 6. ožujka 2015: 57) > *Dobrobiti su velike **i** u tjelesnom **i** emocionalnom aspektu.*

5.2.6. Veznik **mada* > *iako, premda*

Dopusni veznik *mada* ne treba rabiti u standardnome jeziku, već ga treba zamijeniti istoznačnim veznicima *iako* i *premda* jer se smatra obilježjem razgovornoga stila, npr. **(...) **a** pred svojim vratima djelovali su čvrsto i odgovorno, mada bi nepošteno bilo ispustiti da se domaći županijski prvoligaš ipak našao u dva maha u prilikama da počasnim pogotkom ublaži poraz.* (SN, 2. ožujka 2017: 15) > (...) **iako/premda** bi nepošteno bilo ispustiti da se domaći županijski prvoligaš ipak našao u dva maha u prilikama da počasnim pogotkom ublaži poraz.

5.2.7. Veznici *ni i niti*

Veznici *ni* i *niti* vrlo se često pogrešno rabe jer se zamjenjuju, no u pravilu su njihove funkcije različite. Osim vezničke funkcije imaju izrazitu pojačajnu funkciju. Dakle, inačice su veznika ili pojačajne čestice *i* jer „stoje umjesto toga veznika, odnosno pojačajne čestice u

zanimanim rečenicama“ (Pranjko, 2007: 323). Veznik *niti* služi za nijekanje cijelih jesnih surečenica, a veznik *ni* pretpostavlja niječne predikate, stoga primarno veznik *ni* služi kao niječna pojačajna čestica, dok je uporaba veznika *niti* u takvoj službi, ističe Pranjko (2007), izrazito stilski obilježena, rijetka i neobična, npr. **Würzburg niti pod vodstvom Bauermanna nije napravio pomak u obrani, a Oldenberg je u sjajnoj napadačkoj formi.* (SN, 3. ožujka 2017: 9) > *Würzburg **ni** pod vodstvom Bauermanna nije napravio pomak u obrani (...).* Isti je slučaj i s udvojenim veznicima *ni... ni* i *niti... niti*. Ponavljanjem veznika *ni* vežu se najčešće rečenice u kojima se ponavljaju neki rečenični sadržaji ili su ispušteni neki suvišni elementi te se u njima veznički par *ni... ni* ne može mijenjati s vezničkim parom *niti... niti*, npr. **Također, dok ne proplivaju ne smije ih se niti na sekundu ostaviti same u vodi niti u blizini bazena.* (24sata, 6. ožujka 2015: 57) > *Također dok ne proplivaju, **ne smije ih se ni** na sekundu ostaviti same u vodi **ni** u blizini bazena.* Dakle, uz veznički par *niti... niti* ne može se ostvariti još jedna negacija u rečenici. Ti veznički parovi vrlo često dolaze u kombinaciji *ni* i *niti*: *ni... niti* i *niti... ni*. S obzirom na to da se to ne smatra prihvatljivim s normativnoga stajališta, potrebno ih je ujednačiti i pritom paziti da se ne prekrši pravilo o pisanju veznika *ni* i *niti*, npr. **Žestoko sam vezan za svoju slobodu misli i ne želim primiti ništa ni od ove vlade niti od bilo koje političke snage.* (24sata, 4. ožujka 2015: 59) > (...) *ne želim primiti ništa **ni** od ove vlade **ni** od bilo koje političke snage.*

5.2.8. Veznik **pošto* > *budući da, jer*

Veznik *pošto* vremenski je veznik istoznačan vezniku *nakon što* koji se vrlo često rabi kao uzročni veznik namjesto uzročnih veznika *budući da* i *jer*, npr. **Zakon nalaže da do 15. 4. na važnijim cestama treba imati zimsku opremu, no pošto u nju spadaju i ljetne gume s lancima u prtljažniku, pametno je gume promijeniti ranije.* (24sata, 2. ožujka 2015: 56) > *Zakon nalaže da do 15. 4. na važnijim cestama treba imati zimsku opremu. No **budući da** u nju spadaju i ljetne gume s lancima u prtljažniku, pametno je gume promijeniti prije.*

5.2.9. Veznik *(s) *obzirom da* > *s obzirom na to da*

Uporaba izraza *obzirom da* pogrešna je jer se „popratne okolnosti izriču prijedložnim izrazom s veznikom s ili sa“ (Dulčić (prir.), 1997: 325). Izraz *s obzirom* pak se „ne može izravno povezati s veznikom *da*, nego s izrazom *na to*, pa u potpunosti glasi: *s obzirom na to da*“ (Dulčić (prir.), 1997: 325), npr. **Obzirom da u klubu ima nekoliko ozlijeđenih igrača, mladi će im Shouhei biti pojačanje (...).* (SN, 3. ožujka 2017: 11) > ***S obzirom na to da** u klubu ima nekoliko ozlijeđenih igrača, mladi će im Shouhei biti pojačanje (...).* U hrvatskim dnevnim listovima najčešće se pojavljuje oblik *s obzirom da* koji, dakle, treba glasiti u potpunome izrazu, npr. **S*

obzirom da je sezona skijanja u tijeku i da mnogi Hrvati odlaze u europska skijališta, valja napomenuti da ova kartica nije zamjena za klasično putno osiguranje. (24sata, 2. ožujka 2017: 39) > **S obzirom na to da je sezona skijanja u tijeku (...).**

5.2.10. Veznik *ukoliko > ako

Rečenice s veznikom *ukoliko* vrlo se često javljaju u publicističkome stilu, no u standardnome se jeziku prednost daje neutralnome vezniku *ako*, npr. **Dubrovčani su oduvijek bili tvrd orah po Splitskome a ovaj put bit će i pod imperativom ukoliko žele biti u doigravanju za prvaka.* (SN, 3. ožujka 2017: 11) > (...) *ovaj put bit će i pod imperativom ako žele biti u doigravanju za prvaka.* Naime veznik *ukoliko* značajka je administrativnoga stila, no tada ne dolazi kao samostalan veznik, već obvezatno kao veznički par *ukoliko... utoliko*, i to tako da se ispred izričnoga priloga *utoliko* obvezatno piše zarez.

5.3. Sročnost

Sročnost ili kongruencija „tip je gramatičke veze među tagmemima koji podrazumijeva potpuno ili djelomično podudaranje glavnoga i zavisnoga tagmema u gramatičkim svojstvima, i to u rodu, broju i padežu“ (Silić – Pranjković, 2007: 262). Sintagmemi nastali sročnošću među tagmemima nazivaju se *odredbenim sintagmemima*. Nazivaju se tako jer *odredbenica* (zavisni tagmem) određuje *određenicu* (glavni tagmem) po kakvu svojstvu. U službi su određena u takvim sintagmemima imenske riječi (imenice, zamjenice ili poimeničene pridjevske riječi), dok su u službi određena pridjevske riječi, tj. atributi, odnosno sve što se u službi atributa nalazi (pridjevi, zamjenice i brojevi). Također sročnost je slaganje subjekta i predikata u licu, rodu i broju.

Atribut i imenica slažu se u rodu, broju i padežu te svako odstupanje nije su skladu sa standardnojezičnom normom, npr. **Tajna je u kombiniranju zelenog povrća s povrćem bogatog karotenoidima, poput mrkve ili paprike (...).* (24sata, 1. ožujka 2015: 67) U navedenome primjeru zavisni tagmem, odnosno atribut *bogatog* (G jd., sr. r.) ne ponavlja gramatičko svojstvo (padež) glavnoga tagmema, imenice *povrćem* (I jd., sr. r.). Ispravno bi bilo: *Tajna je u kombiniranju zelenog povrća s povrćem bogatim karotenoidima (...).* Sljedeći primjer također bi se na prvi pogled smatrao pogrešnim: *Hvala lijepo i vama medijima što ćete pratiti (...).* (SN, 1. ožujka 2017: 2) jer je *hvala* imenica ženskoga roda koja uza se zahtjeva pridjev ženskoga roda: *hvala lijepa*. U tome slučaju izrekli bismo pohvalu. Naime imenica *hvala* može doći i kao izraz zahvale u obliku *hvala lijepo*. To je „izraz kojim ne pohvaljujemo koga (što), nego izričemo svoju zahvalnost (...) i tada se može upotrijebiti i srednji rod (...)“ (Ham i dr., 2014: 59).

Subjekt i predikat su, kao što je već rečeno, sročni u licu, rodu i broju, no često se nailazi na rečenice u kojima to nije tako, npr. **Sporni jedanasterac je bila samo kap koja je prelila čašu.* (JL, 1. ožujka 2017: 11) Subjekt *jedanaesterac* (3. l. jd., m. r.) ne slaže se s predikatom *je bila* (3. l. jd., ž. r.) u rodu. Ispravno bi bilo: ***Sporni jedanasterac bio je samo „kap koja je prelila čašu“.***

Također se o sročnosti ne vodi računa ni kada rečenica ima više subjekta (različitoga ili istoga roda), npr. **Njezina smrt i potraga za šestogodišnjom kćeri gurnuli su ga preko ruba.* (24sata, 6. ožujka 2015: 75). U primjeru su oba subjekta *smrt* i *potraga* ženskoga roda, dok je predikat *gurnuli su* muškoga roda te se ne slažu s predikatom istoga roda u množini. Ako su subjekti istoga roda, pravilo kaže da se tražaju slagati s predikatom istoga roda u množini, stoga bi ispravno bilo: *Njezina smrt i potraga za šestogodišnjom kćeri gurnule su ga preko ruba.*

Što se tiče sročnosti glavnih brojeva pravilo kaže da su oni od jedan do četiri promjenjivi (pri čemu broj *jedan* i broj *dva* imaju kategorije roda i padeža, a broj *tri* i broj *četiri* samo kategoriju padeža), dok su svi ostali brojevi nepromjenjivi. Deklinacija brojeva *dva*, *oba* i *obadva* uz imenicu u muškome i srednjemu rodu glasi: NAV *dva*, G *dvaju*, DLI *dvama*, a za ženski rod: NAV *dvije*, G *dviju*, DLI *dvjema*, dok brojevi *tri* i *četiri* imaju jednake oblike za sva tri roda: NAV *tri*; *četiri*, G *triju*; *četiriju*, DLI *trima*; *četirima*. Iako je bolje upotrijebiti broj u odgovarajućemu padežu, u praksi se oni najčešće ne sklanjaju, odnosno uporaba je tzv. „okamenjenoga akuzativa“, npr. **(...) a na dva treninga pridružio joj se i naš najbolji boksač Filip Hrgović, koji je bio odličan motivator za Anu.* (SN, 2. ožujka 2017: 24) > *(...) a na dvama treninzima pridružio joj se i naš najbolji boksač Filip Hrgović, koji je bio odličan motivator za Anu.*; **Te sezone bila je u 2. kolu na tri od četiri Grand Slam turnira, svima osim US Opena.* (SN, 2. ožujka 2017: 22) > *Te je sezone bila u 2. kolu na trima od četiriju Grand Slamovih turnira (...).*

U neobilježenome redu riječi rod u imenskoj skupini, prema čemu i u predikatu, određuje imenica ili imenica koja se nalazi najviše lijevo. Naime s brojevima pet i većim, s brojevnim imenicama na -ak, s količinskim priložima i količinskim izrazima predikatni glagol treba biti u jednini, a oblici koji razlikuju rod u srednjemu su rodu jer je uz takve brojeve i priloge množinska sročnost motivirana imenicom u genitivu, npr. **Većina problema u regiji su zbog politike pa se zato EU treba pozabaviti i pravim političkim problemima, a ne samo trafostanicama i automobilskim pločicama.* (JL, 1. ožujka 2017: 25) > ***Većina je problema u regiji (...).***; **Nas nekolicina bijelaca išli smo zajedno s lokalnim stanovnicima na planinu Babulo.* (JL, 1. ožujka 2017: 33) > ***Nas nekolicina bijelaca išlo je s lokalnim stanovnicima na***

planinu Babulo; *Svih šestero su nakon pretresa i kriminalističke obrade u policiji privedeni na ispitivanje u sjedište USKOK-a. (JL, 1. ožujka 2017: 13) > **Svih šestero je** nakon pretresa i kriminalističke obrade u policiji **privedeno** na ispitivanje u sjedište USKOK-a.

5.4. Rekcija

Rekcija (upravljanje) jest „gramatička veza među sastavnicama sintagmema u kojoj glavni tagmem upravlja gramatičkim svojstvima zavisnoga, što znači da mu predodređuje oblik u kojemu će se pojaviti“ (Silić – Pranjković, 2007: 263). Iako rekcijaska svojstva mogu imati imenice (posebice glagolske imenice), pridjevi, brojevi i neki prilozi, posebno rekcijsko svojstvo imaju glagoli.

Glagolska je rekcija svojstvo glagola da otvara mjesto određenim padežima ili pak prijedložnim skupovima, stoga pri uporabi određenih glagola treba voditi računa o dopuni koja im se pridružuje. U hrvatskim se dnevnim listovima često nailazi na pogrešnu glagolsku dopunu. Takvi su primjeri potvrđeni s glagolima: *kontaktirati*, *koristiti*, *ovisiti*, *pomoći*, *savjetovati*, *sličiti*, *smetati*, odnosno *zasmetati*:

– **kontaktirati* + A > *kontaktirati* + I

Glagol *kontaktirati* dolazi s dopunom u instrumentalu (*kontaktirati s kim*, *javiti se komu*), a u hrvatskim se dnevnim listovima vrlo često pojavljuje s dopunom u akuzativu, npr. **Prvi slučaj otkriven je u listopadu 2013. kada je Danijel T. kontaktirao jednu 17-godišnjakinju i predložio joj da se za njega bavi escortom.* (JL, 2. ožujka 2017: 14) > *Prvi slučaj otkriven je u listopadu 2013. kada je Danijel T. kontaktirao sa 17-godišnjakinjom (...).*

– **koristiti* + A > *koristiti se* + I

Glagol *koristiti* u obavijesnim žanrovima publicističkoga stila najpotvrđeniji je primjer pogrešne rekcije jer se gotovo uvijek pojavljuje kao prijelazan, odnosno s dopunom u akuzativu: **Ta bivša bankarica računalo je počela koristiti u 60. godini.* (VL, 1. ožujka 2017: 48) iako norma zahtijeva da se zamijeni povratnim glagolom: *koristiti se* s dopunom u instrumentalu: *Ta bivša bankarica računalom se počela koristiti u 60. godini.* Ovisno o kontekstu u kojemu se pojavljuje, glagol *koristiti* može se zamijeniti i drugim glagolima: *upotrebljavati*, *rabiti*, *primjenjivati*, *iskorištavati* itd. Hudeček i Mihaljević (2009) ističu da se uporaba glagola *koristiti* s dopunom u akuzativu u nekim kolokacijama ipak dopušta jer je u njima taj glagol prijelazan, npr. *koristiti godišnji odmor*, *koristiti stan* i sl.

– **ovisiti od* + A > *ovisiti o* + L

Glagol *ovisiti* dolazi u konstrukciji s prijedlogom *o* te uvodi imensku riječ u lokativu, a ne u akuzativu s prijedlogom *od*, kao što se to često rabi, npr. **(...) što znači da je sve to ipak ovisilo najviše od njega i njegova dara (...).* (VL, 1. ožujka 2017: 37) > **(...) što znači da je sve to ipak ovisilo najviše o njemu i njegovu daru (...).* Razlog čestoj uporabi glagola *ovisiti* u konstrukciji s prijedlogom *od* može se pripisati činjenici da se zamjenjuje glagolom *zavisiti*, i obrnuto.

– **(pot)pomoći + A > (pot)pomoći + D*

Glagol *pomoći*, odnosno *potpomoći* u hrvatskome standardnom jeziku ima dopunu u dativu, a ne akuzativu kao što se to često upotrebljava, npr. **Vitamin D potpomaže rast i razvoj kostiju i zubi, regulira metabolizam kalcija i fosfora.* (24sata, 3. ožujka 2017: 42) > *Vitamin D potpomaže rastu i razvoju kostiju i zubi, regulira metabolizam kalcija i fosfora.*

– **savjetovati + A > savjetovati + D*

Glagol *savjetovati* često se rabi uz akuzativ iako je njegova pravilna uporaba s dopunom u dativu, npr. **Savjetovao sam ga da proda klub (...).* (SN, 1. ožujka 2017: 24) > *Savjetovao sam mu da proda klub (...).*

– **sličiti na + A > sličiti + D*

U praksi se najčešće glagol *sličiti* pojavljuje s dopunom u akuzativu, no u standardnome jeziku taj glagol ima dopunu u dativu, npr. **Prvi vratar Hajduka neobično fizički slič na Joea Harta (...).* (SN, 1. ožujka 2017: 9) > *Prvi vratar Hajduka neobično fizički slič Joeu Hartu (...).*

– **(za)smetati + A > (za)smetati + D*

Norma hrvatskoga jezika kaže da uz glagol *smetati*, odnosno *zasmetati* dolazi dopuna u dativu, a ne u akuzativu kao što se to često rabi, npr. **Ne smeta je što je u tako dalekoj zemlji čiji jezik jedva razumije (...).* (JL, 2. ožujka 2017: 29) > *Ne smeta joj što je u tako dalekoj zemlji (...).*; **Vardyja i društvo itekako je zasmetalo što ih se etiketiralo kao izdajnike (...).* (SN, 1. ožujka 2017: 15) > *Vardyju i društvu itekako je zasmetalo što ih se etiketiralo kao izdajnike (...).* Naime uporaba akuzativa uz glagol *(za)smetati* oznaka je razgovornoga stila.

Kao što je već rečeno, rekcijaska svojstva imaju i neki prilozi. Budući da se u obavijesnim žanrovima publicističkoga stila često obavještava o mjestu događaja, vrlo se često pojavljuje prilog *nedaleko*. Taj je prilog u pogrešnoj rekciji potvrđen i u hrvatskim dnevnim listovima.

– **nedaleko + G > nedaleko od + G*

Budući da prilozi ne mogu uvesti imenice, između priloga *nedaleko* i imenice treba stajati prijedlog *od*, npr. **Prvom rundom testiranja na stazi Montmelo nedaleko Barcelone, započela je jedna od najiščekivanijih sezona Formule 1.* (JL, 1. ožujka 2017: 40) > *Prvom rundom testiranja na stazi Montmelo **nedaleko od Barcelone** započela je (...).*

5.5. Ostale sintaktičke pogreške

5.5.1. Broj *jedan*

U hrvatskome jeziku *jedan* nije član, stoga ga nije ni potrebno rabiti tamo gdje je u funkciji njemačkoga člana *ein*. Takve konstrukcije vrlo su česte u hrvatskim dnevnim listovima, npr. **Kao u nekom Kurosawinom filmu imamo nikad viđen prizor u kojem jedna Ukrajinka i jedna Kineskinja sa šarenim maramama na glavi, uz dizajn ornamentalistike igraju uzbudljiv meč u Teheranu.* (SN, 1. ožujka 2017: 23) > *Kao u nekom Kurosawinu filmu imamo nikad viđen prizor u kojem **Ukrajinka** i **Kineskinja** sa šarenim maramama na glavi (...).*

5.5.2. Čestica *li*

Čestica *li* ima dvije funkcije: služi za pojačavanje značenja (*lijepa li je*) i oblikovanje upitnih rečenica. Iako se smatra oznakom razgovornoga stila, u hrvatskim se dnevnim listovima vrlo često javljaju upitne rečenice u kojima se čestica *li* izostavlja, npr. **Znate priču o najpoštenijem trgovcu ili trgovkinji?* (24sata, 4. ožujka 2015: 82) > *Znate **li** priču o najpoštenijem trgovcu ili trgovkinji?* Pri oblikovanju upitnih rečenica često se uz česticu *li* rabi čestica *da* iako normativno pravilo kaže da je „umjesto *da li* bolje upotrijebiti ustrojstvo *predikat/predikatna kopula + li*“ (Hudeček – Vukojević, 2008: 220). Prema tome kada se u izjavnoj rečenici nalazi glagolska enklitika *je*, upitna rečenica tvori se tako da se ta enklitika prebaci na prvo mjesto i doda se čestica *li*, npr. **(...) Povjerenstvo, kako su napisali u odgovoru tom tijelu, nije navelo da li je i protiv koje osobe pokrenut postupak za odlučivanje o sukobu interesa.* (VL, 2. ožujka 2017: 4) > *(...) Povjerenstvo, kako su napisali u odgovoru tom tijelu, nije navelo **je li** i protiv koje osobe **pokrenut** postupak za odlučivanje o sukobu interesa.* Ako pak se pojavljuju enklitike glagola *biti* u drugim licima (*sam, si, smo, ste, su*) i glagola *htjeti* (*ću, ćeš, će, ćemo, ćete, će*), u upitnoj rečenici pojavljuje se puni oblik tih glagola s česticom *li* (*jesam li, hoćeš li...*). Upitna rečenica može sadržavati i glavne glagole. Tada se taj glagol prebacuje na prvo mjesto i dodaje se čestica *li*, npr. **Andrej ga je u šali pitao je li sada piju i hvataju cure, na što je Ibanez odgovorio (...).* (SN, 2. ožujka 2017: 8) > *Andrej ga je u šali pitao **piju li** i **hvataju li** sada cure (...).* Hudeček i Vukojević (2008) govore o trima slučajevima u kojima se u standardnome jeziku dopušta uporaba čestične skupine *da li*: kada se rabi kao veznička skupina (koja uvodi zavisnoupitnu rečenicu); kada uvodi alternativno pitanje u zavisnosloženoj upitnoj rečenici; i

kada se ističe pitanje preko potvrde. Evo primjera rečenice kada *da li* uvodi alternativno pitanje u zavisnosloženoj upitnoj rečenici: *To je isto kao da me pitaš **da li je** elementarna nepogoda kad je dijete gladno u školi jer nema novca ili kod kuće jer mama nije spremila ručak. (24sata, 8. ožujka 2015: 6)*

5.5.3. *Gdje/u kojemu*

Pod utjecajem engleskoga jezika u hrvatski se jezik često prevođenjem preuzima „engleski prilog *where* 'gdje' i u onim slučajevima u kojima je u hrvatskome jeziku bolje upotrijebiti odnosnu zamjenicu u onome padežu koji kao dopunu zahtijeva koji rečenični dio“ (Hudeček – Mihaljević, 2009: 127). No takve konstrukcije ne pronalaze se samo u prijevodima već i u većini ostalih tekstova, npr. **Mediji su provjerili njegove navode donoseći cijeli niz ispravki te navodeći gdje je sve preuveličavao, gdje je sve vadio podatke iz konteksta i gdje je sve prisvajao tuđe zasluge*. (JL, 2. ožujka 2017: 19) > *Mediji su provjerili njegove navode donoseći cijeli niz ispravki te navodeći **u kojima** je sve preuveličavao, **u kojima** je sve vadio podatke iz konteksta i **u kojima** je sve prisvajao tuđe zasluge*.

5.5.4. *Koji/kojega*

Kategorija živosti u hrvatskome se jeziku odražava u akuzativu pridjeva. Zamjenica se tada sklanja po pridjevskoj sklonidbi. Iako se u većini slučajeva ne griješi, problem nastaje s akuzativom odnosne zamjenice *koji/kojega*. Gramatička pravila propisuju da je, kada označava što živo, akuzativ jednine muškoga roda jednak genitivu jednine, a kada označava što neživo jednak je nominativu jednine. U skladu s time akuzativ jednine odnosne zamjenice *koji* kada zamjenjuje imenicu muškoga roda koja označuje što živo jednaka je genitivu jednine (*kojega*), a kada označava što neživo, jednaka je nominativu jednine (*koji*), npr. **Trener Evertona i nekadašnji Barcin igrač ima hendikep kojeg će teško nadići*. (SN, 3. ožujka 2017: 13) > (...) *ima hendikep **koji** će teško nadići*.

5.5.5. Konstrukcije s riječcom *ni*

Prijedložni odnosi za *nikoga*, *o nikome*, *od ničega* itd. često se upotrebljavaju, no riječca *ni* „rastavlja se od zamjenice kada neodređena zamjenica složena predmetkom *ni-* ulazi u prijedložnu svezu, tada će prijedlog razdvajati *ni* od zamjenice“ (Dulčić (prir.), 1997: 363), stoga bi takvi izrazi glasil *ni za koga*, *ni o kome*, *ni od čega*. Primjer: **Zbog toga će imenovati posebnu odvjetnicu koja će moći vidjeti te dokaze, ali koja za vrijeme suđenja neće moći komunicirati s nikim osim Erdoganovim odvjetnikom*. (VL, 1. ožujka 2017: 46) > (...) *ali koja za suđenja neće moći komunicirati **ni s kim** osim Erdoganovim odvjetnikom*.

5.5.6. Konstrukcije superlativ + *ikad*

Sa sve većim prodorom engleskoga jezika u hrvatski jezik pojavljuju se konstrukcije *superlativ + ikad (ever)*. Takve konstrukcije vrlo su česte u hrvatskim dnevnim listovima, npr. **Od kada je došao u ruke Igora Čordaša, čovjeka koji je preporučio Andreu Ivančević i od nje stvorio najbržu Hrvaticu ikada, Mateo je skovao nekoliko planova.* (SN, 3. ožujka 2017: 16) Ustrojstva s *ever* na kraju rečenice pripadaju engleskoj, ali ne i hrvatskoj sintaksi, stoga norma preporučuje njihovo izbjegavanje te zamjenu takve konstrukcije s konstrukcijama: *komparativ + nego ikad (prije)*, npr. (...) *i od nje stvorio bržu Hrvaticu nego ikad (prije)* (...). ili *superlativ + dosad*, npr. (...) *i od nje stvorio najbržu Hrvaticu dosad* (...). ili *superlativ + u povijesti*, npr. (...) *i od nje stvorio najbržu Hrvaticu u povijesti* (...).

5.5.7. Konstrukcija *sebe sama*

Pod utjecajem engleskoga jezika u hrvatski jezik prodrle su konstrukcije *myself, yourself, himself* itd. I u hrvatskim se dnevnim listovima pronalaze takve rečenice, npr. **Problema za koje je u prvom redu sam sebi kriv Zagreb.* (SN, 2. ožujka 2017: 21) > *Problema za koje je u prvome redu sam Zagreb kriv.*

5.5.8. Mjesto enklitike

Prema mjestu enklitike razlikuju se funkcionalni stilovi. Oni koji imaju stroži odnos prema normi (među kojima je i obavijesni žanr publicističkoga stila) trebaju paziti na mjesto enklitike, a upravo je mjesto enklitike među najčešćim pogreškama u hrvatskim dnevnim listovima. Enklitika (naslonjenica, zanaglasnica) nema vlastitoga naglaska, već se naslanja na naglašenu riječ ispred sebe s kojom tvori izgovornu i naglasnu cjelinu. Može biti zamjenična (npr. *me, te, se*), glagolska (npr. *sam, ću, bih*) te upitna čestica *li*. Distribucija joj nije slobodna: ne može stajati na početku rečenice, ni na prvome mjestu naglasne cjeline, ni iza dulje skupine, zagrada ili stanke, već u pravilu treba stajati na drugome mjestu u rečenici, tj. iza prve naglašene riječi s kojom tvori naglasnu cjelinu, npr. **Petar Medić je prije godinu i pol bio otkriće u dresu PPD Zagreba.* (SN, 2. ožujka 2017: 21) > *Petar Medić prije godinu i pol bio je otkriće u dresu PPD-a Zagreb.* S obzirom na to da joj je težnja da bude što bliže početku, može rastaviti sintaktički ili semantički povezane riječi (pridjev, broj, zamjenicu ili imenicu od imenice, ime od prezimena), pa bi rečenica mogla glasiti i: *Petar je Medić prije godinu i pol bio otkriće u dresu PPD-a Zagreb.* Takva je uporaba u publicističkome funkcionalnom stilu stilski obilježena.

5.5.9. Nesklonjiva imenica + imenica

Zbog sve većega utjecaja engleskoga jezika nesklonjive imenice koje prethode drugim imenicama sve su zamjetnije u hrvatskome jeziku. No pravilo kaže da treba „umjesto

nesklonjive imenice (...) upotrijebiti ili imenicu u genitivu koja stoji iza imenice u nominativu ili od prve imenice, kad je to moguće, izvesti odnosni ili posvojni pridjev“ (Hudeček – Mihaljević, 2009: 127), npr. **Ovo je dio statusa koji je na svojem Facebook profilu napisao Slaven Vujić početkom veljače.* (JL, 2. ožujka 2017: 28) > *To je dio statusa koji je na svojem **Facebookovu profilu** (...).* U skladu s tim često se javljaju i imenice s dvjema sastavnicama povezanim spojnicom koje je, kada je god to moguće, bolje zamijeniti svezama: *pridjev + imenica / imenica + imenica u genitivu / imenica + prijedložni izraz*, npr. **Evo što je na svom Facebook-profilu izjavio Pavel Eljanov (...).* (SN, 1. ožujka 2017: 23) > *Evo što je na svojem **Facebookovu profilu** izjavio Pavel Eljanov (...).*

5.5.10. Posvojni pridjev/posvojni genitiv

U određenim su sintaktičkim i semantičkim uvjetima imenski atribut u genitivu i posvojni pridjev istovjetni, konkurentni i zamjenljivi. Normativni priručnici preporučuju da se genitivni izraz u posvojnime značenju, kad se god to može, zamijeni posvojnim pridjevom, no to se pravilo ne poštuje u hrvatskim dnevnim listovima, npr. **Magazinova uzdanica želi obaviti ceremoniju prije rođenja djeteta.* (24sata, 3. ožujka 2017: 53) > (...) *prije **djetetova rođenja**.* Ako pak zamjena mijenja značenje, genitivni izraz ostaje, npr. *praznik rada* ne treba mijenjati u *radni praznik* i dr. Isto tako u praksi se često griješi u sklonidbi posvojnih pridjeva koji se često sklanjaju poput opisnih, ali i obrnuto. Naime posvojni pridjevi imaju neodređeni oblik te se sklanjaju prema imeničkoj sklonidbi, a ne pridjevskoj, npr. **Nije to dobra vijest za Hajdukovog trenera Joana Carrilla, budući da je Juranović bio prva opcija za tu poziciju i potpuno se ustalio u momčadi.* (SN, 2. ožujka 2017: 9) > *Nije to dobra vijest za **Hajdukova trenera Joana Carrilla** (...).* S druge pak strane opisni su pridjevi određenoga oblika i sklanjaju se prema pridjevskoj sklonidbi, npr. **O eventualnoj promjeni kalendara HNL-a nije bilo nikakva govora (...).* (SN, 2. ožujka 2017: 2) > *O eventualnoj promjeni kalendara HNL-a nije bilo **nikakvoga govora** (...).* U hrvatskim dnevnim listovima, iako se smatra lošom oznakom toga stila, upotrebljavaju se obje sklonidbe.

5.5.11. Složene rečenice i zarez

Rečenice se po sastavu dijele na: jednostavne i složene. Jednostavne se dijele na: jednostavne neproširene rečenice koje se sastoje od predikata i subjekta te jednostavne proširene rečenice koje imaju subjekt (i predikat) ili predikat (i subjekt) skup ili i subjekt i predikat skup. Složene se rečenice sastoje od dviju ili više jednostavnih rečenica. S obzirom na odnos među tim surečenicama govori se o: povezivanju, uvrštavanju i bezvezničkome povezivanju rečenica. Povezivanjem nastaju nezavisnosložene rečenice, uvrštavanjem

zavisnosložene, a bezvezničkim povezivanjem bezvezničke zavisnosložene rečenice i bezvezničke zavisnosložene rečenice. S obzirom na veznik i odnos prema povezanim rečenicama dijele se na više skupina. Nezavisnosložene se rečenice dijele na sastavne, rastavne, suprotne, isključne i zaključne rečenice¹⁴, a zavisnosložene na predikatne, subjektne, objektne, atributne i priložne (mjesne, vremenske, načinske, uzročne, namjerne, pogodbene, dopusne, posljedične).

Što se tiče nezavisnosloženih rečenica, pravilo je da se zarez obvezatno piše u suprotnim, isključnim i zaključnim, a ne piše se u sastavnim¹⁵ i rastavnim rečenicama. U hrvatskim su dnevnim listovima najčešće rečenice u kojima se ne poštuje pravilo o pisanju zareza suprotne rečenice, npr. **Gosti su od prve do zadnje minute bili rastrčani i konkretniji a gol su postigli spretnošću Dijaneževića u 20. minuti igre.* (SN, 2. ožujka 2017: 15); **Sada je Duka ozlijeđen ali ga je Kukić sjajno zamijenio.* (SN, 1. ožujka 2017: 4); **(...) neće više novac ići domaćinu nego u zajednički fond (...).* (SN, 2. ožujka 2017: 15); **Počinju pripreme za suđenje stoljeća no vlada namjerava koristiti povjerljive dokaze (...).* (VL, 1. ožujka 2017: 48). Ispred suprotnih veznika *a*, *ali*, *nego*, *no* i *već* piše se zarez.

Što se tiče zavisnosloženih rečenica, u neutralnome se redoslijedu zarez ne piše. Zarez je potreban kada su u obrnutome redoslijedu, odnosno inverziji. U hrvatskim dnevnim listovima najčešće se griješi u pisanju uzročnih rečenica jer se ispred veznika *jer* i *zato što* stavlja zarez iako on nije potreban, npr. **Štoviše, Puklavec je imao priliku za više, jer je izborio borbu za broncu, ali ju je morao predati zbog ozljede.* (SN, 2. ožujka 2017: 22); **(...) i da smo se u Beogradu prije četiri dana poskliznuli, zato što mi nismo bili pravi, a ne zbog toga što je Patrizan bio odličan.* (SN, 2. ožujka 2017: 20) te ispred veznika dopusnih rečenica, npr. **Danas je bila puno bolja utakmica od one beogradske, iako i dalje imamo problema s obranom.* (SN, 2. ožujka 2017: 20) Ipak, češće se griješi kada je riječ o inverziji jer se tada gotovo uvijek zarez izostavlja, npr. **Iako će neki kolege malo dramiti dobra je strana što će to pokrenuti kreativnost.* (VL, 1. ožujka 2017: 47) > *Iako će neki kolege malo dramiti, dobra je strana što će to pokrenuti kreativnost.* U hrvatskim su dnevnim listovima potvrđeni takvi primjeri strukturirani kao: subjektne rečenice, npr. **Tko je naručio Pukanićevo ubojstvo i dalje je nepoznato.* (24sata, 3. ožujka 2015: 12); objektne rečenice, npr. **Da Vlada tek treba ponuditi prave odgovore podsjetio je i glavni direktor Hrvatske udruge poslodavaca Davor Majetić.* (JL,

¹⁴ Iznimka je *Gramatika hrvatskoga jezika* (2007) Silića i Pranjkovića u kojoj su isključne i zaključne rečenice izuzete.

¹⁵ Iznimka može biti ako se drugi dio rečenice naknadno dodaje ili ističe.

1. ožujka 2017: 5); i priložne, odnosno vremenske rečenice: *Dok je ona ležala na djetetu agresivni pitbul je već počeo kopati rupu u pijesku kako bi opet došao do mališana – svog jedinog cilja. (24sata, 9. ožujka 2015: 9); namjerne rečenice: *Da bi poboljšali ljubavnu situaciju možete se poslužiti intuicijom. (VL, 1. ožujka 2017: 47); dopusne rečenice, npr. *Iako naspram Talijana imaju jednu utakmicu više protiv autsajdera skupine gosti danas moraju upisati pobjedu koja bi ih ostavila u igri za završnicu u Budimpešti. (SN, 1. ožujka 2017: 18) i pogodbene rečenice, npr. *Naime oni sada igraju s Cibaliom i ako pobjede na Parku Mladeži idu na 15 bodova. (SN, 1. ožujka 2017: 10)

5.5.12. Anaforičko upućivanje

U tekstu se *taj, ta, to* rabi za upućivanje na ono što je upravo rečeno (anaforičko upućivanje), a *ovaj, ova, ovo* za ono što će se upravo reći (kataforičko upućivanje). U hrvatskim dnevnim listovima česta je pogreška da se umjesto pokazne zamjenice *taj* pojavljuje pokazna zamjenica *ovaj*, npr. *Gustavito, ikona Zoološkoga vrta u Salvadoru, najvećem na zemlji, napadnut je dok je spavao u svojoj nastambi. - Žalosni smo zbog ovoga brutalnog čina i vijesti o Gustavitolu uginuću. (VL, 1. ožujka 2017: 48) > Žalosni smo zbog **toga** brutalnog čina (...); U razdoblju rujan/listopad 2015. – srpanj/kolovoz 2016. Saponia je ostvarila najveću količinsku prodaju u kategoriji 'deterdženata za pranje rublja'. *Ovi uspješni rezultati odnose se na sve robe marke Saponije – Faks helizim, Nila, Bioaktiv i Rubel. (VL, 1. ožujka 2017: 40) > **Ti** uspješni rezultati odnose se na sve robne marke Saponije – Faks helizim, Nila, Bioaktiv i Rubel.

U hrvatskim dnevnim listovima često se pronalaze i slučajevi u kojima se zamjenica *ovaj* upotrebljava umjesto zamjenice *on* za anaforičko upućivanje, npr. *Prolazak je osiguran pogotkom u početku utakmice, akciju je započeo Rebić koji je sjajno na lijevo krilo izbacio Tawathu, a ovaj je povratnom loptom proigrao Bluma. (SN, 2. ožujka 2017: 14) > (...) a **on/Tawatha** je povratnom loptom proigrao Bluma.; *Međugorac je prvi set dobio nakon što je u sedmom i devetom gemu spašavao po jednu break-loptu, a u "sendviču" oduzeo servis Ukrajincu. *Ovaj je, pak, uzvratio u nezgodnom trenutku drugog seta, koji je protekao bez prilika za break do 5:4. (SN, 2. ožujka 2017: 22) > **On/Ukrajinac** pak je uzvratio u nezgodnom trenutku drugog seta, koji je protekao bez prilika za break do 5:4.

Česta je pogreška i da se umjesto zamjenice *on* upotrebljava pridjev *isti*. Takvi se primjeri pronalaze i u hrvatskim dnevnim listovima, npr. *Najveće zasluge za to idu treneru Bašiću koji je odlično posložio momčad, stvorio sjajnu atmosferu unutar iste jer realno gledajući Fener nema najjači kadar u Turskoj. (SN, 2. ožujka 2017: 10) > Najveće zasluge za to idu treneru Bašiću koji je odlično posložio momčad, stvorio sjajnu atmosferu unutar **nje/momčadi** (...);

**Asistenti su mu znali za namjere, s obzirom da je o istima upoznao i predsjednika Bartomeua još tijekom pripremnog perioda ljetos. (SN, 3. ožujka 2017: 12) > (...) s obzirom na to da je o njima/namjerama upoznao i predsjednika Bartomeua još tijekom pripremnog perioda ljetos.*

5.5.13. Zarez uz konektore

Vrlo je česta pogreška pisanje zareza uz konektore. U hrvatskim se dnevnim listovima gotovo uz svaki konektor piše zarez, npr. **Ali, koga briga kako se osjećao i ponašao ubojica kojem će specijalisti definirati u kojoj je mjeri psihopat. (JL, 1. ožujka 2017: 24); *Dakle, zaključak nakon prvih dvoboja polufinala kupa je slijedeći – sve ide k očekivanom finalu dvije najbolje hrvatske momčadi. (SN, 2. ožujka 2017: 5); *Iako, svaki ima svoju posebnu draž. (SN, 3. ožujka 2017: 2); *Jer, nema zakona protiv civilnog srbovanja. (VL, 2. ožujka 2017: 23); No, to ne znači da kroz povijest ondje nije bilo velikih igrača poput Luce Tonija, Andree Barzaglia (...). (SN, 1. ožujka 2017: 24); *Naime, u 22 utakmice njegovi igrači zaradili su čak 58 žutih i 6 crvenih kartona. (SN, 2. ožujka 2017: 14); *Nadalje, bivši izbornik reprezentacije Engleske Roy Hodgson jedan je od glavnih kandidata za novog menadžera Leicestera. (SN, 2. ožujka 2017: 11); *Osim toga, vrlo brzo se uklopio u plavo društvo, jer je dosta otvoren i simpatičan momak. (SN, 3. ožujka 2017: 3); *Sve u svemu, odradili smo odličan posao. (24sata, 3. ožujka 2017: 61); *Zato, kad je došao u svlačionicu svoje momčadi nakon pobjede sa Sportingom (6:1), koju je kroz protekle dvije i pol sezone doveo do 8 trofeja, uz mogućnost da se taj zbroj poveća na 10-11 lipnja, Luis Enrique je sad kratko i jasno kazao (...). (SN, 3. ožujka 2017: 12); *Usto, moraju imati i radno iskustvo u organiziranju rada i vođenju poslova, ali ne smiju biti u sukobu interesa između privatnog i javnog interesa u obnašanju javnih dužnosti. (VL, 3. ožujka 2017: 10)* Pravilo kaže da se uz konektore zarez ne piše jer oni „povezuju rečenicu u kojoj se nalaze s dijelom teksta koji joj prethodi ili koji slijedi“ (Hudeček – Mihaljević, 2009: 106). No modalni se izrazi od ostatka rečenice odvajaju zarezima bez obzira na to u kojemu se dijelu rečenice nalazili jer se njima izriče odnos prema sadržaju rečenice. Uz modalni izraz *ipak* najčešće se u hrvatskim dnevnim listovima ne piše zarez iako bi trebao, npr. **Ipak taj pogodak Peroševića mnogo mijenja na stvari uoči Gradskog vrta koji će “gorjeti” na uzvratnom polufinalnom srazu. (SN, 2. ožujka 2017: 5)*

6. Zaključak

Publicistički funkcionalni stil kao najsloženiji funkcionalni stil hrvatskoga standardnog jezika na sintaktičkoj razini karakterizira uprosječivanje. Obilježje je to koje se očituje u biranju neutralnih jezičnih sredstava što je dobro prikazano sredstvima za izricanje posvojnosti među kojima su u hrvatskim dnevnim listovima najdominantnija posvojni pridjev i posvojni relativ *čiji*. Međutim sintaktička se razina uprosječuje i mnogim neželjenim sredstvima što je rezultat utjecaja drugih stilova, ali i njegova vrlo razgranatog ostvarivanja u više različitih žanrova. To obilježje proteže se po svim ostalim obilježjima toga stila u kojima se uprosječuje i poželjnim i nepoželjnim sredstvima. S obzirom na to da je karakteristika obavijesnih žanrova publicističkoga stila dati jednostavne, sažete, razumljive i jasne obavijesti, uprosječivanje sintakse ogleda se i u raspodjeli glagolskih vremena. Ona su reducirana na perfekt kao najdominantnije vrijeme toga žanra (s obzirom na to da se najčešće obavještava o kakvu prošleme događaju) te prezent, futur I. i kondicional I., dok se imperativ (koji je karakterističan u naslovima) i futur II. pojavljuju nešto rjeđe. Iako se aorist, imperfekt i pluskvamperfekt smatraju izrazito arhaičnim ili regionalnim vremenima koja se susreću uglavnom u književnoumjetničkome stilu (katkad i u žanrovima publicističkoga stila koja su bliska tomu stilu radi postizanja arhaičnoga ugođaja ili iskazivanja autorova osobnog stava), uočeno je da se katkad pojavljuju i u obavijesnim žanrovima publicističkoga stila. Naime u hrvatskim se dnevnim listovima, iako iznimno, pojavljuju aorist i pluskvamperfekt tvoren od perfekta pomoćnoga glagola *biti* što se smatra oznakom „promašenoga“ stila. U publicističkome se stilu, da bi se prenijela kakva obavijest, često navode izvori informacija pa su rečenice strukturirane u obliku upravnoga govora koji se u tomu stilu ostvaruje na različite načine. U hrvatskim je dnevnim listovima najpotvrđeniji oblik navođenja crtica (dvjema ili jednom). Bez obzira na što su često prekratke ili različitih duljina, daje im se prednost u odnosu na druge oblike uvođenja: navodnike (jer se uvodi dvostrukim gornjim navodnicima ili jednostrukim što nije u skladu s hrvatskom pravopisnom tradicijom), zareze (jer se dobiva asindetska rečenica s dodatnim komentarom) te različite kombinacije tih oblika (jer je nesustavno i neprihvatljivo). Iako bi dosljednost jednome obliku u istome listu bila poželjna, uočeno je da se ponegdje uz crtice pojavljuje koji od navedenih oblika. U skladu s tim da se u novinskim člancima prenose čije izjave jest i da su u publicističkome stilu podjedanko zastupljene rečenice s neupravnim govorom, i to objektivne i subjektivne rečenice s glagolima govorenja i mišljenja. Posebno su zanimljive rečenice s neizrečenim subjektom *mi* koji ima dvojaku funkciju: označavanja autora/autorice članka, redakcije i sl. te uvlačenja čitatelja u članak radi izazivanja osjećaja da

je on aktivni član skupine. U tim je i u subjektim rečenicama riječ o anonimnome informatoru čime se publicistički stil ograđuje od jamstva na istinitost onoga što prenosi. Tome služi i rečenični prilog *navodno* koji se vrlo često rabi u hrvatskim dnevnim listovima. Posebno su zanimljive i rečenice s konstrukcijom *kako* + glagol u kojima je riječ o bezvezničkim složenim rečenicama koje su također vrlo prisutne u hrvatskim dnevnim listovima. Svakako najdominantnije obilježje publicističkoga stila jest nominalizacija. Ona se u hrvatskim dnevnim listovima ostvaruje u gotovo svakoj rečenici u vidu kondenzacije, dekompozicije predikata i prepozicionalizacije. Nominalizaciju se često osuđuje jer imenske konstrukcije jezik čine apstraktnim, a samim time i jezik težim, manje jasnim i manje razumljivim što se kosi s težnjom toga stila da prenosi jasne i razumljive obavijesti. Posebice se neželjenim smatraju ustrojstva s dekomponiranim predikatom, dok poseban tip prepozicionalizacije, tzv. intenzifikacija dovodi do pojave pleonastičnih konstrukcija. Sintaktički pleonazmi vrlo su zastupljeni u hrvatskim dnevnim listovima, a javljaju se u obliku pleonastičnih sveza, vezničkih pleonazama, pleonastičnoga niza, pleonastičnih rečenica i kontekstnih pleonazama. Iako su takve konstrukcije neprihvatljive s purističkoga gledišta jer se povezuju s nepoznavanjem standardnoga jezika, u publicističkome se stilu pleonazmima osigurava točno shvaćanje informacija te služe isticanju, stvaranju jačega dojma i privlačenju pozornosti čitatelja. Uprosječivanje sintakse ogleda se i u uporabi tekstnih konektora jer se biraju neutralna vezna sredstva na razini teksta. Mnogobrojni posljedični, suprotni, dopusni, zaključni, objasnidbeni konektori te pojačivači i modalni izrazi rezultat su isticanja, naglašavanja, zaključivanja, objašnjavanja, uzročno-posljedičnih veza te izricanja odnosa prema sadržaju rečenice. Međutim u hrvatskim dnevnim listovima uočena je pretjerana uporaba veznika u konektorskoj funkciji, tj. „cijepanje“ rečenica što je stilski obilježeno te uporaba zareza uz konektore, odnosno „cijepanje“ teksta u cjelini. Najuočljivije su svakako obilježje publicističkoga stila novinski naslovi u kojima se u jezično-stilskome pogledu ostvaruju sva obilježja publicističkoga stila. Svoju dvostruku ulogu (sažeto upozoriti na glavnu misao članka i privući pozornost čitatelja) često ostvaruju različitim stilskim otklonima i novinarskom kreativnošću, pa su uz sintaktičke vrlo zastupljene semantičke figure te snažne, uvjerljive i upadljive riječi, poslovice i izreke, igre riječima, tuđice itd., odnosno sve što djeluje na osjećaje čitatelja i pobuđuje zanimanje čime se zapravo ostvaruje najvažniji cilj novna – prodati. Da se sintaktička razina u publicističkome stilu uprosječuje neželjenim značajkama, iako je to stil koji ima stroži odnos prema normi, vidljivo je u tome što se u hrvatskim dnevnim listovima pogreške (neke češće, a neke rjeđe) pojavljuju gotovo u svakoj rečenici, i to one vezane uz veznike, prijedloge, sročnost, rekciju te ostale jezične probleme koji se vezuju uz sintaksu. Opravdano bi se pogrešku zbog tolike učestalosti moglo nazvati

„obilježjem“ publicističkoga stila. Činjenica jest da je publicistički stil vrlo podložan utjecaju drugih stilova iz kojih svjesno i nesvjesno prikuplja razna jezična sredstva. Također činjenica jest da ostvaruje mnogobrojne funkcije u skladu s kojima se ostvaruje mnogo različitih žanrova, pa zbog potrebe zadovoljavanja svih svojih funkcija rabi ona sredstva koja su nedopuštena u tomu stilu. Međutim razlog mnogobrojnih pogrešaka ne opravdava ni činjenica da se ostvaruje u mnogo raznovrsnih žanrova, ni to što je podložan utjecaju drugih stilova, pa čak ni da u dnevnim listovima tekstovi nastaju u vrlo kratkome roku, već se pogreške mogu pripisati nepoštivanju zakonitosti pojedinih žanrova toga stila te nepoštivanju norma hrvatskoga standardnog jezika što je rezultat nemara i nedovoljnoga poznavanja norma standardnoga jezika, odnosno norma pojedinoga funkcionalnog stila na sintaktičkoj razini. S obzirom na to da je to javni stil (koji susrećemo svakodnevno) namjenjen velikome broju primatelja svih dobnih skupina i stupnja obrazovanja, samim je time i najutjecajniji stil na jezičnu kulturu svakoga pojedinca, pa su takve pogreške pogubne za hrvatski jezik, a publicistički stil čine „nižim“ stilom.

Može se zaključiti da publicistički funkcionalni stil posjeduje obilježja na sintaktičkoj razini koja ga čine publicističkim stilom, ali i da većinu tih obilježja dijeli s drugim stilovima što je u skladu s time da stilovi ne tvore čiste kategorije: citiranje i oznaku autorskoga *mi* sa znanstvenim stilom, nominalizaciju sa znanstvenim i administrativnim stilovima, sintaktičke pleonazme s administrativnim stilom, cijepanje rečenica i stilske figure u naslovima s književnoumjetničkim stilom, upravni govor s razgovornim stilom te mnoga druga koja su poželjna i nepoželjna s funkcionalnoga i normativnoga stajališta. Nepoželjna bi svakako trebalo ukloniti iz publicističkoga stila jer umanjuju njegovu vrijednost.

7. Literatura

1. Anić, V. i dr. (2004) *Hrvatski enciklopedijski rječnik*. Zagreb: Novi Liber.
2. Babić, S. (1998) *Sročnost u hrvatskome književnom jeziku*. Zagreb: Matica Hrvatska.
3. Barić, E. i dr. (1996) *Hrvatska gramatika*. 2. promijenjeno izdanje. Zagreb: Školska knjiga.
4. Barić, E. i dr. (1999) *Hrvatski jezični savjetnik*. Zagreb: Pergamena; Školske novine.
5. Brabec, I. (1984) *100 jezičnih savjeta*. Zagreb: Školske novine.
6. Dulčić, M. (prir.) (1997) *Govorimo hrvatski: jezični savjeti*. Hrvatski radio. Zagreb: Naklada Naprijed.
7. Erdelji, M. (2015) *Sintaktičke pogreške u publicističkome funkcionalnom stilu hrvatskoga jezika*. Završni rad. Pula: Filozofski fakultet Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli, str. 42.
8. Frančić, A.; Hudeček, L.; Mihaljević, M. (2005) *Normativnost i višefunkcionalnost u hrvatskome standardnom jeziku*. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada.
9. Frančić, A. i Petrović, B. (2013) *Hrvatski jezik i jezična kultura*. Zaprešić: Visoka škola za poslovanje i upravljanje „Baltazar Adam Krčelić“.
10. Glavaš, Z. (2015) Podjela i raščlamba naslova na mrežnim portalima. U: Rišner, V. (ur.) *Jezik medija nekada i sada: zbornik radova sa znanstvenoga skupa održanoga 6. i 7. lipnja 2014. godine na Filozofskom fakultetu u Osijeku*. Osijek: Hrvatska sveučilišna naklada; Filozofski fakultet u Osijeku.
11. Ham, S. i dr. (2014) *Hrvatski jezični savjeti*. Zagreb: Školska knjiga.
12. Heraković, S. (2016) Nepoželjna stilska upletanja: između slobode i ukalupljenosti. U: Rišner, V. (ur.) *Jezik medija nekada i sada. Zbornik radova sa znanstvenoga skupa održanoga 6. i 7. lipnja 2014. godine na Filozofskom fakultetu u Osijeku*. Osijek: Hrvatska sveučilišna naklada; Filozofski fakultet u Osijeku, str. 263. – 275.
13. Hudeček, L. i Mihaljević, M. (2009) *Jezik medija: publicistički funkcionalni stil*. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada.
14. Hudeček, L. i Mihaljević, M. (2016) Navođenje u novinskome tekstu. U: Rišner, V. (ur.) *Jezik medija nekada i sada. Zbornik radova sa znanstvenoga skupa održanoga 6. i 7. lipnja 2014. godine na Filozofskom fakultetu u Osijeku*. Osijek: Hrvatska sveučilišna naklada; Filozofski fakultet u Osijeku, str. 164. – 181.
15. Hudeček, L.; Mihaljević, M.; Vukojević, L. (2010) *Jezični savjeti*. Zagreb: Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje. Zagreb.

16. *Hrvatski pravopis*. (2013) Zagreb: Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje.
17. Katnić-Bakaršić, M. (2001) *Stilistika*. Sarajevo Publishing. Sarajevo.
18. Katičić, R. (2002) *Sintaksa hrvatskoga književnog jezika*. 3. poboljšano izdanje. Zagreb: Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti; Nakladni zavod Globus.
19. Kuna, B. (2007) Sintaktičke i semantičke kategorije u nominalizaciji. U: Kuna, B. (ur.) *Sintaktičke kategorije. Zbornik radova znanstvenoga skupa s međunarodnim sudjelovanjem. Hrvatski sintaktički dani* (11. i 12. svibnja 2006.). Osijek, str. 125. – 144.
20. Opačić, N. (2017) *Novi jezični putokazi: Hrvatski na raskrižjima*. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada.
21. Opačić, N. (2009) *Reci mi to kratko i jasno*. Zagreb: Novi Liber.
22. Pranjković, I. (2001) *Druga hrvatska skladnja. Sintaktičke rasprave*. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada.
23. Rišner, V. (2016) Jezik medija kao s(t)jecište različitih stilova. U: Rišner, V. (ur.) *Jezik medija nekada i sada. Zbornik radova sa znanstvenoga skupa održanoga 6. i 7. lipnja 2014. godine na Filozofskom fakultetu u Osijeku*. Osijek: Hrvatska sveučilišna naklada; Filozofski fakultet u Osijeku, str. 236. – 262.
24. Rišner, V. i Glušec, M. (2011) *Kroz mijene i dodire publicističkoga stila*. Osijek: Filozofski fakultet Sveučilišta J. J. Strossmayera u Osijeku.
25. Silić, J. (2006) *Funkcionalni stilovi hrvatskoga jezika*. Zagreb: Disput.
26. Silić, J. (1984) *Od rečenice do teksta*. Zagreb: Sveučilišna naklada Liber.
27. Silić, J. i Pranjković, I. (2007) *Gramatika hrvatskoga jezika za gimnazije i visoka učilišta*. 2. izdanje. Zagreb: Školska knjiga.
28. Tafra, B. (2006) *Od riječi do rječnika*. Zagreb: Školska knjiga.
29. Težak, S. i Babić, S. (1992) *Gramatika hrvatskoga jezika: priručnik za osnovno jezično obrazovanje*. Zagreb: Školska knjiga.
30. Velčić, M. (1987) *Uvod u lingvistiku teksta*. Zagreb: Školska knjiga.
31. Vukojević, L. i Hudeček, L. (2007) Podrijetlo, ustrojstvo, funkcija i normativni status veznika i vezničkih skupina. U: Kuna, B. (ur.) *Sintaktičke kategorije. Zbornik radova znanstvenoga skupa s međunarodnim sudjelovanjem*. Osijek, str. 283. – 334.
32. Znika, M. (2006) Sintaktička norma hrvatskoga jezika u 20. stoljeću. U: Samardžija, M. i Pranjković, I. (ur.) *Hrvatski jezik u 20. stoljeću*. Zagreb: Matica hrvatska.
33. Korpus istraživanja:
24sata, 1. – 10. ožujka 2015.

24sata, 1. – 3. ožujka 2017.

Sportske novosti, 1. – 3. ožujka, 2017.

Jutarnji list, 1. – 3. ožujka, 2017.

Večernji list, 1. – 3. ožujka, 2017.

Internetski izvori:

34. Fonović Cvijanović T. i Paronić, S. (2013) Najčešće sintaktičke pogreške u publicističkome stilu (na primjeru Glasa Istre). *Tabula*: <http://hrcak.srce.hr/116826> (2017-04-03)
35. Gortan, V. (1956) O mjestu enklitike u nezavisnoj rečenici. *Jezik*. V/1. Zagreb: <https://hrcak.srce.hr/68341> (2017-05-12)
36. Hudeček, L.; Lewis, K.; Mihaljević, M. (2011) Pleonazmi u hrvatskome standardnom jeziku. *Rasprave Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje*. Zagreb: Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje: <https://hrcak.srce.hr/file/113274> (2017-04-03)
37. Hudeček, L. i Vukojević, L. (2008) *Da li, je li i li* – normativni status i raspodjela. *Rasprave Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje*. 33/1. Zagreb: http://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=34650 (2017-05-17)
38. Matas Ivanković, I. 10 Prijedlozi za izražavanje sredstva između norme i stila. *Jezik*. 60. Zagreb: <http://hrcak.srce.hr/file/197458> (2017-05-17)
39. Mihaljević, M. (2002) Funkcionalni stilovi hrvatskoga (standardnog) jezika. *Rasprave Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje*. 28/1, Zagreb: <http://hrcak.srce.hr/68820> (2017-02-28)
40. Orlić, A. 150 pitanja i odgovori: O upotrebi priloga *ikada*. *Jezik*. 58.: <http://hrcak.srce.hr/file/198385> (2017-05-12)
41. Pranjković, I. (1996) Funkcionalni stilovi i sintaksa. *Suvremena lingvistika*. 41-42/1-2. Zagreb: <http://hrcak.srce.hr/24426> (2017-02-28)
42. Rogić, P. (1954) Deklinacija brojeva dva, oba (obadva), tri, četiri. *Jezik*. III/5. Zagreb: <https://hrcak.srce.hr/56862> (2017-05-15)

8. Sažetak

Sintaktička obilježja publicističkoga stila (na primjeru hrvatskih dnevnih listova)

U radu se opisuje najsloženiji funkcionalni stil hrvatskoga standardnog jezika koji ostvaruje mnogobrojne funkcije u skladu s kojima se potvrđuje mnogo različitih žanrova te „najživlji“ funkcionalni stil u kojemu se norma najlakše razara i postaje upitnom – publicistički stil. Stil je to javnoga priopćavanja koji se ostvaruje u pisanome i govornome mediju. Iako obavijesni žanrovi publicističkoga stila obuhvaćaju različite medije, u ovome se radu istražuju i opisuju ona sintaktička obilježja po kojima se publicistički funkcionalni stil razlikuje u odnosu na druge funkcionalne stilove na temelju primjera iz hrvatskih dnevnih listova: *24sata*, *Sportskih novosti*, *Jutarnjega lista* i *Večernjega lista*. Analiza obuhvaća dvadeset i dva broja, i to uprosječivanje sintakse, raspodjelu glagolskih vremena, upravni i neupravni govor, nominalizaciju, sintaktičke pleonazme, tekstno povezivanje te novinske naslove što se objašnjava s funkcionalnoga i normativnoga stajališta. S obzirom na to da je to javni stil koji je uvjetovan velikim brojem korisnika, poštivanje je norma standardnoga jezika obvezatno. No stil je to i u kojemu se ta norma najlakše razara i postaje upitnom, stoga se u radu analiziraju i opisuju sintaktičke pogreške u navedenim dnevnim listovima, i to vezane uz prijedloge (*glede, između i među, k(a) i kod, kroz, po, pomoću, putem, pred, preko, radi i zbog, s(a), za* te prijedlozi u konstrukcijama s različitim padežima), veznike (*bez da, budući da i jer, bez obzira na to što, da bi, kako... tako i, mada, ni i niti, pošto, s obzirom na to da, ukoliko*), sročnost, rekciju te ostale jezične probleme vezane uz sintaksu (broj *jedan*, čestica *li, gdje/u kojemu, koji/kojega*, konstrukcije s riječcom *ni*, konstrukcije superlativ + *ikad*, konstrukcija *sebe sama*, mjesto enklitike, nesklonjiva imenica + imenica, posvojni pridjev/posvojni genitiv, složne rečenice i zarez, anaforičko upućivanje i zarez uz konektore). Na temelju primjera iz novina i uz pomoć normativnih priručnika ukazuje se na odstupanja od norme i pravila koja se trebaju poštivati.

Ključne riječi: sintaksa, publicistički stil, sintaktička obilježja, sintaktička norma

9. Summary

Syntactic features of journalistic style (based on Croatian daily newspapers)

In this paper there is a description of journalistic style, the most complicated functional style of Croatian vernacular language. This style has many functions regarding a lot of different genres and is the most liveliest functional style which devastates the norm easily and makes it questionable. It is the style of public communication that appears in written and spoken media. Eventhough the informative genres of journalistic style cover all sort of media, in this paper we reseach and describe those syntactic features that distict journalistic functional style from others based on the examples in Croatian daily newspapers: *24sata*, *Sportske novosti*, *Jutarnji list* and *Večernji list*. The analysis includes twenty-two copies of newspapers and their syntax averaging, the distribution of tenses, the usage of direct and indirect speech, nominalizations, syntactic neoplasm, text linking and functional and normative aspect of headlines. Considering that this is a public style present among large number of users, the compliance to the norm of vernacular language is mandatory. But by using this style the norm gets easily devastated and becomes questionable. Therefore we are analyzing and describing syntactic errors in mentioned newspapers that are connected to prepositions (*regardless, between and among, to and at, through, per, by, through, before, across, because of, with, for (glede, između i među, k(a) i kod, kroz, po, pomoću, putem, pred, preko, radi i zbog, s(a), za)* and prepositional structures with different cases), conjunctions (*without, because, no matter what, in order to, how... so, and, although, nor, neither, since, considering that, if (bez da, budući da i jer, bez obzira na to što, da bi, kako... tako i, mada, ni i niti, pošto, s obzirom na to da, ukoliko)*), agreement, regimen and other linguistic problems regarding syntax (number *one*, particle *li*, *where/in which, who/what*, structures with the word *ni*, superlative + *ever* structures, *himself*-structures, the position of enclitic, non-declening noun + noun, possessive adjective/possessive genitive, complex sentences and comma, amorphous referral and comma with conjunctions). Based on the examples form the newspapers and by using normative manuals we indicate the deviations from the norm and the rules that need to be respected.

Key words: syntax, jounalistic style, syntactic features, syntactic norm